

Mänskliga rättigheter och relationer till andra länder

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas en rad frågor som rör mänskliga rättigheter. Såväl principiella och övergripande frågor som situationen i ett antal enskilda länder behandlas.

Ett stort antal yrkanden väcks varje år i olika MR-frågor. Utskottet har under de senaste åren valt att behandla frågor om de mänskliga rättigheterna ur olika perspektiv och med olika fokus. Vissa år har tonvikten legat på bilaterala MR-frågor och andra år på multilaterala frågeställningar. I år har utskottet beslutat att på ett fördjupat sätt behandla:

1. Mänskliga rättigheter – politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling
2. Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar
3. Förtryck av etniska eller nationella minoriteter
4. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325
5. Konflikten i Mellanöstern
6. Ryssland och dess närområde
7. Kina
8. Kuba
9. Turkiet

De behandlade frågorna är betydelsefulla, men avspeglar inte nödvändigtvis de frågor som utgör de stora huvudfäroarna i svensk utrikes- och biståndspolitik.

Utskottet ställer sig bakom den av regeringen förda politiken på MR-området som den presenteras i skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik och i de fall som den aktualiseras av motionerna. Arbetet för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna bör enligt utskottet utgöra en integrerad del i all utrikespolitik och betonar Sveriges ansvar i detta avseende. Det är ett gemensamt ansvar för det internationella samfundet att påtala brott

mot de mänskliga rättigheterna där sådana begås. Sverige måste framföra öppen och tydlig kritik när så är befogat. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 18 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	9
Bakgrund.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	10
Utskottet.....	14
1 Mänskliga rättigheter – politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling.....	14
Sammanfattning av motionerna.....	14
Utskottets överväganden.....	16
2 Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar.....	22
Sammanfattning av motionerna.....	22
Utskottets överväganden.....	23
3 Förtryck av etniska eller nationella minoriteter.....	25
Sammanfattning av motionerna.....	25
Utskottets överväganden.....	26
4 Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt resolution 1325.....	28
Sammanfattning av motionerna.....	28
Utskottets överväganden.....	33
5 Konflikten i Mellanöstern.....	39
Sammanfattning av motionerna.....	39
Utskottets överväganden.....	41
6 Ryssland, Östeuropa, Kaukasus och Centralasien.....	47
Sammanfattning av motionerna.....	47
Utskottets överväganden.....	48
7 Kina.....	51
Sammanfattning av motionerna.....	51
Utskottets överväganden.....	56
8 Kuba.....	60
Sammanfattning av motionerna.....	60
Utskottets överväganden.....	61
9 Turkiet.....	63
Sammanfattning av motionerna.....	63
Utskottets överväganden.....	66
10 Övriga yrkanden om andra frågor och länder.....	70
Utskottets ställningstagande.....	70
Yrkanden.....	70
Reservationer.....	72
1. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (m, kd).....	72
2. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (fp).....	73
3. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (v).....	75

4. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (mp).....	79
5. Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar, punkt 2 (m, fp, kd, c).....	81
6. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (m).....	84
7. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (kd, c).....	86
8. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (mp).....	87
9. Konflikten i Mellanöstern, punkt 5 (m, fp, kd).....	88
10. Internationella och regionala aktörer i Mellanöstern, punkt 6 (kd, c).....	93
11. Situationen i Ryssland, punkt 7 (m, kd).....	96
12. Ryssland och situationen i angränsande områden, punkt 8 (kd, c).....	100
13. Kina, punkt 9 (m, kd).....	101
14. Kina, punkt 9 (fp).....	107
15. Situationen i Kuba, punkt 10 (m, kd).....	109
16. Demokratirörelsen och biståndet till Kuba, punkt 11 (fp, kd).....	111
17. Turkiet, punkt 12 (c).....	113
18. Turkiet, punkt 12 (mp).....	114
Särskilt yttrande.....	116
Konflikten i Mellanöstern, punkt 5 (mp)	116
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	117
Skrivelsen.....	117
Följdmotioner.....	117
Motion från allmänna motionstiden hösten 1999.....	119
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002.....	119
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	135
<i>Bilaga 2</i>	
Förkortningar.....	159

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling**

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 5, 2002/03:U204 yrkande 5, 2002/03:U228 yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 yrkande 4, 2002/03:U323 yrkande 25, 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U15 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 yrkandena 1, 2 och 4–6, 2003/04:U209 yrkande 3, 2003/04:U211 yrkande 3, 2003/04:U220 yrkande 2, 2003/04:U230, 2003/04:U246 yrkande 4, 2003/04:U282 yrkandena 1–3 och 7, 2003/04:U298, 2003/04:U299 yrkande 6, 2003/04:U317 yrkande 1, 2003/04:U335 yrkande 1, 2003/04:U341 yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 yrkande 2, 2003/04:U350 yrkande 1 och 2003/04:U352 yrkandena 3 och 5.

Reservation 1 (m, kd)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (v)

Reservation 4 (mp)

2. **Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U204 yrkandena 1, 2 och 7, 2002/03:U228 yrkande 15, 2002/03:U289 yrkande 2, 2002/03:U313 yrkande 25, 2003/04:U282 yrkande 14 och 2003/04:U299 yrkande 8.

Reservation 5 (m, fp, kd, c)

3. **Förtryck av etniska eller nationella minoriteter**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U221, 2002/03:U228 yrkande 16, 2003/04:U17 yrkande 9, 2003/04:U224, 2003/04:U235 yrkande 2, 2003/04:U282 yrkande 15 och 2003/04:Kr388 yrkande 2.

4. **Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325**

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 9, 2002/03:U228 yrkandena 17 och 18, 2002/03:U235 yrkande 1, 2002/03:U313 yrkandena 5–8, 2002/03:U318, 2002/03:U328 yrkandena 1, 2, 4, 5, 7, 9, 12–14, 19–21 och 23, 2003/04:Ju447 yrkande 10, 2003/04:Ju478 yrkande 13, 2003/04:U17 yrkande 8, 2003/04:U203 yrkande 10, 2003/04:U245 yrkande 5, 2003/04:U255 yrkandena 1, 2, 4–6, 8, 10–12, 15–18, 21 och 22, 2003/04:U276 yrkandena 1 och 3, 2003/04:U278 yrkandena 1, 4 och 5, 2003/04:U282 yrkandena 17, 18 och 20, 2003/04:U285 yrkandena 3–6, 2003/04:U286 yrkande 3, 2003/04:U312 yrkande 7, 2003/04:U327

yrkandena 1 och 2, 2003/04:U332, 2003/04:U334, 2003/04:U349 yrkandena 1–5, 2003/04:U350 yrkande 2, 2003/04:U352 yrkande 11, 2003/04:So242 yrkande 1 och 2003/04:A2.

Reservation 6 (m)

Reservation 7 (kd, c)

Reservation 8 (mp)

5. Konflikten i Mellanöstern

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U219, 2002/03:U236 yrkandena 2 och 3, 2002/03:U251, 2002/03:U275 yrkande 4, 2003/04:U14 yrkande 11, 2003/04:U218, 2003/04:U250, 2003/04:U259 yrkande 5, 2003/04:U289 yrkande 4, 2003/04:U302 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U325 yrkande 1 och 2003/04:U340 yrkande 2.

Reservation 9 (m, fp, kd)

6. Internationella och regionala aktörer i Mellanöstern

Riksdagen avslår motion 2002/03:U283 yrkandena 1, 3 och 5–10.

Reservation 10 (kd, c)

7. Situationen i Ryssland

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U14 yrkandena 7 och 8 och 2003/04:U249 yrkande 7.

Reservation 11 (m, kd)

8. Ryssland och situationen i angränsande områden

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 15, 2002/03:U226 yrkandena 1–3, 2003/04:U205 och 2003/04:U220 yrkandena 5 och 6.

Reservation 12 (kd, c)

9. Kina

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U204 yrkandena 3, 4 och 6, 2002/03:U205 yrkandena 3–6, 2002/03:U232, 2002/03:U248 yrkandena 1–5, 2002/03:U279 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U289 yrkandena 1 och 3–5, 2002/03:U292, 2002/03:U309, 2003/04:U14 yrkande 15, 2003/04:U252 yrkandena 1–4, 2003/04:U255 yrkande 20, 2003/04:U275 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U299 yrkandena 1–5 och 7, 2003/04:U303 yrkandena 1–3, 2003/04:U304, 2003/04:U338 yrkandena 1, 2 och 4–8 och 2003/04:U343 yrkandena 1–6.

Reservation 13 (m, kd)

Reservation 14 (fp)

10. Situationen i Kuba

Riksdagen avslår motion 2003/04:U14 yrkande 16.

Reservation 15 (m, kd)

11. Demokratirörelsen och biståndet till Kuba

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U266 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:U328 yrkandena 1–3.

Reservation 16 (fp, kd)

12. Turkiet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:U213, 2002/03:U214, 2002/03:U215, 2002/03:U216, 2002/03:U217 yrkande 1, 2002/03:U227 yrkandena 1–5, 2002/03:U241 yrkandena 1–7, 2002/03:U253 yrkandena 1–6, 2003/04:U14 yrkande 4, 2003/04:U222 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U242 yrkande 1, 2003/04:U273, 2003/04:U279 yrkandena 1–6, 2003/04:U281, 2003/04:U286 yrkandena 4 och 5, 2003/04:U323 och 2003/04:U346 yrkandena 1–5.

Reservation 17 (c)

Reservation 18 (mp)

13. Övriga yrkanden om andra frågor och länder

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L249 yrkandena 21 och 25, 2002/03:U202, 2002/03:U205 yrkande 1, 2002/03:U210 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U212 yrkande 6, 2002/03:U222, 2002/03:U224 yrkande 1, 2002/03:U225, 2002/03:U228 yrkande 19, 2002/03:U238 yrkandena 1–6, 8 och 9, 2002/03:U243, 2002/03:U247 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U250 yrkandena 1–3 och 5, 2002/03:U254 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U257 yrkande 1, 2002/03:U258 yrkandena 1 och 3, 2002/03:U265, 2002/03:U267, 2002/03:U270 yrkandena 1–4, 2002/03:U271 yrkandena 1–5, 2002/03:U272 yrkande 1, 2002/03:U273 yrkandena 2–5, 2002/03:U276 yrkandena 1 och 5–9, 2002/03:U287 yrkandena 2 och 3, 2002/03:U289 yrkandena 6–8, 2002/03:U290 yrkandena 9 och 10, 2002/03:U295 yrkande 3, 2002/03:U304 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U312 yrkande 1, 2002/03:U321 yrkandena 1–3, 2003/04:K418 yrkandena 4 och 10, 2003/04:L350 yrkandena 16 och 19, 2003/04:U14 yrkandena 12–14, 2003/04:U16 yrkande 3, 2003/04:U17 yrkandena 3 och 11, 2003/04:U202 yrkandena 1–5, 2003/04:U204, 2003/04:U207, 2003/04:U209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U210, 2003/04:U214 yrkandena 1–5, 2003/04:U216 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U217 yrkande 1, 2003/04:U225 yrkandena 1, 2, 4 och 5, 2003/04:U226, 2003/04:U231, 2003/04:U233, 2003/04:U234, 2003/04:U236, 2003/04:U237 yrkandena 1–4, 2003/04:U239 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U244 yrkandena 1 och 4–7, 2003/04:U257 yrkandena 1, 2, 4, 6 och 7, 2003/04:U261 yrkande 11, 2003/04:U264 yrkandena 1 och 3–6, 2003/04:U265, 2003/04:U267 yrkandena 1, 2 och 4, 2003/04:U269 yrkandena 1–4, 2003/04:U272, 2003/04:U277 yrkande 1, 2003/04:U280, 2003/04:U286 yrkande 2, 2003/04:U289 yrkande 2, 2003/04:U290, 2003/04:U301 yrkandena 1–5, 2003/04:U312 yrkandena 2, 6, 8–15 och 17, 2003/04:U314 yrkandena 1–8, 2003/04:U331

yrkandena 1 och 2, 2003/04:U333, 2003/04:U337 yrkandena 3 och 4, 2003/04:U338 yrkande 3, 2003/04:U343 yrkandena 7 och 8, 2003/04:U346 yrkandena 6 och 7, 2003/04:U347 yrkande 1 och 2003/04:So568 yrkandena 24 och 25.

14. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2003/04:20 till handlingarna.

Stockholm den 18 mars 2004

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Berndt Ekholm (s), Carl B Hamilton (fp), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m), Anders Sundström (s), Cecilia Wigström (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta N Hedström (mp), Rosita Runegrund (kd) och Sermin Özürküt (v).

Redogörelse för ärendet

I regeringens skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik konstateras att det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna på ett påtagligt sätt förändrats sedan regeringens tidigare skrivelse 1997/98:89 lämnades till riksdagen. Kopplingarna mellan mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och fred och säkerhet har blivit allt tydligare och mer accepterade. Sambanden och nödvändig samverkan mellan mänskliga rättigheter, demokratiska processer och stärkandet av rättsstatens institutioner betonas allt starkare.

Skrivelsen redovisar den utveckling som ägt rum och hur Sverige på olika sätt har kunnat medverka till att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna i världen. Skrivelsen visar vidare att de principer på området som Sveriges utrikespolitik vilar på, inklusive den om de mänskliga rättigheternas universella giltighet, står på fast grund. Ansträngningarna för att integrera arbetet för de mänskliga rättigheterna med åtgärder på en rad politikområden, inklusive utvecklingssamarbetet, migrationspolitiken, säkerhetspolitiken och handelspolitiken, har fortgått och bidragit till att stärka Sveriges samlade politik för de mänskliga rättigheterna.

Ett stort antal yrkanden väcks varje år i olika MR-frågor. Utskottet har under de senaste åren valt att behandla frågor om de mänskliga rättigheterna ur olika perspektiv och med olika fokus. Vissa år har tonvikten legat på bilaterala MR-frågor och andra år på multilaterala frågeställningar. I år har utskottet beslutat att på ett fördjupat sätt behandla:

1. Mänskliga rättigheter – politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling
2. Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar
3. Förtryck av etniska eller nationella minoriteter
4. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt resolution FN-1325
5. Konflikten i Mellanöstern
6. Ryssland och dess närområde
7. Kina
8. Kuba
9. Turkiet

Bakgrund

Att främja och öka respekten för de mänskliga rättigheterna är en prioriterad fråga inom svensk utrikespolitik. Engagemanget för de mänskliga rättigheterna ligger i Sveriges intresse och speglar förhoppningar om en värld där

människor kan leva fria och trygga utan fruktan och nöd. Den svenska ambitionen är att föra en konsekvent och resultatorienterad politik för de mänskliga rättigheterna.

Under de drygt femtio år som gått sedan den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs (1948) har rättigheterna slagits fast i ett antal internationella konventioner. De centrala konventionerna är FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter från 1966. Inom FN:s ram finns ytterligare fyra viktiga konventioner som behandlar rasdiskriminering (1965), diskriminering av kvinnor (1979), tortyr (1984) samt barnets rättigheter (1989). Den centrala överenskommelsen för de länder som är medlemmar i Europarådet är Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) från 1950.

De rättigheter som inryms i den allmänna förklaringen innehåller, enkelt uttryckt

- de grundläggande friheterna, såsom rätten att hysa eller uttrycka åsikter, att utöva en religion, att bilda eller gå med i en organisation eller att ordna möten
- rätten till skydd mot övergrepp, t.ex. rätten att inte bli godtyckligt arresterad eller utsättas för tortyr
- rättigheter för att tillgodose de grundläggande behoven, t.ex. rätten till en tillfredsställande levnadsstandard, till hälsovård och till utbildning.

År 1993 genomfördes en världskonferens om de mänskliga rättigheterna (Wienkonferensen) och i den deklaration som antogs vid konferensen fastslogs en rad grundläggande principer för det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna. I regeringens skrivelse 1997/98:89 framhölls vikten av att Sverige i sin utrikespolitik tillämpar, främjar och förstärker dessa viktiga principer.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Det övergripande målet för arbetet med de mänskliga rättigheterna i svensk utrikespolitik är att bidra till att människor också i andra länder får del av de rättigheter som fastslagits inom ramen för FN och andra internationella forum. I betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling föreslås att ett rättighetsperspektiv, där mänskliga rättigheter är en central del, skall genomsyra alla politikområden. En effektiv politik för de mänskliga rättigheterna kräver ett konsekvent agerande för att på olika sätt öka respekten för de mänskliga rättigheterna.

I regeringens skrivelse Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik 1997/98:89 fastställdes målen för Sveriges utrikespolitik för mänskliga rättigheter. I regeringens skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk

utrikespolitik konstateras att det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna på ett påtagligt sätt förändrats sedan regeringens tidigare skrivelse lämnades till riksdagen. Kopplingarna mellan mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och fred och säkerhet har blivit allt tydligare och mer accepterade. Sambanden och nödvändig samverkan mellan mänskliga rättigheter, demokratiska processer och stärkandet av rättsstatens institutioner betonas allt starkare. Regeringen understryker vikten av att driva en politik för de mänskliga rättigheterna som är konsekvent och resultatinkriktad.

Multilateralt arbete

De konventioner och mekanismer som under andra hälften av 1900-talet utformats och antagits inom *FN*, *Europarådet* och *OSSE* utgör ett ramverk för det internationella arbetet för mänskliga rättigheter. Sverige deltar aktivt i det fortsatta arbetet för att komplettera och effektivisera mekanismerna för att övervaka konventionernas efterföljd. Situationen för de mänskliga rättigheterna på olika håll i världen behandlas årligen inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna samt i generalförsamlingens tredje utskott. Genom antagandet av resolutioner samt genom uttalanden av en rad olika statliga och icke-statliga aktörer, inklusive enskilda organisationer, uppmärksammas specifika landsituationer eller vissa typer av övergrepp. Genom sådana resolutioner kan också tillfälliga mekanismer, t.ex. en specialrapportör för en viss fråga, etableras för att förbättra möjligheterna för det internationella samfundet att följa utvecklingen.

Sverige har under perioden fortsatt att enskilt och tillsammans med övriga EU-länder ta initiativ till och medverka till behandlingen av ett stort antal frågor som rör mänskliga rättigheter i specifika länder samt i olika tematiska frågor. FN:s olika forum för mänskliga rättigheter utgör viktiga mötesplatser för olika aktörer inom området mänskliga rättigheter samt för dialog och påverkan beträffande situationen i enskilda länder och i olika frågor som rör de mänskliga rättigheterna.

Bilateralt arbete

Situationen för mänskliga rättigheter i enskilda länder kan bl.a. uppmärksammas i offentliga uttalanden eller tal eller genom att myndigheterna i ett visst land uppvaktas. Det är viktigt att även uppmärksamma de positiva steg som tagits. Sedan EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik stärktes genom Amsterdamfördraget 1997 har samarbetet inom området mänskliga rättigheter successivt förstärkts. EU-länderna gör allt oftare gemensamma uttalanden och uppvaktningar för att på så sätt kunna lägga hela unionens tyngd bakom ett viktigt budskap. Sverige har under perioden fortsatt att ta initiativ och på andra sätt medverka till att EU mer effektivt når ut med viktiga budskap beträffande de mänskliga rättigheterna, såväl i generella frågor som i enskilda fall vad rör t.ex. politiska fångar eller användningen av dödsstraffet.

Det är också viktigt att vid besöksutbyten på alla nivåer samt inom ramen för den politiska dialogen med andra länder regelbundet föra de mänskliga rättigheterna på tal. Sverige skall fortsatt verka för att frågor om mänskliga rättigheter skall få ett allt större utrymme i EU:s kontakter med andra länder och att stärka mänskliga rättigheter som en central dimension i Sveriges nationella kontakter med andra länder.

En integrerad politik för de mänskliga rättigheterna

Sveriges arbete för de mänskliga rättigheterna utgörs inte bara av det politiska arbete som direkt syftar till att påverka regeringar att respektera de mänskliga rättigheterna. För att Sveriges samlade politik för att främja de mänskliga rättigheterna skall bli konsekvent och nå resultat är det nödvändigt att Sveriges politik vad gäller de mänskliga rättigheterna fortsätter att integreras i utrikespolitiken som helhet. Behovet av internationella normer för mänskliga rättigheter är i dag i stort sett fyllt genom de konventioner som har utarbetats inom FN, Europarådet och OSSE, och som tillsammans utgör den gemensamma värdegrunden.

En allt större mängd aktörer, inklusive frivilligorganisationer och företag, verkar i dag för att på olika sätt påtala och främja de mänskliga rättigheterna. Detta ställer större krav på samarbete och transparens, såväl i EU-arbetet som nationellt. Regeringens beslut att offentliggöra ambassadernas årliga rapporter om mänskliga rättigheter i världens länder på Internet var ett steg på den vägen.

Mänskliga rättigheter är i allt större utsträckning en accepterad del av det internationella politiska arbetet. Frågor om mänskliga rättigheter har efter visst motstånd från delar av det internationella samfundet vunnit inbrott i mer allmänna politiska forum, inklusive säkerhetsrådet, samt i internationella handelsforum. Det finns en ökande förståelse för betydelsen av mänskliga rättigheter för det konfliktförebyggande arbetet, i det fredsbyggande arbetet efter en konflikt samt i demokratiseringsprocesser. Denna positiva utveckling måste tillvaratas och förstärkas. Sverige skall på alla sätt verka för att mänskliga rättigheter i allt större grad skall genomsyra arbetet i FN och andra internationella forum.

I FN:s politiska huvudforum för mänskliga rättigheter – kommissionen för de mänskliga rättigheterna – har bilden på senare år varit mindre positiv. Motsättningarna mellan länder och regionala grupper har ökat, och kommissionens arbete därmed försvårats. Sverige försöker, tillsammans med övriga EU, att med olika medel verka för att de konstruktiva krafterna får större inflytande i kommissionens arbete. Ett system för att bevaka konventionernas efterföljd finns genom FN:s konventionskommittéer, som dock verkar under svåra förhållanden. Det växande antalet konventionsstater – om än glädjande – medför en ökande belastning för kommittéerna när ett allt större antal rapporter skall granskas. Vid grova och systematiska övergrepp av de mänskliga

rättigheterna måste det finnas instrument ägnade att framtvunga snabbare förbättringar av de mänskliga rättigheterna. Sverige verkar för att verktygen för de mänskliga rättigheterna görs mer effektiva och resultatriktade samt att dessa verktyg används inom ramen för en integrerad politik för fred och säkerhet, demokrati och utveckling.

Effektivisering av det internationella arbetet för mänskliga rättigheter

Sverige har inom EU konsekvent betonat vikten av det gemensamma arbetet för de mänskliga rättigheterna, liksom vikten av att integrera frågor om mänskliga rättigheter i unionens övriga politiska arbete.

I den tidigare skrivelsen (skr. 1997/98:89) föresatte sig regeringen att inom EU verka för en ökad integration av de mänskliga rättigheterna inom unionens interna och externa politik i syfte att uppnå en samlad och konsekvent politik med effektiva och öppna processer för styrning och uppföljning. EU har snabbt gått mot en alltmer konsekvent och integrerad politik för de mänskliga rättigheterna och frågor om mänskliga rättigheter lyfts fram i gemensamma strategier och andra övergripande dokument om unionens utrikespolitik.

EU är även en viktig och kraftfull aktör inom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, generalförsamlingens tredje utskott och andra internationella forum där unionen i ett nära samarbete framför tal och ger förslag till resolutioner beträffande situationen i olika länder samt i olika tematiska frågor. Ett nära samarbete i förhållande till andra aktörers initiativ och frågor ger också möjlighet att lägga tyngd bakom EU-ländernas agerande i principiellt och politiskt viktiga frågor. EU-samordningen i frågor om mänskliga rättigheter ger också utrymme för ett ökat gemensamt agerande inom OSSE och inom Europarådet.

Informationsspridning om mänskliga rättigheter och den svenska nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna

I regeringens skrivelse En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna (skr. 2001/02:83) läggs grunden för ett mer samlat synsätt på frågor om mänskliga rättigheter i Sverige. I handlingsplanen, som gäller 2002–2004, anges bl.a. att målet för Sveriges långsiktiga strävanden är att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna, ökad kunskap och medvetenhet om de mänskliga rättigheterna samt bättre samordning av arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna.

Utskottet

1 Mänskliga rättigheter – politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U228 (*fp*) framhålls att varje människas frihet och lika värde omfattar alla människor och varje individ i världen utan åtskillnad av något slag. Erkännandet av alla människors lika värde hänger oupplösligt samman med att ingen människa får diskrimineras. Trots detta sker dagligen kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. Kränkningar ser olika ut i olika länder. I *yrkande 1* anförts vikten av att kränkningar av mänskliga rättigheter alltid måste påtalas, kritiseras och åtgärdas oavsett var de äger rum och i *yrkande 21* att Sverige bör verka för en tydligare och mer sammanhållen strategi för EU:s arbete med mänskliga rättigheter i världen.

I motion 2003/04:U209 (*m*) *yrkande 3* framhålls att Sverige alltid skall uppmärksamma värdet av demokrati och mänskliga rättigheter i internationella relationer och i motion 2003/04:U211 (*fp*) *yrkande 3* krävs en handlingsplan för förstärkning av den demokratiska dialogen i samhället. I motion 2002/03:U204 (*m*) *yrkande 5* liksom i motion 2003/04:U299 (*m*) *yrkande 6* framhålls de mänskliga rättigheternas universalitet.

I motion 2003/04:U14 (*m*) *yrkande 1* framhålls att Sverige som enskilt land har ett särskilt ansvar för att främja och påverka utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i de länder som Sverige sedan länge har ett omfattande utvecklings-samarbete med och i *yrkande 2* att regeringen årligen och i god tid före, eller senast i samband med, budgetbehandlingen skall ge riksdagen en utförlig rapport om situationen och utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna.

I motion 2003/04:U15 (*kd*) *yrkande 2* framhållsvikten av ett system för s.k. tidig förvarning (early warning) för att skydda mänskliga rättigheter och i *yrkande 3* framhålls behovet av konkret stöd till uppbyggnad av samhällsinstitutioner för att skydda mänskliga rättigheter bl.a. genom att arbeta mycket mer med det s.k. partinära biståndet – ibland i form av konkret stöd till partier och direkt kunskapsutbyte med dessa, men också genom stöd för att bygga upp parlamenten.

I motion 2003/04:U17 (*fp*) *yrkande 1* framhålls att det är regeringens skyldighet att reagera när mänskliga rättigheter kränks varhelst detta sker och i *yrkande 2* att Sverige bör driva att metodutveckling gällande instrumenten för legitim inblandning på EU-nivå kommer till stånd samt att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur metoderna för att säkra de mänskliga rättigheterna kan utvecklas på bilateral nivå. I *yrkande 5* krävs att Sverige inom EU verkar för att fler dialoger med inriktning på enbart mänsk-

liga rättigheter kommer till stånd med enskilda länder och i *yrkande 6* krävs att endast länder som inte själva bryter mot principerna de skall övervaka accepteras som ordförande i FN-kommissionen för mänskliga rättigheter.

I motion 2003/04:U282 (*fp*) *yrkande 1* framhålls att kränkningar av mänskliga rättigheter alltid måste påtalas, kritiseras och åtgärdas oavsett var de äger rum och i *yrkande 2* att mänskliga rättigheter är absoluta och att demokrati är den enda styrelseform som kan garantera respekten för de mänskliga rättigheterna. I *yrkande 3* framhålls att Sverige bör intensifiera sitt arbete med att både försvara och förbättra skyddet för de mänskliga rättigheterna, dels genom de internationella organisationer såsom FN, EU, Europarådet och Världsbanken, dels genom Sveriges bilaterala samarbete med andra länder. Vidare framhålls i *yrkande 7* nödvändigheten av att skilja mellan de absoluta civila och politiska rättigheterna och de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna.

I motion 2003/04:U298 (*s*) framhålls att Sverige i sin utrikespolitik bör verka för att minska religiösa organisationers inflytande över internationell politik i syfte att främja ett världssamfund byggt på förvärldsligade principer, mänskliga rättigheter och religionsfrihet.

I motion 2003/04:U335 (*mp*) *yrkande 1* framhålls att FN skall vara den enda part som Sverige ger suverän rätt till globalt våldsmonopol och det organ som samordnar svensk medverkan i fredsbevarande styrkor eller vid grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

I motion 2003/04:U341 (*kd*) *yrkande 1* framhålls vikten av att bjuda in representanter från folkrörelser, näringsliv och universitet för att granska och diskutera Sveriges utrikespolitiska åtaganden gentemot FN:s konventioner och konferenser. I *yrkande 9* krävs att regeringen aktivt driver krav på förbättrad administrativ- och beslutseffektivitet i samverkande internationella organisationer och i *yrkande 10* att regeringen tar initiativ till att utarbeta gemensamma arbetsmodeller vars syfte är att förnya och utveckla arbetsformerna för internationella organisationer.

I motion 2003/04:U348 (*kd*) *yrkande 2* framhålls att det är viktigt att i samarbete med partnerländer arbeta fram nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter, och en översyn av nationell lagstiftning i dessa frågor i förhållande till internationella avtal. I motion 2003/04:U350 (*kd*) *yrkande 1* framhålls att grunden vid svenskt ställningstagande till part i konflikt och kris skall vara huruvida grundläggande värden såsom mänskliga rättigheter, demokrati, öppenhet och rättssäkerhet respekteras.

I motion 2003/04:U352 (*kd*) *yrkande 3* begärs att Sverige tar initiativ till en FN-konferens för ökad förståelse mellan konfliktområdens olika kulturer och religioner och i *yrkande 5* att det svenska arbetet bör få ökad fokusering på de internationella övervaknings- och kontrollmekanismerna för efterlevnaden av mänskliga rättigheter.

I motion 2002/03:U323 (m) yrkande 25 framhålls att den svenska regeringens kritik av kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter inte skall vara mildare än den som framförs från Europarådet och OSSE.

I motion 2003/04:U17 (fp) yrkande 4 krävs att tydliga rutiner samt en handbok utarbetas för situationer då svenska medborgares mänskliga rättigheter kränks utomlands.

I motion 2003/04:U220 (c) yrkande 2 framhålls att för att säkra demokrati och mänskliga rättigheter i ett land krävs ett fungerande rättssystem som anger spelreglerna i samhället. Gott styrelseskick innefattar också att främja institutioner som är rättvisa, kan ställas till ansvar och som värnar mänskliga fri- och rättigheter.

I motion 2003/04:U230 (v) krävs att Sverige snarast möjligt bör säga upp sitt medlemskap och lämna IOM.

I motion 2003/04:U246 (m) yrkande 4 begärs att Sverige och EU skall kräva att en ländervis översikt över brott mot mänskliga rättigheter och demokrati redovisas inför och debatteras i FN:s generalförsamling varje år.

I motion 2002/03:U250 (v) yrkande 4 krävs att regeringen utreder möjligheterna att svenska företag med verksamhet utomlands åläggs att formulera en bindande uppförandekod förbunden med vissa sanktionsåtgärder för de företag som bryter mot denna kod.

I motion 1999/2000:U903 (v) yrkande 5 framhålls att i arbetet för en solidarisk världsordning krävs ökat stöd till ett mer demokratiskt långsiktigt ägaransvar.

I motion 2002/03:U325 (mp) yrkande 3 krävs att Sverige inom EU och FN verkar för att uppförandekoder tas fram för utlandsarbetande personal.

I motion 2003/04:U317 (mp) yrkande 1 krävs att det genomförs en utredning av förekomsten av privata militära företag, PMF, i svenskt affärsliv och militärt samarbete.

Utskottets överväganden

Utskottet välkomnar regeringens initiativ att presentera en samlad policy för de mänskliga rättigheterna inom svensk utrikespolitik. Skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik (hädanefter benämnd skrivelsen) är enligt utskottet uttryck för den vikt Sverige lägger vid dessa frågor. Utskottet menar att det är betydelsefullt att de principiella ståndpunkterna beträffande de mänskliga rättigheterna ligger fast, och utskottet har i betänkande 2002/03:UU3 Sveriges politik för global utveckling slagit fast att målen för den samlade politiken för global utveckling skall vara att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken skall präglas av ett rättighetsperspektiv, vilket innebär att människors rättigheter skall utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Utskottet framhöll också att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, ömsesidigt be-

roende och relaterar till varandra. Ett liv i värdighet förutsätter att alla mänskliga rättigheter respekteras, inklusive ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Utskottet konstaterar att i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter stadgas bl.a. rätten till social trygghet, rätten till en tillfredsställande levnadsstandard, rätten till utbildning, rätten till hälsa samt rätten till arbete. Dessa rättigheter återknyter till centrala politiska frågor om ekonomisk fördelning, arbetsliv, hälsovård, utbildning och familjepolitik vid sidan av mer övergripande aspekter som en tillfredsställande levnadsstandard. Frågor som rör jämställdhet mellan könen, lika lön för likvärdigt arbete, fackliga rättigheter för att kunna hävda sin rätt, rätt till utbildning samt barns skydd mot exploatering är exempel på tydliga rättighetskrav som också kan återspeglas i rättsregler. Andra rättigheter låter sig emellertid inte lika lätt ges en rättslig form. Särskilt vad gäller de mer resurskrävande rättigheterna fordras en mer sofistikerad metod för en meningsfull värdering av efterlevnaden. I konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter framhålls att staten skall ta steg för att gradvis förverkliga rättigheterna. För detta ändamål skall tillgängliga resurser utnyttjas optimalt.

Under år 2003 har en arbetsgrupp inrättats under FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna för att överväga förslag till ett tilläggsprotokoll till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Sverige kommer att aktivt delta i gruppens arbete och verka för att dessa rättigheter på ett mer effektivt sätt också kommer att drivas i övriga delar av FN-systemet, inklusive utvecklingssamarbetet.

Utskottet menar vidare att främjandet av mänskliga rättigheter skall, som tidigare, utgöra en integrerad del i all utrikespolitik och denna nya politik har utskottets fulla stöd. Rättigheterna i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 är universella. De gäller för alla människor, utan åtskillnad, och skall respekteras över hela världen, oavsett land, kultur eller specifik situation. Regimer som kränker de mänskliga rättigheterna har ibland försvarat detta med att just deras land har särskilda förhållanden som gör detta befogat, eller att mänskliga rättigheter inte får hindra utövandet av traditionella kulturella sedvänjor, t.ex. vad beträffar kvinnors och flickors ställning. Åsikten har också framförts att de internationella normerna skulle vara ett västerländskt påfund. Utskottet menar att detta är argument som måste avvisas. Wienkonferensen 1993 bekräftade de mänskliga rättigheternas universalitet, och denna princip har under de tio år som gått sedan dess vunnit en allt bredare förankring i internationella sammanhang.

De internationella regler som finns inom området mänskliga rättigheter reglerar förhållandet mellan statsmakten och den enskilde. Rättigheterna är knutna till individen som skall kunna åtnjuta dessa ensam eller tillsammans med andra. Det är staten, dvs. ett lands regering, som har ansvaret för att rättigheterna respekteras och att rättigheterna omsätts i praktiken genom bl.a. ett fungerande rättsväsende, lagstiftning, undervisning, socialt stöd. Staten är

skyldig att se till att dess företrädare agerar i enlighet med de mänskliga rättigheterna och måste på olika sätt förhindra att dess företrädare begår brott mot de mänskliga rättigheterna.

Efter antagandet av den allmänna förklaringen 1948 följde fleråriga förhandlingar mellan FN:s medlemsländer angående införandet av förklarings rättigheter i bindande konventioner. Detta resulterade i att två separata konventioner antogs 1966. I *FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)* infördes de grundläggande friheterna samt rätten till skydd mot övergrepp, medan *FN:s konvention om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (ICESCR)* i stort sett kom att innehålla rättigheter relaterade till de grundläggande behoven. Den senare kom också att innehålla en artikel som med hänvisning till behovet av ekonomiska resurser för rättigheternas förverkligande godkänner att detta sker stegvis allteftersom resurser blir tillgängliga.

Utskottet menar att i det internationella arbetet har funnits en tendens att ge de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna lägre prioritet. Utskottet anser att det är viktigt att framhålla att presentationen av rättigheterna inte innehåller en gradering. Rättigheternas odelbarhet och ömsesidiga samverkan hör till de principer som slogs fast vid Wienkonferensen 1993 och detta synsätt har fortsatt att vinna mark. Utskottet menar vidare att det är viktigt att ge de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ökad vikt i utrikespolitiken och i utvecklingssamarbetet. De ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ses på sina håll mer som ambitioner än som verkliga rättigheter. Det finns emellertid ingen saklig grund för att behandla dessa rättigheter som mindre viktiga eller radikalt annorlunda än de medborgerliga och politiska rättigheterna.

För att kunna bidra till att en allt större del av världens befolkning får del av de mänskliga rättigheterna måste Sverige föra en orädd och aktiv utrikespolitik till stöd för dessa rättigheter. Utskottet konstaterar att frågor om de mänskliga rättigheterna har en viktig plats i den politiska dialogen med andra länder och detta ifrågasätts inte längre. Utskottet ställer sig bakom regeringens ambition att främjandet av de mänskliga rättigheterna skall genomsyra det svenska agerandet i globala och europeiska forum, liksom i direkta kontakter med andra länder, utvecklingssamarbetet inräknat. Utskottet anser det vara av stor vikt att den svenska politiken för att främja de mänskliga rättigheterna är resultatriktad. Sverige skall verka för alla människors möjligheter att åtnjuta mänskliga rättigheter. Barnets rättigheter, kvinnors rättigheter, funktionshindrades rättigheter samt rättigheter för personer som tillhör urbefolkningar och nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter måste särskilt beaktas i syfte att garantera lika förutsättningar.

Utskottet har i tidigare betänkande (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) understrukit vikten av att det partinära stödet stärks och utvecklas. Det behövs en betydligt större satsning än hittills för att bygga upp och stärka det svaga partiväsendet i många utvecklingsländer. Utskottet menar

också att det partinära stödet kan utformas betydligt mer flexibelt vad gäller rapportering och redovisning än vad som nu är fallet, utan att göra avkall på strikta ekonomiska redovisningskrav. De svenska partierna kan på ett effektivt sätt bidra till utvecklingen av samarbetsländernas partiorganisationer, genom den kunskap de svenska partierna samlat under många års internationella kontakter. Liksom för de enskilda organisationerna är det viktigt att de partinära organisationerna kan delta i både planerings- och landstrategiarbetet.

Utskottet anser att arbetet för att försvara och genomföra principen om icke-diskriminering förblir en grundpelare i det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna. Bekämpande av diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion, funktionshinder eller sexuell läggning utgör också en av de största utmaningarna för arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen konstaterar att de grävsta övergreppen och de svåraste kränkningarna sker just i samband med interna väpnade konflikter. Sverige skall verka för ett heltäckande, grundläggande skydd i alla situationer i form av allmänna humanitära grundregler, liksom för att respekten för de mänskliga rättigheterna blir en central del i varje fredsprocess. Utskottet menar också att Sverige varit starkt pådrivande när det gäller att utveckla nya och mer konstruktiva arbetsformer för både FN som organisation och för FN:s konferenser och hur de senare skall följa upp.

Utskottet har i tidigare betänkande (bet. 2002/03:UU8) konstaterat att valet av Libyen som ordförande för kommissionen för mänskliga rättigheter (MRK) 2002/03 föregicks av omfattande konsultationer, främst mellan olika regionala grupperingar. Libyen gör sig skyldigt till grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna, men beslutet om det libyska ordförandeskapet var och är en del av FN-systemets roterande beslutsordning och organisation. Sveriges och även EU:s inflytande över denna process var mycket begränsad. Utskottet anser att valet av Libyen som ordförande i FN:s kommission för mänskliga rättigheter var såväl stötande som opassande.

Skyddet av mänskliga rättigheter är enligt FN-stadgan en av FN:s främsta uppgifter och en del av arbetet för att skapa internationell fred och säkerhet. Säkerhetsrådet har därför ett mandat att agera mot de grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna som hotar freden. Utskottet har tidigare konstaterat att Sverige aktivt stöder FN:s generalsekreterares ansträngningar att – inom ramen för det konfliktförebyggande arbetet – få säkerhetsrådet att ta ett större ansvar i dessa frågor. Detta kan bl.a. komma att kräva en förstärkning av de nuvarande övervakningsmekanismerna, som bl.a. har till uppgift att bevaka att konventionsstaterna efterlever sina förpliktelser.

De senaste åren har frågan om ett fakultativt protokoll till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter diskuterats i det internationella samfundet. Ett protokoll skulle möjliggöra för individer att klaga på sin stat för att den inte skyddar individens ekonomiska, sociala eller kulturella rättigheter. En liknande mekanism finns redan vad gäller konventionen för de

medborgerliga och politiska rättigheterna. Utskottet ställer sig tveksamt till huruvida ett individuellt klagomålsförfarande vore en optimal väg framåt för att förverkliga de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Vad som bör vara vägledande är om en sådan klagorätt skulle leda till en verklig förändring av individers levnadsförhållanden och därmed förverkliga individernas ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har EU snabbt gått mot en alltmer konsekvent och integrerad politik för de mänskliga rättigheterna. Gemensamma uttalanden, tal och uppvaktningar i frågor som rör de mänskliga rättigheterna är en självklar del i EU:s arbete. EU är en viktig och kraftfull aktör inom FN och andra internationella forum där mänskliga rättigheter diskuteras, men utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att EU utvecklar MR-dialoger med ytterligare länder. Utskottet konstaterar att Sverige redan har bidragit till denna utveckling genom att inom EU konsekvent betona vikten av det gemensamma arbetet för de mänskliga rättigheterna, liksom vikten av att integrera frågor om de mänskliga rättigheterna i EU:s övriga arbete. Tillsammans med övriga EU och andra likasinnade länder bidrar Sverige inom FN till processer som skall stärka FN:s förmåga att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Sverige deltar också aktivt i arbetet med mänskliga rättigheter inom Organisationen för samarbete och säkerhet (OSSE) och inom Europarådet. En viktig målsättning för Sverige är även att bidra till att det internationella arbetet med mänskliga rättigheter, inte minst när det gäller att övervakningen av de mänskliga rättigheterna blir effektivare.

Utskottet har inhämtat att den svenska regeringen har varit i kontinuerlig kontakt med de amerikanska myndigheterna angående den svenske medborgaren som är fängslad på USA:s bas i Guantánamo. Utskottet menar att fången och hans familj har rätt att få veta på vilka formella grunder han kvarhålls och hur den fortsatta processen ser ut och att det bara finns två möjliga sätt att betrakta fångarnas status på. Antingen skall de betraktas som krigsfångar eller som misstänkta brottslingar i vilket fall vanliga rättssäkerhetsgarantier skall tillämpas. Eftersom svenskens status är oklar borde denna fråga avgjorts av en oberoende domstol. På svenskt initiativ har frågan om Guantanamofångarna också flera gånger tagits upp inom EU.

Utskottet har inhämtat att IOM (The International Organization for Migration) på uppdrag av sina medlemsstater bedriver migrationsrelaterade projekt som huvudsakligen består av att organisera transporter för flyktingar och frivilliga transporter av personer som avvisats. Sverige använder sig bl.a. av IOM för överföring av s.k. kvotflyktingar till Sverige. Vidare stöder Sverige bl.a. IOM:s arbete med återvändande av internflyktingar i Afrika och Afghanistan samt dess arbete mot människohandel i Östeuropa, främst på Balkan. Sverige har goda erfarenheter av samarbetet med IOM.

Utskottet har tidigare (bet. 2000/01:UU4) framhållit att Sverige betonar det våldsmonopol som givits FN:s säkerhetsråd och understryker vikten av att utveckla och stärka FN:s förmåga att i tid kunna fatta kraftfulla beslut. Ut-

skottet menar att med ett bättre fungerande säkerhetsråd skulle tendensen att använda våld utan säkerhetsrådets medgivande kunna stävjas. Det är viktigt att FN:s våldsmandat inte undermineras eftersom det skulle riskera att fragmentisera folkrätten samt undergräva det reformarbete som pågår inom FN. En viktig historisk lärdom är att instrumenten för att förebygga konflikter och för att bedriva en effektiv sanktionspolitik måste utvecklas.

Utskottet framhåller vidare att genom globaliseringen har svenska företags internationella verksamhet ökat kraftig. Detta gäller även i länder där efterlevnaden brister i fråga om de grundläggande normer och principer som det internationella samfundet har enats om rörande mänskliga rättigheter, t.ex. arbetsvillkor och hållbar utveckling.

Utskottet kan konstatera att projektet Globalt ansvar, som presenterades av regeringen i mars 2002, syftar till att främja OECD:s riktlinjer för multinationella företag och principerna i FN:s Global Compact och ge stöd till ett konstruktivt samarbete mellan näringsliv, fackliga organisationer, enskilda organisationer för mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsvillkor, bekämpning av korruption, en bättre miljö och övriga punkter i OECD:s riktlinjer. Många svenska företag arbetar i dag aktivt för att säkerställa att mänskliga rättigheter inte kränks till följd av deras verksamhet. Utskottet anser att det ökade engagemanget från företag och andra aktörer för dessa frågor är viktigt men samtidigt får man inte glömma att det ytterst är staterna själva som har ansvaret för att de mänskliga rättigheterna efterlevs.

Två viktiga fundament i svensk politik är en aktiv handelspolitik för att öka företagens möjligheter att verka över nationsgränser och en utrikes- och utvecklingspolitik som kraftfullt betonar vikten av mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Att främja företagens sociala ansvar utgör ett viktigt komplement till, och binder samtidigt samman, dessa grundläggande målsättningar i svensk utrikespolitik. Utskottet har tydligt framhållit detta även i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling.

Utskottet menar att Sverige och svenska företag har en mycket stark internationell trovärdighet när det gäller engagemang och kunskap om mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, korruptionsbekämpning och miljöhänsyn. Många företag har beslutat sig för att de skall arbeta med frågorna och med att omsätta detta i praktiken.

Den svenska politiken tar avstånd från synen att det skulle vara en otillbörlig inblandning i andra staters angelägenheter att påtala kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Den princip om icke-inblandning som uttrycks i FN-stadgans artikel 2:7 skall inte tolkas som en begränsning av stadgans tydliga krav på insatser för att främja de mänskliga rättigheterna. Statens suveränitet kan inte åberopas som en sköld för kränkningar av mänskliga rättigheter. Stater skall inte kunna hänvisa till interna angelägenheter och på det sättet kunna hålla världssamfundet borta när det är en akut nödsituation, mänskliga rättigheter undertrycks och människor mördas.

Rapporter om läget för de mänskliga rättigheterna i världens länder sammanställs sedan ett antal år tillbaka av Utrikesdepartementet. Regeringen har beslutat att göra sammanställningen av 2002 års rapporter offentliga och i januari 2003 publicerades de nära 190 landrapporterna på regeringens webbplats för mänskliga rättigheter.

<http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/page/>

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkandena 1 och 2, 2003/04:U15 (kd) yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 (fp) yrkandena 1, 2 och 4–6, 1999/2000:U903 (v) yrkande 5, 2002/03:U204 (m) yrkande 5, 2002/03:U228 (fp) yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 (v) yrkande 4, 2002/03:U323 (m) yrkande 25, 2002/03:U325 (mp) yrkande 3, 2003/04:U209 (m) yrkande 3, 2003/04:U211 (fp) yrkande 3, 2003/04:U220 (c) yrkande 2, 2003/04:U230 (v), 2003/04:U246 (m) yrkande 4, 2003/04:U282 (fp) yrkandena 1–3 och 7, 2003/04:U298 (s), 2003/04:U299 (m) yrkande 6, 2003/04:U317 (mp), yrkande 1, 2003/04:U335 (mp) yrkande 1, 2003/04:U341 (kd) yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 (kd) yrkande 2, 2003/04:U350 (kd) yrkande 1 samt 2003/04:U352 (kd) yrkandena 3 och 5.

2 Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U228 (fp) yrkande 15 liksom i motion 2003/04:U282 (fp) yrkande 14 konstateras att dödsstraffet är en av de grävsta kränkningarna av mänskliga rättigheter och bör avskaffas i hela världen. Ett rättssystem som sanktionerar dödsstraff fördömer inte avsiktligt dödande utan bryter snarare mot den egna rättsmoralen genom att utdöma dödsstraff i lagens namn. De länder som fortfarande tillämpar och utför dödsstraff måste fördömas kraftfullt. Genom aktiva påtryckningar och krav kan positiva resultat åstadkommas och EU:s ovillkorliga krav på denna punkt har exempelvis lett till att samtliga EU:s kandidatländer avskaffat dödsstraffet. Även tortyr förekommer i många länder och måste fördömas. Motionärerna menar att Sverige aktivt skall verka för att dödsstraffet och användningen av tortyr avskaffas.

I motion 2002/03:U204 (m) framhålls att Folkrepubliken Kina avrättar fler människor än världens övriga länder tillsammans. Dödsstraffen utmätts efter rättegångar som med varje mått måste anses som summariska, politiserade och orättvisa. Möjligheterna att överklaga är starkt begränsade. I yrkande 1 anförts att Sverige och EU måste verka för att användningen av dödsstraffet i Folkrepubliken Kina upphör och, i yrkande 2, att tortyren upphör. Även i motionerna 2002/03:U289 (fp) yrkande 2 och i 2002/03:U313 (c) yrkande 25 krävs att Sverige och EU kraftfullt måste fördöma utdömanden och verk-

ställanden av dödsstraff i Kina. I motionerna 2002/03:U204 (m) yrkande 7 liksom i 2003/04:U299 (m) yrkande 8 framhålls att Sverige bör markera sitt stöd för Taiwans öppning om att avskaffa dödsstraffet.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att Sverige aktivt driver frågan om ett universellt avskaffande av dödsstraffet och, i avvaktan på att detta skall ske, att användningen av dödsstraffet skall inskränkas och ske med iakttagande av de begränsningar som finns i internationell rätt. Dödsstraffet är enligt svensk uppfattning ett djupt omänskligt straff. Dess grymhet och dess oåterkalleliga natur gör det till ett straff som inte bör ha någon plats i en modern och civiliserad rättsordning.

I FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna fortsätter Sverige tillsammans med övriga EU att driva och söka ökat stöd för den resolution mot dödsstraffet som antagits i kommissionen sedan 1997. Sverige var initiativtagare till utarbetandet av tilläggsprotokoll nr 13 till Europakonventionen om mänskliga rättigheter om ett totalt avskaffande av dödsstraffet. Protokollet, som föreskriver avskaffande av dödsstraffet även i krigstid, antogs 2002 och ratificerades av Sverige i april 2003.

Utskottet har inhämtat att antagandet 1998 av EU:s riktlinjer mot dödsstraffet har inneburit att unionens bilaterala arbete koncentrerat på att påverka andra länder att avskaffa dödsstraffet eller begränsa dess användande har intensifierats. Uppvaktningar av ett lands myndigheter har ofta inriktats på användningen av dödsstraffet generellt men även på individuella dödsdomar. Vanligen publiceras uppvaktningens innehåll i inhemska medier för att på så sätt bidra till att påverka opinionen mot dödsstraffet. Inom OSSE tar EU regelmässigt upp enskilda fall där dödsstraff är aktuellt i OSSE:s deltagarländer. Genom att på detta sätt uppmana andra länder att avskaffa eller begränsa dödsstraffet kan Sverige och övriga EU bidra till att påskynda den internationella utvecklingen mot ett universellt avskaffande. Sverige fäster stor vikt vid detta arbete och inom ramen för EU:s utvecklingssamarbete finns särskilda medel avsatta för detta.

Utskottet konstaterar att enligt FN:s särskilde rapportör om summariska avrättningar förekommer utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar, och hot om sådana övergrepp, i alla världsdelar. Avrättningarna utförs av ett lands polis- och säkerhetsstyrkor, med regeringens goda minne, eller av andra personer eller grupper som samarbetar med, eller tolereras av, landets regering. En avrättning är summarisk då den verkställs trots att den inte föregås av en korrekt rättegång. Sverige stöder den särskilde rapportörens arbete och är sedan flera år initiativtagare till en resolution i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna om utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar. Ett motsvarande initiativ drivs av Finland i FN:s generalförsamling.

Utskottet menar att det förekommer i flera länder i världen att människor frihetsberövas för att senare inte höras av. Skälet är ofta att den försvunne berövats livet summariskt eller genom tortyr. Sådana ofrivilliga försvinnanden innebär ett oerhört lidande för den enskilde och hans eller hennes familj. De utgör också ett medel för en repressiv politik. Inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna pågår för närvarande ett arbete som syftar till att utarbeta en separat konvention om ofrivilliga försvinnanden. Sverige verkar inom ramen för detta arbete särskilt för att konventionen skall innefatta en rätt för anhöriga till information om vad som hänt den försvunne samt en rätt till skadestånd.

Utskottet är av den bestämda uppfattningen att inga former av tortyr eller annan grym eller förnedrande behandling kan accepteras i vilket syfte det än vara må. Förbudet mot tortyr finns i de centrala instrumenten om mänskliga rättigheter samt i *FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)* från 1984.

Under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen svarade Sverige för författandet av EU:s riktlinjer mot tortyr som antogs av unionens utrikesministrar i april 2001. Riktlinjerna är framför allt avsedda att på samma sätt som riktlinjerna mot dödsstraffet utgöra underlag för uppvaktningar i tredje land om bruket av tortyr. Till skillnad från dödsstraffet, som tillkännages i domslut, så utgör tortyr en dold verksamhet vars förekomst många länder anstränger sig för att dölja för omvärlden. Riktlinjerna mot tortyr används också till stöd för EG-kommissionens utvecklingssamarbete inriktat på att genom bl.a. utbildning av poliser stävja bruket av tortyr i individuella länder. I slutet av 2002 kunde FN:s generalförsamling anta ett tilläggsprotokoll till FN:s tortyrkonvention som syftar till att stärka möjligheterna att förebygga tortyr.

EU:s agerande i frågor om mänskliga rättigheter utgår ifrån FN:s konventioner för de mänskliga rättigheterna samt de olika regionala konventionerna. Under de senaste åren har dock vissa verktyg tillkommit som skall underlätta samordningen mellan EU-länderna i unionens agerande i frågor om de mänskliga rättigheterna. Med hjälp av EU-ländernas ambassader i olika länder kan kunskaperna öka inom EU angående bruket av tortyr i enskilda länder och hur EU bäst kan hjälpa till att stävja det.

Med vissa länder har EU på senare år valt att inleda separata dialoger på expertnivå om mänskliga rättigheter. En sådan dialog förs sedan 1997 med Kina. År 2002 inleddes på försök en liknande dialog med Iran. Dialogerna förs halvårsvis mellan representanter från EU-trojkan samt relevanta ministerier i dialogländerna. De politiska dialogmötena kompletteras med möten mellan akademiska experter och organisationer inom EU respektive dialogländerna för att fördjupa diskussionerna och samtidigt bredda kontakterna mellan länderna vad gäller frågor om mänskliga rättigheter.

Utskottet har inhämtat att Sverige vid flera tillfällen och på hög nivå har tagit upp dödsstraffet med Kinas regering och uppmanat Kina att upphöra med att utdöma dödsstraff och att det helt avskaffas. Detta har skett i direkta samtal

och kontakter med den kinesiska regeringen, både bilateralt och vid olika multilaterala dialogtillfällen, som vid EU:s dialog om mänskliga rättigheter, samt genom anföranden i bl.a. FN. Sverige kommer även fortsättningsvis att noga bevaka användandet av dödsstraffet i Kina och framföra den principiella ståndpunkten att dödsstraffet bör avskaffas. Liksom dödsstraffet står tortyren också högt på agendan för EU:s dialog med Kina om de mänskliga rättigheterna. Utskottet konstaterar att ett avskaffande av dödsstraffet i Taiwan givetvis är i linje med Sveriges och EU:s ansträngningar att avskaffa dödsstraffet varhelst det förekommer och understryker att detta kan verka som förebild för den vidare utvecklingen i Kina.

Utskottet konstaterar även att strävan att bistå Kina i moderniseringen av rättsväsendet sedan många år har inneburit en rad insatser och kunskapsutbyte mellan Kina och Sverige samt Kina och EU. Kinas rättsväsen och lagstiftning har under de senaste 20 åren genomgått omfattande reformering och bringats i mer formell överensstämmelse med internationellt rättstänkande. Graden av politisering av rättsapparaten har minskat, och denna trend tycks fortsätta. Full rättssäkerhet kan dock inte uppnås under det enpartisystem som råder. Utskottet ser allvarligt på situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna i Kina och understryker vikten av att Sverige och EU vid varje givet tillfälle uppmanar Kinas regering att upphöra med de kränkningar som görs både mot enskilda och organisationer.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2002/03:U204 (m) yrkandena 1, 2 och 7, 2002/03:U228 (fp) yrkande 15, 2002/03:U289 (fp) yrkande 2, 2002/03:U313 (c) yrkande 25, 2003/04:U282 (fp) yrkande 14 samt 2003/04:U299 (m) yrkande 8.

3 Förtryck av etniska eller nationella minoriteter

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U228 (fp) yrkande 16 liksom i motion 2003/04:U282 (fp) yrkande 15 framhålls vikten av att vidta åtgärder för att motverka alla former av etnisk diskriminering. Under senare år har en mer uttalad och aggressiv rasism och främlingsfientlighet uppträtt i olika former. Den har bl.a. tagit sig uttryck i våldshandlingar och trakasserier med rasistiska eller antisemitiska förtecken. Invandrare och nationella minoriteter liksom aktiva antirasister samt journalister, debattörer, poliser och politiker i deras egenskap av företrädare för det demokratiska samhället har drabbats. Brott av detta slag har sin udd riktad mot det demokratiska styrelseskicket och den grundläggande uppfattningen om alla människors lika värde.

I motion 2003/04:U17 (fp) yrkande 9 framhålls vikten av att ILO-konvention nr 169 ratificeras snarast av Sverige.

I motion 2003/04:U235 (kd) yrkande 2 krävs att Sverige verkar för att alla medlemsländer i OSSE skyndsamt inför ett system för att specifikt registrera alla antisemitiska incidenter som sker i respektive hemländer.

I motion 2003/04:Kr388 (fp) yrkande 2 framhålls att Sverige som nation skall uppmärksamma och aktivt agera mot antisemitism när den uppstår i andra länder.

I motion 2002/03:U221 (kd) liksom i motion 2003/04:U224 (kd) anförts vikten av stöd till religionsfriheten i Europa och dess närhet.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att de mänskliga rättigheterna främst reglerar förhållandet mellan individen och staten. Individen skall ha ett skydd mot övergrepp, och det är statens skyldighet att skydda individen. De mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Utgångspunkten för det svenska biståndet till mänskliga rättigheter är att ökad respekt för mänskliga rättigheter har ett värde i sig. Samarbetet sker såväl med stater som med enskilda organisationer. Utbildning, opinionsbildning och dokumentation är vanliga arbetsformer. Grunden för det svenska utvecklingssamarbetet inom området mänskliga rättigheter är de internationella konventioner och deklarerationer som utarbetats och som accepteras av en övervägande del av det internationella samfundet. Arbetet med mänskliga rättigheter utgår från principen att alla rättigheter är lika värda och universella samt att de är nära relaterade och beroende av varandra. Arbetet kan vara både långsiktigt och kortsiktigt och kan ske i samarbete både med statliga och icke-statliga organisationer och institutioner. Stödet till det civila samhället omfattar ofta stöd till dokumentation av kränkningar, rättshjälp och medvetandegörande om medborgarnas rättigheter och skyldigheter, och arbetet genomförs ofta i samarbete med svenska och internationella organisationer.

Utskottet menar att minoritetsgrupper i många länder inte har samma möjligheter som majoritetsbefolkningen. Minoriteterna tillhör ofta de fattigaste och mest marginaliserade grupperna i samhället, med den största arbetslösheten, de sämsta bostäderna och flest antal ungdomar med ingen eller oavslutad skolgång. Det är angeläget att öka respekten för dessa individers rättigheter, något som Sverige verkar för såväl internationellt som nationellt.

Det har beräknats att antalet nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoritetsgrupper världen över uppgår till många tusen, med långt mer än en och en halv miljard personer eller mer än en fjärdedel av jordens befolkning. Staterna har ett ansvar att utan diskriminering ge personer ur minoritetsgrupperna samma rättigheter som landets övriga befolkning, t.ex. till socialt skydd, utbildning, hälsovård eller kommunikation med domstolarna.

En rad internationella dokument behandlar nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter. Enligt artikel 27 i FN:s konvention om medborgerska och politiska rättigheter skall de personer som tillhör etniska, religiösa

eller språkliga minoriteter tillåtas att i gemenskap med andra i sin grupp ha ett eget kulturliv, utöva sin religion och använda sitt eget språk. Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter liksom stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk utvecklar skyddet för personer som tillhör nationella minoriteter. Sverige verkar för att personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga och religiösa minoriteter i alla länder ges möjlighet att på lika villkor som majoritetsbefolkningen effektivt åtnjuta alla de mänskliga rättigheterna.

Utskottet har vidare inhämtat att arbetet med att utreda möjligheten till svensk ratifikation av ILO-konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder fortsätter, och målsättningen är att kunna ratificera konventionen inom innevarande mandatperiod.

Religionsfriheten anges uttryckligen i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Många länder begränsar emellertid religionsfriheten på grund av att vissa religiösa uttrycksformer betraktas som ett hot mot statens överhöghet. Statliga bestämmelser mot religion på grundval av politiska ideologier är mindre vanliga nu sedan det kalla krigets slut, men de förekommer fortfarande i vissa länder. Begränsningarna kan vara allt från förbud mot att utöva en religion till trakasserier och förföljelse av de troende. Det finns flera rapporter om att religiösa ledare har gripits, torterats och fängslats. Olika kristna samfund diskrimineras ofta i kommunistiska eller post-kommunistiska länder, och även i vissa muslimska länder.

Olika FN-organisationer har påpekat att muslimska minoriteter i Europa ofta diskrimineras och att folk har fördomar och stereotypa uppfattningar om dem. Händelserna den 11 september 2001 och ny militans hos vissa islamiska rörelser har stärkt en del europeiska krafter som propagerar för bilden av islam som en expansiv, aggressiv och primitiv religion. Dessa krafter har lyckats skapa viss oro hos en ansenlig del av en europeisk opinion, men det som en enskild muslim eller en grupp muslimer gör eller hävdar sammanfaller inte nödvändigtvis med vad islam föreskriver, och de representerar inte heller den muslimska världen i sin helhet.

Etnisk diskriminering måste motverkas kraftfullt. FN, EU och varje enskild medlemsstat måste vidta alla åtgärder som krävs för att bekämpa intolerans, rasism, diskriminering och våldshandlingar i samband med religionsutövande. FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering antogs 1965. Konventionen innefattar förbud för rasistiska och fascistiska organisationer. Utskottet behandlar konventionen i betänkandet om folkrätt (bet. 2003/04:UU11).

Under senare år har en mer uttalad och aggressiv rasism och främlingsfientlighet uppträtt i olika former. Den har bl.a. tagit sig uttryck i våldshandlingar och trakasserier med rasistiska eller antisemitiska förtecken. Invandrare och nationella minoriteter liksom aktiva antirasister samt journalister, debattörer, poliser och politiker i deras egenskap av företrädare för det demokratiska samhället har drabbats. Brott av detta slag har sin udd riktad mot det demo-

kratiska styrelseskicket och den grundläggande uppfattningen om alla människors lika värde. Utskottet kostaterar att Sverige har starkt engagerat sig i kampen mot antisemitismen. Förintelsekonferensen är det främsta exemplet på detta engagemang. Även antisionism är oacceptabel, om den går ut på att förvägra det judiska folket en rätt till ett hemland eller förnekar Israels rätt att existera.

Sverige och EU ger stöd till framväxten av en demokratisk palestinsk rättsstat, och i detta stöd ingår att försöka utveckla och förbättra den palestinska myndigheten. Utskottet har inhämtat att en fråga som ständigt tas upp i kontakterna med den palestinska myndigheten är efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U17 (fp) yrkande 9, 2002/03:U221 (kd), 2002/03:U228 (fp) yrkande 16, 2003/04:U224 (kd), 2003/04:U235 (kd) yrkande 2, 2003/04:U282 (fp) yrkande 15 samt 2003/04:Kr388 (fp) yrkande 2.

4 Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt resolution 1325

Sammanfattning av motionerna

I motionerna 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkande 3 och 2003/04:U349 (s) yrkande 3 framhålls vikten av att Sverige arbetar för att ett datum skall fastställas för när FN:s generalsekreterares rapport om resolution 1325 skall presenteras och i motion 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkande 5 konstateras att FN-systemet är starkt mansdominerat och av de landrapporter som lämnats till rådet är det bara en liten del som tar upp genderfrågor. En stor del av rapporterna innehåller ingen information om hur kvinnors och mäns behov beaktas vid utformning av programmen. Motionärerna kräver att Sverige skall arbeta för att genderperspektivet blir en obligatorisk del i alla landrapporter och temarapporter till FN:s säkerhetsråd. Även i motion 2003/04:U349 (s) yrkande 5 krävs att Sverige skall arbeta för att genusperspektivet blir en obligatorisk del i alla landrapporter och temarapporter till FN:s säkerhetsråd.

I motion 2002/03:U212 (c) yrkande 9 krävs att Sverige skall verka för kvinnors deltagande i FN-insatser, fredsförhandlingar och fredsprocesser. I motion 2003/04:U203 (c) yrkande 10 framhålls att i resolution 1325 uppmanas FN:s medlemsstater att öka det frivilliga finansiella och tekniska stödet för att kunna genomföra missioner och program med ett starkt genusperspektiv. Motionärerna menar att Sverige måste öka stödet till FN:s arbete för en ökad införlivning av genusperspektivet i FN-missioner och övrigt arbete. I motion 2003/04:U327 (v) yrkande 2 krävs att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör arbeta för att alla länder som ratificerat konventioner och resolutioner om kvinnor också lever upp till dem.

I motion 2003/04:U349 (s) yrkande 1 krävs att Sverige i EU och i allt bilateralt och multilateralt samarbete arbetar för att resolution 1325 skall implementeras i allt FN-arbete och i de enskilda länderna. I motion 2003/04:U350 (kd) yrkande 2 krävs att Sverige i alla relevanta utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska kontakter och sammanhang skall betona att världens stater och nationer måste leva upp till FN:s säkerhetsråds resolution 1325.

I motion 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkande 4 liksom i motion 2003/04:U349 (s) yrkande 4 krävs att Sverige skall arbeta för att undersökningsdelegationer till krigsområden skall ha kvinnliga deltagare, att checklistor angående kvinnors erfarenheter och behov skall upprättas, att delegationerna skall träffa kvinnoorganisationer på fältet och att program för nedrustning, demobilisering och återuppbyggnad också måste beakta kvinnors behov och ta vara på kvinnors kunskaper.

I motion 2002/03:U235 (fp) yrkande 1 krävs att Sverige i internationella forum som FN aktivt verkar för att kvinnors rätt till fri abort erkänns som en av de grundläggande mänskliga rättigheterna. Samma krav framförs i motion 2003/04:U276 (fp) yrkande 1. I motion 2003/04:U17 (fp) yrkande 8 framhåller motionärerna att frågan om fri abort på kvinnans egna villkor bör drivas tydligt av Sverige i internationella forum. Även i motion 2003/04:U276 (fp) yrkande 3 krävs att Sverige verkar för att kvinnors rätt till fri abort och god sexuell och reproduktiv hälsa blir ett prioriterat politiskt mål i svensk utrikespolitik. Liknande krav framförs även i motion 2003/04:So242 (v) yrkande 1 där motionärerna begär att Sverige aktivt inom EU skall verka för kvinnors rätt till abort.

I motion 2003/04:U245 (m) yrkande 5 framhålls vikten av att arbeta för ökad respekt för mänskliga rättigheter och stärkande av kvinnors rätt till egen bestämmanderätt över sin sexualitet samt att minska våld mot kvinnor, unga flickor och barn.

I motion 2003/04:U255 (kd) yrkande 1 framhålls att Sverige i bilaterala och multilaterala kontakter med andra länder skall verka för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor avskaffas och i yrkande 2 att en uppföljningsmekanism för resolution 1325 skall upprättas. Samma krav framförs i motion 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkande 6.

I motion 2003/04:U255 (kd) yrkande 4 krävs att Sverige måste initiera ett ökat samarbete mellan regeringar, FN-systemet och det civila samhället för en ökad global jämlikhet. I yrkande 5 betonas att kvinnors utsatta situation i krig kräver ökad uppmärksamhet av FN och andra internationella organ samt att kvinnor på flykt skall få särskilt skydd mot sexuella övergrepp och våld i flyktinglägren, och i yrkande 6 framhålls att Sverige måste verka för en ökning av antalet deltagande kvinnor på högsta politiska nivå. Vidare framhålls i yrkande 8 vikten av att öka trycket på utvecklingsländerna att höja andelen kvinnor i beslutande församlingar.

I motion 2003/04:U332 (s) framhålls att av tradition har frågorna om fred och människors livsmiljö legat nära kvinnorna. Kampen för fred och fredlig samlevnad människor emellan har alltid varit en kvinnofråga såväl internationellt som nationellt, och det finns en historisk koppling mellan kvinnorörelsen och freds-rörelsen. Motionärerna kräver att Sverige kraftfullt bör agera för att öka kvinnors inflytande och förändra normer i samhället som rör lösningar på krig, våld och konflikter.

I motion 2003/04:U349 (s) yrkande 2 framhålls att Sverige bör arbeta för att kvinnofrågor blir en stående punkt på säkerhetsrådets agenda. Det är en angelägen fråga att detta formaliseras, och detta bör göras utifrån perspektivet att kvinnor utgör en underutnyttjad resurs med stora möjligheter att medverka till betydligt bättre resultat inom alla områden. I motion 2003/04:A2 (s) konstateras att en risk med politiken där jämställdhet skall integreras i den ordinarie verksamheten är att man inte lika kraftfullt driver de särskilda insatser som är riktade till just kvinnor. EU:s och övriga världens handelspolitik är ett stort hinder för kvinnors möjlighet till egen försörjning, inte minst i utvecklingsländerna. Frihandel är en viktig del i arbetet för långsiktig ekonomisk utveckling. Motionärerna anser att jämställdhetsperspektivet i det internationella utvecklingsarbetet måste stärkas, och jämställdhet skall tydligt genomsyra alla led av utvecklingssamarbetet.

I motion 2002/03:U228 (fp) yrkande 17 anføres att Sverige inte kan vara passivt när kvinnor och flickor dödas till följd av våld som riktats specifikt mot dem just därför att de är födda till kvinnor. Motionärerna anser att det är viktigt att våga gå i frontlinjen för att på allvar komma till tals med ett av de allvarligaste fattigdomsproblemen som just kvinnovåldet utgör. I yrkande 18 krävs åtgärder för att motverka handel med kvinnor och barn, s.k. trafficking, som är ett snabbt växande problem i Europa. Samma krav framförs i motion 2003/04:U282 (fp) yrkandena 17 och 18. I motion 2003/04:U282 (fp) yrkande 20 framförs behovet av att genomföra åtgärder för att stärka barns rättigheter.

I motion 2002/03:U313 (c) yrkande 5 krävs att Sverige verkar för att våld mot kvinnor blir en straffbar handling i hela världen, och i yrkande 6 krävs att Sverige verkar för att ekonomiska reformprogram, program för jordbruksutveckling och utbildning inte missgynnar kvinnor och i yrkande 7 att fattiga kvinnor involveras i arbetet med åtgärder för att bekämpa fattigdom och hunger. I yrkande 8 framhålls att det inte går att nå en hållbar utveckling om inte alla människor ges lika villkor till en dräglig tillvaro. Kvinnors rättigheter kränks dagligen på de mest brutala sätt, och detta måste stoppas. Det är viktigt att lyfta fram frågan om kvinnors rättigheter i alla tänkbara sammanhang, inte minst vid toppmöten.

I motion 2002/03:U318 (s) framhålls att handeln med kvinnor och barn är starkt förknippad med andra former av internationell organiserad kriminalitet. Det är samma kriminella nätverk som tidigare under kriget smugglade vapen som nu organiserar handeln med kvinnor och barn. Sverige är ett av de få

länder som har kriminaliserat köpet av sexuella tjänster, men det behövs en ny förbättrad EU-gemensam straffrättslig lagstiftning, samarbete med de länder som inte är medlemmar i EU – särskilt kandidatländerna – för förebyggande åtgärder och ökat skydd för offren och för att bekämpa fattigdom, stärka jämlikheten och öka respekten för de mänskliga rättigheterna.

I motion 2002/03:U328 (kd) konstateras att Sverige är ett föregångsland i jämställdhetsfrågan och därmed har ett ansvar för att i olika internationella sammanhang driva den frågan. Jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati är begrepp som när de skall realiseras i verkligheten ligger mycket nära varandra. Hedersmorden är ett uttryck för att kvinnans kropp betraktas som en ägodel, en begärlig vara likvärdig med mark, pengar, boskap eller hus, och motionärerna kräver i *yrkande 1* att Sverige verkar för att föra upp hedersmorden högt på FN:s dagordning. I *yrkande 2* krävs att Sverige skall verka för att hedersmord skall ingå i EU:s förhandlingar om Turkiets medlemskap i Europeiska unionen. I *yrkande 4* framhålls att Sverige skall verka för att det dokument som FN antagit om trafficking snarast implementeras i medlemsländernas lagstiftning. I *yrkande 5* krävs att Sverige skall verka för att sambandet mellan droghandel och trafficking följs upp och åtgärder vidtas på europeisk nivå och i *yrkande 7* att Sverige i EU och andra internationella sammanhang skall verka för att prostitution förbjuds. Även i motion 2003/04:U255 (kd) *yrkande 15* framförs samma krav.

I motion 2003/04:U328 (kd) *yrkande 9* krävs att Sverige bör verka för att UNHCR ges extra resurser för att skydda flickor och kvinnor på flykt och, i *yrkande 12*, att det är angeläget att det multi- och bilaterala biståndet skall riktas till bl.a. kvinnoorganisationer som är engagerade i arbete mot kvinnlig könsstympning och till intensiva informations- och upplysningskampanjer i biståndsländerna. I *yrkande 13* framhålls att Sverige genom biståndet skall verka för utbildning av inhemska "barnmorskor" så att de inser skadligheten med könsstympning och upphör med denna verksamhet och i *yrkande 14* att Sverige i EU skall verka för att kvinnlig könsstympning erkänns som ett brott mot mänskliga rättigheter. Även i motion 2003/04:U255 (kd) *yrkande 18* framförs samma krav.

I motion 2002/03:U328 (kd) framhålls att länder som anstränger sig för att förbättra kvinnors rättigheter och kvinnors tillgång till skolutbildning och andra resurser får lägre andel fattigdom, snabbare ekonomisk tillväxt och mindre korruption än länder som inte gör sådana ansträngningar. I *yrkande 19* krävs att ökat stöd bör ges till allmän utbildning och upplysningskampanjer för att ändra attityder till flickors/kvinnors människovärde och mänskliga rättigheter. I *yrkande 20* krävs att Sverige i olika bilaterala och multilaterala sammanhang för upp den afrikanska flickans skolsituation för att få afrikanska myndigheter att ta tag i problemet med sexuella trakasserier och våld riktat mot flickor i skolorna. I *yrkande 21* krävs att Sverige internationellt skall

arbeta mot att flickor/kvinnor används som handelsvaror och slavar och, i *yrkande 23*, verka för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor skall avskaffas.

I motion 2003/04:Ju478 (*mp*) *yrkande 13* krävs att Sverige tar initiativ i FN att hålla en världskonferens om mansrollen.

I motion 2003/04:U255 (*kd*) framhålls att nästan alla världens samhällen och resurser styrs och kontrolleras av män. Enligt FN:s utvecklingsfond (UNDP) är det våldet mot kvinnor och flickor som har identifierats som det största hindret för att kvinnor skall få mer inflytande och makt. Kvinnor är fattigast i världen och också de minst utbildade, men ändå utför kvinnor i många utvecklingsländer det mesta av arbetet i jordbruket. Kvinnors rätt till mark, krediter och produktionsmedel är därför av grundläggande betydelse. Ojämlikheten mellan könen minskar möjligheterna till en effektiv fattigdomsbekämpning, vilket i sin tur påverkar både kvinnor och män. Motionärerna menar i *yrkande 10* att Sverige bör verka för att det internationella samfundet intensifierar arbetet med att stoppa det könsrelaterade våldet och, i *yrkande 11*, att Sverige verkar för att "hedersmord" sätts upp som ett prioriterat ämne på den politiska dagordningen i Sverige och inom EU. I *yrkande 12* krävs att bekämpningen av trafficking bör prioriteras och att Sverige inom ramen för biståndspolitikerna bör rikta stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning (*yrkande 16*). I *yrkande 17* krävs att Sverige skall rikta utbildningsinsatser gällande kvinnlig könsstympning till invandrarkvinnor och svensk hälso- och sjukvårdspersonal och i *yrkande 21* krävs att Sverige uppmanar Sydafrika att presentera en nationell handlingsplan för att motverka mäns våld mot kvinnor bl.a. i landets skolor, och i *yrkande 22* krävs skärpta krav från Sverige och EU i förhandlingar med kandidater till Europeiska unionen för att förhindra barnäktenskap. I motion 2003/04:U352 (*kd*) *yrkande 11* krävs att de grundläggande rättigheterna för barn även skall omfatta rätten att tillhöra en familj.

I motion 2003/04:U278 (*fp, m, c kd*) *yrkande 1* krävs att Sverige skall verka för att alla FN:s medlemsländer skall anta och uppfylla resolution 1325, och i *yrkande 4* krävs att Sverige bör arbeta för att systematiskt våldtagna kvinnor skall kunna kräva skadestånd av den stat som beordrat eller underlåtit att avstyra sådana övergrepp och i *yrkande 5* att Sverige i alla internationella insatser bör erbjuda stöd och rehabilitering på plats åt våldtagna kvinnor.

I motion 2003/04:U286 (*c*) *yrkande 3* framhålls att Turkiet bör ge garantier för att kroppsvisitering av kvinnliga fångar utförs av kvinnlig personal och att övergrepp kommer att straffas. I motion 2003/04:U312 (*kd*) *yrkande 7* krävs att Sverige, inom EU och FN, mer kraftfullt bör agera mot brott mot mänskliga rättigheter, övergrepp och tortyr och för förbud av kvinnlig könsstympning. I motion 2003/04:U327 (*v*) konstateras att en feministisk analys av verkligheten visar på nödvändigheten av genomgripande förändringar av den rådande ordningen. I det avseendet anser vi att de resolutioner som antagits av det internationella samfundet är viktiga i kampen för kvinnors mänskliga

rättigheter. I *yrkande 1* krävs att en tillgänglig, användbar och hanterlig sammanställning av alla de internationella konventioner och resolutioner som berör kvinnors situation i världen skapas och ges en omfattande spridning.

I motion2003/04:U334 (s) framhålls att våldtäkter i krig först nu har kommit att betraktas som ett brott mot mänskligheten och sedan 2002 är uppförda som krigsbrott enligt Romstadgan för den internationella domstolen i Haag. Brotten begås främst i inomstatliga konflikter med avsikt att åstadkomma etnisk rensning. År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325. Resolutionen gav generalsekretären möjlighet att göra en studie om kvinnor, fred och säkerhet. Rapporten som presenterades under hösten 2002 understryker att kvinnor och flickor betalar ett särskilt högt pris för väpnade konflikter och att kvinnor skall sättas i centrum för FN:s fredsbevarande aktiviteter. Världens kvinnor och män måste gemensamt ta avstånd ifrån de krigsförbrytelser som riktas mot civila kvinnor och flickor i krig runt om i världen.

I motion2003/04:Ju447 (fp) *yrkande 10* krävs att Sverige verkar för att få internationella organisationer och fler länder att mer aktivt bekämpa människohandel.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att en av det nybildade FN:s första åtgärder var att i organisationens stadga slå fast att de mänskliga rättigheterna gäller för både kvinnor och män, flickor och pojkar. FN har därefter under årens lopp fortsatt att konsekvent föra in denna princip i olika konventioner. FN:s konvention om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor (kvinnokonventionen) från 1979 ger ett ramverk för att säkerställa lika rätt för kvinnor och män. Konventionen lyfter fram regeringars skyldighet att i lagstiftning och praxis utrota de vanligaste formerna av diskriminering av kvinnor på grund av kön. Sverige var bland de första länderna att ratificera konventionen, som trädde i kraft 1981.

Med utgångspunkt i kvinnokonventionen driver Sverige i samarbete med likasinnade stater en rad frågor som syftar till att uppmärksamma bristande respekt för kvinnors rättigheter. Sverige tar upp frågan om kvinnors och flickors rättigheter i den utvecklingspolitiska dialogen, liksom i diskussioner med regeringsföreträdare i multilaterala sammanhang. Målsättningen är att jämställdhetsaspekten skall genomsyra alla delar av den svenska politiken. Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik i ett internationellt perspektiv är att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet.

Kvinnodiskrimineringskommittén är ett oberoende expertorgan inom FN som har till uppgift att granska konventionsstaternas efterlevnad av kvinnokonventionen. Medlemsländerna måste rapportera vart fjärde år till kommittén om hur man lagstiftningsmässigt, juridiskt och administrativt lever upp till konventionens olika artiklar. Rapporterna behandlas sedan vid kommitténs möten

dit representanter kallas för de regeringar vars rapporter är uppe till behandling. Kommittén kan även ta emot information från enskilda organisationer. Kopplat till FN:s kvinnokonvention finns också ett fakultativt protokoll, som ger enskilda individer eller grupper av individer klagorätt till FN:s kvinnodiskrimineringskommitté. Protokollet ger också kommittén en möjlighet att på eget initiativ undersöka påstådda kränkningar av de rättigheter som anges i konventionen.

Utskottet framhåller att Sverige aktivt har medverkat i uppföljningsarbetet av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor i väpnade konflikter som antogs 2000. Resolutionen betonar bl.a. vikten av att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser och återuppbyggande av det civila samhället samt uppmanar stater att tillse att kvinnors, flickors och pojkars mänskliga rättigheter respekteras under och efter väpnade konflikter.

Utskottet har i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling framhållit betydelsen av att förstärka det praktiska arbetet med att konsekvent införliva en könsmedvetenhet och ett jämställdhetsperspektiv i den internationella verksamheten och i utvecklingssamarbetet. Könskonsekvensanalyser skall genomföras och mål och indikatorer identifieras inom alla politikområden, och dessa skall vara vägledande för verksamheten. Utskottet framhåller att kvinnor och flickor bör tillförsäkras samma rättigheter som män och pojkar. Diskriminering av kvinnor och flickor såväl i samhället som i familjen hindrar att de erkänns som fullvärdiga medborgare med lika rättigheter som män och pojkar och dessutom tillhör ofta kvinnor och flickor den fattigaste delen av befolkningen.

Kvinnors och flickors deltagande och intressen skall säkerställas i alla delar av politiken. Det praktiska arbetet med att införliva ett jämställdhetsperspektiv i arbetet och att tillämpa befintlig kunskap och information bör därför intensifieras, och metodutvecklingen på området bör stärkas.

Utskottet framhåller att Sverige förstärker sina insatser för integrering av ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med Agenda 21 och uppföljningen av resultatet från världstoppmötet i Johannesburg 2002. Arbetet med att uppfylla intentionerna i FN:s millenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen innebär dels ökade satsningar på stöd riktade till kvinnor och flickor, dels förbättrad biståndseffektivitet så att stödet når de fattiga och mest behövande. Utskottet menar att Sverige antagit en roll som pådrivare internationellt i genderfrågor och i arbetet med millenniemålen måste genderperspektivet ständigt beaktas och samtidigt måste mansrollen, det manliga våldet och inte minst männens ansvar när det gäller spridningen av hiv/aids uppmärksammas. Män utövar våld mot barn, mot kvinnor och mot andra män, och det är viktigt att även uppmärksamheten riktas på denna realitet. I FN:s millennieutvecklingsmål finns inte sexuell och reproduktiv hälsa som ett angivet mål. Många, bl.a. FN:s befolkningsfond (UNFPA), menar att FN:s millenniemål om fat-

tigdomsreduktion, jämställdhet, att bekämpa hiv/aids och att förbättra mödrars och barns hälsa inte kan uppnås om man inte gör omfattande satsningar på sexuell och reproduktiv hälsa.

Utskottet menar att Sverige är ett av de länder som är pådrivande när det gäller att i internationella forum lyfta fram frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, inklusive kvinnors rättigheter, våld mot kvinnor och flickor samt jämställdhet mellan kvinnor och män och ungdomars särskilda behov. Det dokument som länderna enades om i samband med FN:s världskonferens i Kairo 1994 avspeglar denna syn. De internationella överenskommelserna har dock under senare år hotats av den rörelse av abortmotståndare som vuxit sig stark i synnerhet i USA. I vissa fall har bistånd från USA-administrationen villkorats så att internationella organisationer i utvecklingsländer begränsas i sitt arbete med att informera om eller förespråka aborter. Konsekvensen blir bl.a. att alltfler kvinnor dör i samband med en graviditet, många till följd av försök att genomföra en illegal abort.

Utskottet konstaterar att även Vatikanen och vissa islamiska stater inte sällan ifrågasätter internationella överenskommelser inom området sexuell och reproduktiv hälsa.

Utskottet framhåller att vid den fjärde kvinnokonferensen som anordnades i Beijing i Kina 1995 antogs ett handlingsprogram som innehåller förslag om åtgärder inom områden där kvinnor diskrimineras. Det handlar om utbildning, hälsa, våld, väpnade konflikter, inflytande, mänskliga rättigheter, medier, miljö och flickors situation. Handlingsprogrammet innehåller 361 paragrafer med förslag på hur flickors och kvinnors situation kan förbättras. Dokumentet är inte juridiskt bindande men innehåller rekommendationer som är moraliskt bindande för de 189 länder som antog handlingsprogrammet genom konsensus, dvs. utan omröstning. 62 länder reserverade sig dock mot olika paragrafer i dokumentet. De flesta reservationer gällde kvinnors sexuella rättigheter, frågan om aborter och flickors arvsrätt. Vatikanstaten reserverade sig mot hela avsnittet om hälsa.

Utskottet menar att arbetet med att implementera rättigheterna och handlingsprogrammet från Kairokonferensen försvåras när hot kommer från USA om indragna medel. På ett liknande sätt villkoras de amerikanska anslagen för de internationella organisationer som arbetar med hiv/aids. Risken är överhängande att de organisationer som förespråkar avhållsamhet som den rätta metoden mot hiv/aids blir de som gynnas av USA:s politik.

Utskottet menar att det är utomordentligt angeläget att besluten från Kairokonferensen om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter följs upp och efterlevs. Det är mycket oroande att USA och en rad andra länder strävar efter att riva upp besluten, men glädjande att det råder enighet inom EU om försvar av resultaten från Kairokonferensen. Det är angeläget att finna allierade även utanför EU-kretsen för att få till stånd ett så starkt motstånd som möjligt mot de krafter som vill underminera de beslut som fattades i Kairo. Utskottet menar också att det är viktigt att fortsätta att ge stöd till enskilda länder, FN-

organisationer och frivilligorganisationer så att besluten från Kairo kan fullföljas. Sedan mitten av 1990-talet arbetar FN:s befolkningsprogram UNFPA med att förankra Kairoprogrammets breda synsätt på frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och öka förståelsen för kopplingen mellan befolkning och utveckling. Organisationen har också bidragit till att avdramatisera dessa frågor i delar av arabvärlden och Afrika.

Utskottet menar att det är angeläget och nödvändigt att öka kvinnors inflytande i arbetet med fred, konflikthantering och återuppbyggnad, både för att hitta fredliga sätt att lösa hotande konflikter och för att påverka vilka frågor som bör stå i fokus. Detta är viktigt för att föra fram perspektiven från de civila som är krigets stora offer, obehäpnade kvinnor, barn och gamla, till de beslutsfattare som initierar krig och som dominerar förhandlingar om konflikter, krigföring och återuppbyggnad.

Utskottet understryker vidare vikten av att utforma en sammanhängande strategi för att öka kvinnors medverkan i alla led av arbetet med väpnade konflikter. Sverige har sedan länge varit ledande både i arbetet med fredsfrämjande insatser och med jämställdhet och borde kunna vara ledande även i frågor om kvinnor i fredsfrämjande verksamhet. Utskottet har inhämtat att Utrikesdepartementet håller på att utarbeta förslag till åtgärder för utbildning, kompetensutveckling och ledarskapsutveckling för att öka antalet kvinnor i internationella konflikthanteringsuppdrag. En viktig fråga är att utarbeta förslag för att förankra en genusbaserad konflikthanteringspolitik i FN, i EU och i det internationella samfundet i övrigt, dvs. en dialog och en politik där både mäns och kvinnors synpunkter förs fram.

Sverige arbetar aktivt i FN, bl.a. genom bidrag till FN:s enhet för fredsbevarande verksamhet och genom aktiv medverkan i FN:s s.k. C 34-kommitté, för att kvinnors prioriteringar skall synliggöras. I detta arbete behandlas bl.a. mandatet för FN:s fredsbevarande operationer, utbildningen och sammansättningen av de kontingenter som sänds ut av FN, liksom vikten av att tala med kvinnor på samma villkor som med män i krigsdrabbade områden. Konkret har arbete gått ut på att föra upp kvinnors angelägenheter på agendan så att bl.a. våld mot kvinnor åtgärdas och att förövare av sådant våld lagförs. Andra frågor som har uppmärksammats är kvinnors rätt till egendom, kvinnors hälsa och reproduktiva rättigheter samt att handel med kvinnor och barn förbjuds och motverkas. Sverige har under många år lämnat betydande ekonomiska bidrag också till organisationer som Kvinna till Kvinna, främst för stöd till lokala kvinnoorganisationer som arbetat på dessa viktiga områden.

Utbildning är en av de viktigaste faktorerna när det gäller att minska fattigdomen och öka människors möjligheter att aktivt kunna delta i samhällets ekonomi, politik och kultur. Det är utskottets bestämda uppfattning att basutbildning, lika för flickor och pojkar, är en nyckel till ekonomisk, politisk och social utveckling och därmed också till en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet har tidigare (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) framhållit att arbetet med att uppfylla intentionerna i FN:s mil-

lenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen innebär ökade satsningar på stöd riktade till kvinnor och flickor. I arbetet med millenniemålen måste genderperspektivet ständigt beaktas, och utskottet menar att satsningar på flickors utbildning och hälsa är en av de viktigaste investeringarna ett samhälle kan göra. När kvinnor och män har möjlighet att delta på lika villkor blir utvecklingen starkare.

Utskottet har inhämtat att regeringen arbetar aktivt för att identifiera och nominera fler kvinnor till freds- och konfliktarbete och för att påverka FN, OSSE m.fl. att utse fler kvinnor på sådana poster. Andra viktiga insatser kan omfatta stöd till organisationer som aktivt arbetar för att få kvinnor i krigsdrabbade områden och involverade i återuppbyggnadsarbetet, arbetet med ny konstitution, uppbyggnaden av polisväsen och civila myndigheter liksom i budgetarbete och administration om fördelning av begränsade ekonomiska resurser.

Sverige bör arbeta för att genderperspektivet skall bli en obligatorisk del i alla landrapporter och temarapporter. En uppföljningsmekanism krävs för resolution 1325, enligt mönster från CEDAW-konventionen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women), vilket skulle kunna öppna för bättre bevakning och rapportering, liksom för möjligheten att utse speciella rapportörer och ta hänsyn till enskilda klagomål.

Utskottet menar att satsningar på flickors utbildning och hälsa är en av de viktigaste investeringarna ett samhälle kan göra. När kvinnor och män har möjlighet att delta på lika villkor blir utvecklingen starkare. Sverige har aktivt verkat för att förekomsten av alla former av våld mot kvinnor uppmärksammas inom FN och andra internationella forum, såsom Europarådet och OSSE, samt att det motverkas där det förekommer. Sverige deltar aktivt i arbetet i FN:s generalförsamling, kvinnokommission och kommission för mänskliga rättigheter med FN:s resolutioner om våld mot kvinnor, och kommissionen fördömer all form av våld mot kvinnor och uppmanar stater att anta och genomföra lagstiftning om våld mot kvinnor. Även inom Europarådet är arbetet för att motverka våld mot kvinnor ett prioriterat område inom jämställdhetsarbetet. År 2002 antog ministerkommittén en rekommendation om våld mot kvinnor för att förstärka medlemsländernas arbete inom området.

När det gäller Sveriges möjligheter att i det internationella arbetet, t.ex. inom FN, förhindra prostitution, handlar det först och främst om att flytta fram positionerna genom fortsatt diskussion och debatt i frågan och genom att försöka informera, påverka attityder och väcka opinion. Som ett led i detta arbete anordnade Sverige, i samband med FN:s kvinnokommissions session våren 2003, ett seminarium om handel med kvinnor och prostitution. Frågan om prostitution är kontroversiell internationellt eftersom synen på prostitution varierar kraftigt mellan olika stater, och Sveriges position är i minoritet i världen. Därför är det viktigt att understryka att trycket på förändring även måste komma från den inhemska opinionen i respektive land.

Utskottet har inhämtat att Sverige bl.a. finansierar ett projekt som Svenska institutet genomför i form av seminarier runt om i världen för att informera om prostitution och människohandel. Erfarenheterna från informationsarbetet har varit mycket positiva. Inom EU planeras för närvarande inte några förslag till bindande rättsakter om straffrättslig koordinering i prostitutionsfrågan. Ett antagande av sådana rättsakter kräver att alla EU:s medlemsstater är överens, men i denna fråga, och för närvarande, saknas en sådan grundläggande samsyn.

Utskottet konstaterar att människohandel i dag förekommer över hela världen och berör såväl fattiga länder som rika. Enligt FN har omfattningen och organiseringen av handeln och den globala spridningen ökat under senare år. Detta gäller inte bara handel för sexuella ändamål utan även andra former av exploatering, såsom tvångsarbete och handel med organ.

Utskottet menar att bekämpningen av människohandel är en svensk profilfråga i internationella sammanhang, och flera initiativ har tagits i olika forum. Bl.a. har Sverige inom ramen för EU:s regionala samarbeten med Asien och Afrika tagit initiativ till att utarbeta gemensamma handlingsplaner för att bekämpa människohandel. Den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE har antagit en handlingsplan mot människohandel, och Sverige har aktivt verkat för planens tillkomst och beslutet om inrättandet av en särskild representant för att bekämpa människohandel. I Europarådet är Sverige engagerat i utarbetandet av en europeisk konvention mot människohandel. Sverige finansierar dessutom olika projekt för att bekämpa människohandel genom såväl OSSE som Europarådet. Utskottet understryker vikten av att de organisationer som har ansvar för frågor om trafficking och prostitution skall arbeta för att utforma internationella uppförandekoder, som även kan fungera som riktlinjer för näringslivet.

Kvinnlig könsstympning karakteriseras som en sådan skadlig traditionell sedvänja som orsakar kvinnor och flickor fysiskt och psykiskt lidande och som det åligger regeringar enligt konventioner om mänskliga rättigheter att avskaffa. Frågan är föremål för behandling i olika internationella organ, bl.a. i FN:s övervakningskommittéer av konventioner om mänskliga rättigheter, FN:s barnfond (Unicef), FN:s fond för befolkningsfrågor (UNFPA) och Världshälsoorganisationen (WHO). Frågan behandlas även av FN:s specialrapportörer. Särskilda insatser görs, och program läggs fast, för att sprida kunskap om sedvänjans skadliga effekter och för att medverka till att kvinnlig könsstympning avskaffas. Kvinnlig könsstympning har även behandlats i FN:s generalförsamlingsresolution *Traditionella skadliga sedvänjor* där stater uppmanats att förbjuda kvinnlig könsstympning och att lagföra dem som utför könsstympning. I resolutionen i FN:s kommission för mänskliga rättigheter om *Avskaffande av våld mot kvinnor* fastslås att kvinnlig könsstympning skall ses som en form av våld mot kvinnor som skall fördömas, förbjudas och förövarna skall lagföras. Sverige, och EU, har tagit initiativ till att FN aktivt skall verka för att eliminera kvinnlig könsstympning.

Utskottet är av den bestämda uppfattningen att sociala, kulturella och religiösa faktorer aldrig kan användas som ursäkt för att orsaka kvinnor lidande och fysisk och psykisk skada. Även döda kvinnor skall skyddas från könsstympning. Sverige ser med intresse på de initiativ som tagits i länder i Nord- och Västafrika där lokala kvinnoorganisationer, ofta med aktiv medverkan av män, arbetar med att ersätta könsstympning med andra mer symboliska riter för att markera att unga flickor upptas i samhällets gemenskap.

Utskottet kan konstatera att inom ramen för arbetet med kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna har Sverige givit hög prioritet till frågor kopplade till kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, inklusive människors möjlighet att själva fatta beslut om sexualitet och barnafödande. Kvinnor har en rätt att bestämma över sina egna kroppar och sin sexualitet, däri inbegripet en möjlighet att bestämma om de vill föda barn eller inte. Frågan om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, i synnerhet kopplingen till abort, är dock mycket kontroversiell, inte minst i FN-sammanhang. Utskottet menar att Sverige i internationella sammanhang måste fortsätta att verka för att frågan om kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter har ett starkt skydd och utskottet vidhåller tidigare ståndpunkt (bet. 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling) att alla kvinnor skall ha rätt till fri och säker abort.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U17 (fp) yrkande 8, 2003/04:A2 (s), 2002/03:U212 (c) yrkande 9, 2002/03:U228 (fp) yrkandena 17 och 18, 2002/03:U235 (fp) yrkande 1, 2002/03:U313 (c) yrkandena 5–8, 2002/03:U318 (s), 2002/03:U328 (kd) yrkandena 1, 2, 4, 5, 7, 9, 12–14, 19–21 och 23, 2003/04:Ju447 (fp) yrkande 10, 2003/04:Ju478 (mp) yrkande 13, 2003/04:U203 (c) yrkande 10, 2003/04:U245 (m) yrkande 5, 2003/04:U255 (kd) yrkandena 1, 2, 4–6, 8, 10–12, 15–18, 21 och 22, 2003/04:U276 (fp) yrkandena 1 och 3, 2003/04:U278 (fp, m, c, kd) yrkandena 1, 4 och 5, 2003/04:U282 (fp) yrkandena 17, 18 och 20, 2003/04:U285 (c, m, fp, kd, v, mp) yrkandena 3–6, 2003/04:U286 (c) yrkande 3, 2003/04:U312 (kd) yrkande 7, 2003/04:U327 (v) yrkandena 1 och 2, 2003/04:U332 (s), 2003/04:U334 (s), 2003/04:U349 (s) yrkandena 1–5, 2003/04:U350 (kd) yrkande 2, 2003/04:U352 (kd) yrkande 11 samt 2003/04:So242 (v) yrkande 1.

5 Konflikten i Mellanöstern

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U236 (m, kd) yrkande 2 krävs att svenskt bistånd till palestinierna inte får ges på ett sådant sätt att det direkt eller indirekt kan användas för våld mot Israel och i yrkande 3 att när fredsprocessen i området visar

önskat resultat bör det svenska biståndet kunna öka och då mot bakgrund av det stora behovet av återuppbyggnad bidra till att en palestinsk stat skall existera i fred tillsammans med staten Israel.

I motion 2002/03:U251 (m) framhålls att det är en avgörande viktig politisk uppgift för världssamfundet att genom tydliga krav och opinionsbildning medverka till en demokratisk utveckling i arabvärlden. Förtrycket av mänskliga fri- och rättigheter kan och får aldrig ursäktas av kulturella eller religiösa skäl. Människor som lever i arabiska länder har samma rätt till frihet, demokrati och respekt för den enskilda individen som människor i andra länder. Sverige bör artikulera kraven på frihet och demokrati i bilaterala kontakter med länderna och genom det utrikespolitiska arbetet i Europeiska unionen. Även i motion 2003/04:U325 (m) yrkande 1 framhålls att arabvärldens medborgare har samma rätt till respekt för sina mänskliga fri- och rättigheter som varje annan person.

I motion 2002/03:U275 (mp) yrkande 4 framhålls att både den israeliska regeringen med Sharon i spetsen och de palestinska självmordsbombarna har bidragit till att förvärra krisen i Mellanöstern. Sverige bör ta initiativ till att FN-trupper sänds till området för att förhindra de grova brott mot de mänskliga rättigheterna som ständigt pågår.

I motion 2002/03:U283 (kd) krävs en mer balanserad svensk Mellanösternpolitik som medför bra relationer till konfliktens alla parter. De mänskliga rättigheterna bör sättas i fokus, och Sveriges roll som ”tredje land” är framför allt att verka som en opartisk medlare. Sverige kan däremot inte ställa sig neutralt i kampen för demokrati och det öppna samhället. Speciellt viktigt är det att arbeta för försoning och ökad respekt mellan israeler och araber. Den politiska dialogen behöver kompletteras av en religiös dialog för att främja och utveckla det som är gemensamt av värderingar inom islam, judendom och kristendom. I yrkande 1 krävs att parterna i Mellanösternkonflikten uppmanas uppfylla sina åtaganden enligt FN:s resolutioner och i enlighet med tidigare ingångna avtal och i yrkande 3 att alla parter måste arbeta för försoning och ökad respekt mellan israeler och araber. I yrkande 5 krävs ett utökad utbyte mellan israeliska och arabiska historiker för att arbeta fram gemensamma riktlinjer för historiebeteckningen och i yrkande 6 att främja den judiska, muslimska och kristna dialogen för att utveckla det som är gemensamt av värderingar inom de tre världsreligionerna. I yrkande 7 krävs att Sverige och EU bör uppmana Syrien att inleda sin del av fredsförhandlingarna med Israel utan dröjsmål och att Sverige och EU bör uppmana Egypten och Jordanien att fortsätta att bidra till regional fred och stabilitet genom diplomatiskt stöd och stimulans till en fortsatt fredsprocess (yrkande 8). I yrkande 9 krävs att EU skall bidra till en lösning av konflikten som en s.k. facilitator och i yrkande 10 att det politiska och ekonomiska stödet från Sverige och EU måste vara kopplat till en respekt för mänskliga rättigheter och relateras till en vilja att uppnå fred i regionen.

I motion 2003/04:U14 (m) yrkande 11 krävs att Sverige och EU aktivt bör verka för att den syriska ockupationen av Libanon upphör.

I motion 2003/04:U250 (s) krävs att det tas ytterligare svenska initiativ för att EU skall intensifiera sitt arbete för en förbättring av situationen för de palestinska flyktingarna i allmänhet och barnen i synnerhet. I motion 2002/03:U219 (kd) framhålls att en förändring av attityder i Mellanöstern måste börja hos barn och ungdomar, och då är innehållet i läroböckerna viktigt. Genom att inte insistera på att de palestinska läroböckerna skall ändras är Sverige genom biståndet i någon mening delaktigt i ansvaret för det hat som är terrorismens grogrund. Samma yrkande framförs i motion 2003/04:U218 (kd).

I motion 2003/04:U259 (s) framhålls att de palestinska extremistiska terrorbombningarna bör fördömas och bekämpas men att det finns en tydlig skillnad mellan palestinska och israeliska terrordåd. I Israels fall handlar det om utomrättsliga avrättningar som måste stoppas (yrkande 5).

I motion 2003/04:U289 (m) framhålls att när länderna i Mellanöstern inte längre känner sig hotade till sin existens så bör det öka deras möjligheter till fredlig utveckling. I yrkande 4 krävs att EU bör etablera samarbete med Arabförbundet för att fokusera på värdet av integration. Lärdomen från Europa understryker vikten av att länder minskar och slutligen tar bort sina gränshinder för att möjliggöra en snabb och uthållig ekonomisk och demokratisk utveckling.

I motion 2003/04:U302 (mp) framhålls behovet en stadig internationell närvaro inom FN:s ram för att säkerställa att den israeliska armén inte kränker palestinier. I yrkande 2 understryks behovet av stark kritik mot det israeliska våldet mot internationella fredsaktivister och i yrkande 3 behovet av att skydda de svenska fredsaktivister som agerar med icke-våld i Mellanöstern.

I motion 2003/04:U340 (kd) konstateras att Mellanösternkonflikten är en av de mest allvarliga och utdragna konflikterna i världen. Den har såväl politiska som kulturella och religiösa dimensioner. Det mänskliga lidandet har varit och är enormt. I yrkande 2 framhålls att världssamfundets politiska stöd förutsätter att ”vägkartan” för fred respekteras av parterna.

Utskottets överväganden

Israel

Utskottet konstaterar att israelisk lagstiftning garanterar och slår vakt om domstolsväsendets oberoende. Israel saknar en skriven författning. Ett antal s.k. *Basic Laws* stadfäster en rad friheter som i andra länder är angivna i författningen. Vissa rättigheter är också angivna i Israels självständighetsförklaring från 1948. Tortyr är förbjuden i lag. Israel har ratificerat CAT (Conven-

tion against Torture) men den är inte inkorporerad i israelisk lag. Dödsstraff för ordinära brott avskaffades 1954 men finns kvar för vissa brott i krig. Dödsstraff har endast verkställts i ett fall (Adolf Eichmann 1962).

Utskottet har inhämtat att Israel har ratificerat kvinnokonventionen och att ingen könsdiskriminering återfinns i lagstadgad form. Familjelagstiftningen ligger under de religiösa samfundens jurisdiktion. I mars 2000 antogs en lag om kvinnans rättigheter som stipulerar jämställdhet vad gäller t.ex. arbete, militärtjänst, utbildning samt reglerar skydd för kvinnan mot våld, sexuella trakasserier och exploatering. De finns inga lagliga hinder för kvinnligt deltagande i det politiska livet men kvinnor är i praktiken underrepresenterade. Våldet mot kvinnor har inte minskat utan snarare finns oro hos kvinnorrättsorganisationer för att tendensen går mot ökat våld.

Under de senaste åren har insikten om att även barn har rättigheter vuxit, och uppmärksamheten kring barnmisshandel har ökat. En indikation om en förändrad attityd var ett beslut i Knesset 1995 om att inte undanta föräldrar, lärare eller ungdomsledare från brottsligt ansvar för barnmisshandel. Arabiska barn drabbas i större utsträckning än andra av ekonomiska och sociala nedskärningar, och uppgifter förekommer om barnarbete bland den arabiska befolkningen. Barnprostitution förekommer bland den växande gruppen utländska – ofta illegala – gästarbetare.

Utskottet konstaterar att den största minoriteten i Israel utgörs av 20 % av befolkningen som är araber. Icke-judiska israeliska medborgare har inte samma rätt att köpa fast egendom som judiska israeliska medborgare. Drygt 93 % av staten Israels territorium förvaltas/ägs av staten genom *Israel Lands Authority* eller genom de halvofficiella organisationerna *Jewish National Fund* och *Jewish Agency*. Organisationernas stadgar förbjuder upplåtelse eller uthyrning av mark till icke-judar. Arabiska medborgare äger mindre än 2,5 % av den privat ägda marken i Israel. I praktiken är det omöjligt för en icke-jude att förvärva statsägd mark. Utskottet menar att det är ett betydande problem även för konflikten mellan Israel och Palestina att alla medborgare i Israel inte har samma rätt till markägande. Utskottet anser att Israel mer effektivt och systematiskt måste beivra övergrepp från bosättare och rättsföra de skyldiga.

Tidigare hade drygt 120 000 palestinier från Västbanken och Gaza arbetstillstånd i Israel. Efter den andra intifadan är antalet avsevärt mindre. Palestinsk arbetskraft har kommit att ersättas med utländsk arbetskraft i form av legala och illegala gästarbetare. Regeringen försöker nu minska antalet utländska gästarbetare genom olika åtgärder samtidigt som deras eftersatta situation alltmer uppmärksammas.

Palestinska myndigheten

Utskottet konstaterar att enligt interimsoverenskommelsen från 1995 är den palestinska myndigheten förhindrad att ingå internationella överenskommelser. PLO:s rätt att ingå avtal begränsas till vissa angivna områden. Varken den palestinska myndigheten eller PLO kan således tillträda internationella kon-

ventioner på MR-området. PLO har undertecknat den s.k. Barcelonadeklarationen, vilken innehåller avsnitt om respekten för demokratiska processer och efterlevnad av principer om mänskliga rättigheter.

Den israeliska ockupationen av Västbanken, Gaza och östra Jerusalem fortsatte under 2003 och konfrontationerna mellan israeler och palestinier sedan slutet av september 2000, den s.k. andra intifadan, har haft djupt negativa konsekvenser vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna och den humanitära rätten på de palestinska områdena. Allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter från ockupationsmakten förekommer genom kollektiv bestraffning, förstörelse av egendom, utomrättsliga avrättningar i form av s.k. *targeted killings*, förnedrande behandling i samband med arresteringar och bristande rättssäkerhet vid militärdomstolar. Israel har vid upprepade tillfällen i strid med den humanitära rätten använt oproportionerligt våld som i första hand drabbat civila. Effekterna av avspärningar, utgångsförbud på de ockuperade områdena liksom byggnationerna av barriären på Västbanken har fått kännbara negativa effekter vad gäller de mänskliga rättigheterna för den palestinska civilbefolkningen. Till följd av avspärningar har också arbetsmöjligheterna för internationell humanitär assistans och medicinsk personal kommit att försvåras. På grund av den israeliska ockupationsmakten har den palestinska myndighetens institutioner ytterligare försvagats under senare år. Det gäller t.ex. de institutioner vars fungerande är av avgörande betydelse för MR-situationen, bl.a. det palestinska lagstiftande rådet (PLC), polisen och domstolarna.

Frågan om en internationell fredsstyrka på de palestinska områdena har aktualiserats vid ett flertal tillfällen under de senaste åren. Sverige och EU står sedan länge bakom kravet på en internationell närvaro i regionen. En sådan styrka kräver parternas godkännande, och Israel har hittills inte accepterat omvärldens krav på internationell närvaro.

Utskottet menar att Israels agerande på de ockuperade områdena är oacceptabelt. Israel har en självklar rätt att bekämpa terrorism, men inte med medel som bryter mot den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna. Sverige och EU har påtalat kränkningarna av den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna vid de associeringsrådsmöten som hålls med Israel i enlighet med associeringsavtalet.

Utskottet menar att det är positivt om enskilda organisationer engagerar sig i försöken att reducera våldet och öka respekten för mänskliga rättigheter. Det är dock djupt olyckligt om personer som gör sådana insatser för fred kommer till skada genom att de utsätts för våldshandlingar.

År 1995 inrättade den palestinska myndigheten särskilda säkerhetsdomstolar men tog beslut i juni 2003 att avskaffa dem, vilket bara delvis har verkställts. Säkerhetsdomstolarna fungerar i praktiken som ett slags parallellt rättssystem på de palestinska områdena, men det råder stor oklarhet om vilka fall som förs till säkerhetsdomstol. Godtyckligheten härvidlag är ett stort problem och ett antal personer hålls häktade trots att palestinska domstolar beslutat om deras

frigivning. Dödsstraffet finns i straffskalan både på Västbanken (för 17 brottsrubriceringar) och i Gaza (15 brott). PLO:s strafflag från år 1979, som tillämpas i säkerhetsdomstolarna på de palestinska områdena, tillåter dödsstraff för 42 brott. Dödsstraff har vid ett flertal tillfällen utdömts av säkerhetsdomstolar efter summariska rättegångar där den anklagades försvar närmast beskrivs som en formalitet. Ett utdömt dödsstraff måste godkännas av presidenten före verkställandet. En dödsdom utfärdades under det senaste året, men har ej verkställts.

Våldet har också drabbat Israel. Självordsbombare har skördat många israelers liv, och för den enskilde israelen har säkerheten successivt försämrats under året som gått. Utskottet menar att situationen är oacceptabel och att utvecklingen skadar de palestinska intressena och att den palestinska myndigheten måste ta ett större ansvar för att få ett slut på det våld som kommer från de självstyrande områdena och arrestera och rättsföra de skyldiga bakom våldet. I detta sammanhang vill utskottet upprepa sin åsikt att antisemitiska uttalanden och handlingar är alltför vanligt förekommande i olika delar av världen, även inom EU. Utskottet framhåller att det är viktigt att understryka att antisemitism alltid måste bekämpas men att omvärlden samtidigt måste kunna inta en kritisk hållning till Israel och landets politik och att en sådan kritisk hållning inte nödvändigtvis är antisemitisk.

En växande kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Det gäller främst den verkställande maktens obehöriga påverkan på rättssystemet och också fenomen som tjänstetillsättningar på politiska grunder och känslighet för kritisk granskning av utomstående. Kritik mot förhållandena kommer både från det civila samhället och från givarhåll.

Frihetsberövanden utan rättegång förekommer främst i form av s.k. administrativt frihetsberövande. Sådana frihetsberövanden som sker i Israel regleras numera i israelisk lag medan de som sker på de ockuperade områdena regleras genom militära order. Den palestinska myndigheten har brustit i ansträngningarna att beivra brott som begås av palestinska civila eller av den palestinska säkerhetstjänsten mot civila israeler på Västbanken och i Gaza. Den har även brustit i ansträngningarna att beivra brott mot palestinier. Detta gäller framför allt palestinier misstänkta för att ha dödat andra palestinier som misstänks för att vara kollaboratörer.

Behovet av att förbättra rättssäkerheten och stärka den institutionella kapaciteten i det palestinska samhället har fått stor uppmärksamhet i givarsamfundets dialog med den palestinska myndigheten. En växande kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Utskottet menar samtidigt att den israeliska ockupationen skapar stora svårigheter för den palestinska myndigheten att uppfylla kraven från den egna befolkningen.

Barriären som för närvarande byggs gör det svårt eller omöjligt för många palestinska barn i Jerusalems förorter att ta sig till sina skolor. Möjligheterna för den palestinska myndighetens institutioner att tillhandahålla grundläggande social service undergrävs av den ekonomiska krisen, avstängningspolitiken samt av utgångsförbuden.

Utskottet har inhämtat att det finns palestinska skolböcker som innehåller antijudiska referenser. Detta gäller framför allt äldre böcker av jordanskt eller egyptiskt ursprung. I det spända läge som nu råder i Mellanöstern är det ytterst viktigt att förtroende skapas mellan parterna. Detta gäller inte minst i fråga om vilken bild som sprids av den andra parten genom medierna och i skolan. Vanföreställningar och fördomar om den andra sidan försvårar detta. I kontakter med konflikts parter kommer Sverige och EU även fortsättningsvis att trycka på hur viktigt det är att ge en balanserad och rättvis bild av den andra parten i läromedel och medier.

Den första intifadans inledande period innebar en framflyttning av kvinnans position i det palestinska samhället. En mängd nya formella och informella strukturer skapades, och de många välutbildade unga ledarna för upproret påverkade synen i samhället rörande demokrati, självbestämmande och självhjälp. För många kvinnor innebar intifadan en period av frigörelse från invanda mönster. I början av 1990-talet militariserades upproret. Skolor stängdes, antalet fängslade ökade och den allmänna samhällsordningen ifrågasattes alltmer. Hemmet och familjen, och de traditionella normsystemen kring dessa, återtog sin dominerande roll. Det sena 1990- talets ekonomiska och politiska instabilitet förstärkte denna trend.

Skolan ses ofta som ett av de mest jämställda områdena i det palestinska samhället. I skolans lägre årskurser finns det inga nämnbara skillnader mellan pojkar och flickor vad gäller möjligheter. De könsrelaterade skillnaderna är relativt små inom utbildningssystemet men är desto tydligare i arbetslivet och i samhället i stort.

Ett särskilt FN-organ, UNRWA, skapades för att bistå de personer som blev flyktingar år 1948 och deras familjer. Flyktingfrågan utgör en av slutstatusfrågorna i fredsprocessen mellan Israel och palestinierna. Hos flyktingorganet UNRWA fanns år 2000 3,7 miljoner palestinier registrerade som flyktingar varav drygt 1,4 miljoner på Västbanken och i Gaza. I Gaza beräknas 78 % av befolkningen vara flyktingar, ett faktum som sätter sin tydliga prägel på hela samhällslivet.

Sverige och EU ger stöd till framväxten av en demokratisk palestinsk rättsstat; i detta stöd ingår att försöka utveckla och förbättra den palestinska myndigheten. En fråga som ständigt tas upp i kontakterna med den palestinska myndigheten är efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. För Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med palestinierna är stödet till MR-organisationer en mycket viktig komponent.

Dialogen mellan parterna

Utskottet menar att målet för den svenska regeringens och EU:s Mellanösternpolitik är att bidra till en rättvis, varaktig och allomfattande fred mellan Israel och dess grannar. Detta förutsätter säkra och erkända gränser i området samt bildandet av en självständig palestinsk stat. Att upprätta en palestinsk stat och normalisera de bilaterala förbindelserna mellan länderna utgör fredsprocessens logiska slutmål. Regionens framtid hänger på att den israelisk-palestinska konflikten kan avslutas genom en fredlig, hållbar och rättvis lösning enligt folkrättens regler och att de relevanta FN-resolutionerna uppfylls och genomförs. En hållbar fred i regionen är inte möjlig utan fredsavtal också mellan Israel och Syrien samt Israel och Libanon.

Utskottet konstaterar att det s.k. Genèveinitiativet har förhandlats fram av framträdande israeler och palestinier. Genèveinitiativet skiljer sig på viktiga punkter från tidigare fredsförslag i och med att det även innehåller konkreta förslag till lösningar av frågor som de israeliska bosättningarna, den palestinska flyktingfrågan, Jerusalem, de heliga platserna, gränser och status. Genèveinitiativet behöver inte anses stå i motsättning till färdplanen för fred utan utgör ett konkret förslag på en permanent lösning enligt färdplanens tredje fas. Utskottet ser därför positivt på initiativet som bl.a. visar på att det även i ett känsligt läge finns möjlighet till fortsatta förhandlingar.

Utskottet menar att även om den s.k. Barcelonaprocessen inte är en del av fredsprocessen i Mellanöstern utan drivs parallellt och självständigt påverkas den politiska utvecklingen i regionen av processen. Det är för närvarande det enda forum förutom FN där israeler och araber möts på ministernivå. Inom Barcelonaprocessen finns flera parlamentariska forum och för närvarande pågår arbete för att upprätta en parlamentarisk församling för Barcelonaprocessen. Genom EU:s MEDA-bistånd går stöd till ekonomisk omvandling, stärkande av den socio-ekonomiska jämvikten och stöd för utveckling av det civila samhället samt av regionalt samarbete. Även detta är ett viktigt bidrag till fredsprocessen i Mellanöstern.

Utskottet menar att det är av stor vikt att USA åter engagerar sig mer intensivt i regionen och, tillsammans med alla inblandade parter, söker en lösning på problemen. I den rådande situationen, då behovet av engagemang av utomstående blivit större, anser utskottet att EU måste agera mer kraftfullt och med större enighet för att bidra till att parterna återupptar arbetet med fredsprocessen.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 11, 2002/03:U219 (kd), 2002/03:U236 (m, kd) yrkandena 2 och 3, 2002/03:U251 (m), 2002/03:U275 (mp) yrkande 4, 2002/03:U283 (kd) yrkandena 1, 3 och 5–10, 2003/04:U218 (kd), 2003/04:U250 (s), 2003/04:U259 (s) yrkande 5, 2003/04:U289 (m) yrkande 4, 2003/04:U302 (mp) yrkandena 2 och 3, 2003/04:U325 (m) yrkande 1 samt 2003/04:U340 (kd) yrkande 2.

6 Ryssland, Östeuropa, Kaukasus och Centralasien

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U212 (c) framhålls att det ligger i Sveriges intresse att ha så förtroendefulla relationer som möjligt med Ryssland och bidra till att Ryssland inlemmas i ett bredare multilateralt säkerhetssamarbete. I *yrkande 15* framhålls dels att nyckeln till många av konflikterna och problemen i Kaukasus och i övriga f.d. sovjetrepubliker ligger i hur Ryssland agerar i sitt närområde och i att OSSE:s samarbete med Ryssland ges allt stöd.

I motion 2003/04:U14 (m) *yrkande 7* framhålls att de svenska och europeiska kraven på Ryssland skall vara tydliga. Det är ett europeiskt intresse att rättsstaten och respekten för mänskliga fri- och rättigheter samt utvecklingen av fria medier står starka även i den stora del av Europa som Ryssland utgör. Sverige bör driva frågan om att utvidga nuvarande frihandelsområde genom avveckling av handelstullarna mellan EU och Ryssland. Europarådet har en central roll att spela för att värna respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i landet. OSSE bör engagera sig i Tjetjenienkonflikten och upprätta en mission i området.

I motion 2003/04:U220 (c) konstateras att utvecklingen i Vitryssland, Ukraina och Moldavien i hög grad bör ses som en fråga av svenskt nationellt intresse och att samarbetet måste bli intensivare. I *yrkande 5* krävs att med olika samarbetspartner i EU, OSSE och FN driva demokratiprocessen i Vitryssland, Ukraina och Moldavien. I *yrkande 6* framhålls att Sverige har begränsade kontaktytor med Vitryssland, Ukraina och Moldavien men borde, i dialog med Ryssland, kunna bidra till en demokratisk utveckling i de forna sovjetstaterna.

I motion 2003/04:U205 (kd) framhålls att Vitryssland troligen är det enda land i Europa där den demokratiska utvecklingen går åt fel håll. ILO har pekat ut Vitryssland som ett av fyra länder i världen där det sker flest kränkningar av mänskliga rättigheter i arbetslivet. Situationen är ett hot mot andra länder. Motionärerna kräver att Sverige tydligare måste agera för en demokratisk utveckling av en aktiv svensk Vitrysslandspolitik där det svenska arbetet särskilt inriktas på att stödja arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

I motion 2003/04:U249 (m) *yrkande 7* begärs att Sverige tar initiativet till att det utökade Nordiska rådet främjar respekt för mänskliga rättigheter och utveckling av demokrati i Vitryssland.

I motion 2002/03:U226 (v) konstateras att Armenien efter Sovjetunionens sammanbrott blev en självständig stat och förblev medlem av OSS (Oberoende staters samvilde). Armeniens territorium var dock inte helt sammanhängande genom att enklaven Nagorno-Karabach, belägen i Azerbajdzjan, var territoriellt avskild från övriga Armenien. Nagorno-Karabach har förklarat sig självständigt och utsett egen regering och egen president. Denna statsbildning erkänns dock inte av någon i dag. I *yrkande 1* krävs att Sverige inom OSSE aktivt bör verka för att frågan om Nagorno-Karabach löses. I *yrkande 3* krävs

att Sverige i EU, sedan val genomförts i Turkiet, intensifierar sina ansträngningar att stimulera den fortsatta dialogen mellan Turkiet och Azerbajdzjan å ena sidan och Armenien å andra sidan när det gäller att lösa frågan Nagorno-Karabach, häva blockaden mot Armenien och normalisera relationerna mellan länderna.

I motion 2003/04:U14 (m) yrkande 8 begärs att Sverige stöder OSSE och Europarådet för att organisationerna skall spela en central roll i värnandet om mänskliga rättigheter och demokrati i södra Kaukasien och Centralasien.

I motion 2002/03:U226 (v) framhålls att i den konflikt som uppstod mellan Armenien och Azerbajdzjan tog Turkiet ställning för Azerbajdzjan. Man tog sannolikt ställning mer på grundval av gamla motsättningar mellan armenier och turkar och en traditionell samhörighet mellan turkar och azerer, än på hur konflikten egentligen utlösts. Turkiet och Azerbajdzjan genomför sedan ett tiotal år tillsammans en ekonomisk blockad mot Armenien. Denna olagliga blockad har inget i stöd i folkrätten och den har inte vunnit något gehör i FN. I yrkande 2 krävs att Sverige inom EU aktivt bör verka för att Turkiet och Azerbajdzjan häver blockaden mot Armenien.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att den nu pågående samhällsomvandlingen i Ryssland är en process som kommer att ta tid. Landet lider fortfarande av arvet från det förflutna och det gäller även inom området mänskliga rättigheter. Den omfattande samhällsomvandling som Ryssland genomgår sedan början av 1990-talet fortsätter att innebära stora ekonomiska och sociala påfrestningar för folkflertalet.

De kvarvarande bristerna beträffande de mänskliga rättigheterna beror i stor utsträckning på att samhällsomvandlingen från en auktoritär enpartistat med kommandoekonomi till en demokratisk rättsstat med marknadsekonomi ännu inte har genomförts fullt ut.

Utskottet välkomnar att valet i Ryssland genomfördes på ett öppet och transparent sätt med högt valdeltagande men uttrycker sin oro för statskontrollerad ryska medier som visade prov på partiskhet för den sittande presidenten samt att den ryska administrationen misslyckades med att komma till rätta med detta inför och under valkampanjen. En öppnare och fri debatt i medier är grundläggande i en pluralistisk demokrati. EU uppmanar även Ryssland att tillgodose att framtida val helt uppfyller Europarådets och OSSE:s kriterier inklusive fria medier.

Utskottet understryker att konflikten i Tjetjenien fortsätter att inge djup oro. Sverige agerar på olika sätt för att bibehålla frågan på dagordningen och om möjligt bidra till att bringa konflikten till ett slut. Det handlar om bilaterala kontakter med Ryssland och den ryska regeringen och om agerande tillsammans med övriga EU-länder och inom organisationer som FN, OSSE och Europarådet. FN:s kommission för mänskliga rättigheter har antagit resolu-

tioner med kritik av situationen i Tjetjenien. Vid båda tillfällena tillkom resolutionerna på EU:s initiativ. Det har varit av stort värde att EU:s medlemsstater kunnat agera gemensamt i denna fråga. EU:s politiska tyngd medför att synpunkter och kritik torde ha större möjligheter att vinna gehör och påverka Ryssland än om samma budskap hade framförts enbart från enskilda medlemsstater.

Sveriges och övriga EU:s budskap är entydigt i det att ingen ifrågasätter Rysslands territoriella integritet eller rätt att bekämpa terrorism. Men endast en politisk lösning, med fredliga medel, kan bringa konflikten i Tjetjenien till ett varaktigt slut. Det tjetjenska folkets förtroende kan inte vinnas med vapenmakt. Situationen beträffande mänskliga fri- och rättigheter måste förbättras. Misstänkta övergrepp under konflikten, inklusive brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, måste utredas snabbt och grundligt och de ansvariga ställas inför rätta. Förhållandena för civilbefolkningen, såväl i Tjetjenien som i grannrepubliken Ingusjien, måste förbättras. Utskottet konstaterar att den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE har gjort vissa försök att få slut på kriget men inte lyckats. Även Europarådet har starkt kritiserat Ryssland när det gäller respekten för mänskliga rättigheter under Tjetjenienkriget.

Utskottet menar att situationen i Vitryssland ger anledning till oro. Landet har genom presidentdekret inrättat myndigheter för statsideologi och i dekretet anges även hur många ideologer – totalt ca 10000 – som skall anställas i olika lokala myndigheter, och enligt administrationen anser 80 % av befolkningen att en statsideologi behövs. Utskottet menar att Sverige bör ta initiativ till att det utökade Nordiska rådet främjar respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i Vitryssland.

Utskottet konstaterar att konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan om Nagorno-Karabach är utdragen. Eldupphör råder i princip sedan 1994, men någon överenskommelse om fredsavtal har ännu inte träffats. Inom ramen för OSSE söker Minskgruppen, vars ordförandetrojka utgörs av USA, Ryssland och Frankrike, finna en lösning på konflikten, tillsammans med parterna. Motsättningarna mellan de båda berörda länderna är emellertid stora, och kompromissviljan hos parterna är låg. Turkiets blockad mot Armenien och USA:s blockad mot Azerbajdzjan utgör allvarliga komplikationer i den svåra konflikten. Utskottet konstaterar att Sverige stöder OSSE:s och Minskgruppens arbete med att få till stånd en fredsuppgörelse. Sverige stöder också EU:s ansträngningar att bidra till en lösning av regionens konflikter. Dessa ansträngningar inriktar sig bl.a. på att stimulera regionalt samarbete.

Utskottet har inhämtat att tortyr och annan grym eller förödmjukande behandling är uttryckligen förbjuden i den ryska författningen. Det finns dock omfattande och trovärdiga uppgifter om att de ryska rättsvärdande myndigheterna i betydande utsträckning använder misshandel och annan förödmjukande behandling i samband med förhör av misstänkta. Grundliga, opartiska utredningar av rapporterade övergrepp i Tjetjenien har hittills skett ytterst spora-

diskt. Dödsstraff får endast förekomma i särskilt lagstadgade fall som gäller exceptionellt grova brott mot person. Ett av villkoren för Rysslands inträde i Europarådet var att landet förpliktade sig att i lag införa ett moratorium för verkställande av dödsstraff. Fortfarande saknas dock en sådan lag. I ett läge då kriminaliteten uppfattas som ett stort och kanske t.o.m. växande samhällsproblem har det visat sig svårt att vinna stöd för ett sådant förslag i det ryska parlamentet. Oaktat detta innebär medlemskapet i Europarådet och ratificeringen av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna en folkrättslig förpliktelse för Ryssland att inte på nytt börja tillämpa dödsstraffet. President Putin har offentligt uttalat att han är emot ett återupptagande av dödsstraffet och att han avser att upprätthålla det gällande moratoriet.

Även om Ryssland ännu inte kan sägas vara en rättsstat pågår ett tämligen ambitiöst arbete med att modernisera lagstiftning och förvaltning. En ny förvaltnings- och domstolslagstiftning har antagits, och diskussioner pågår om att göra det möjligt för den enskilde att få förvaltningsbeslut prövade i särskild domstol.

Utskottet framhåller att det generellt råder betydande öppenhet och pluralism i ryska medier, åtminstone i tryckta massmedier. Många medier är dock fortfarande beroende av antingen stöd från staten och/eller lokala myndigheter eller från mäktiga finans- och industriintressen. Massmediernas beroendeförhållande till antingen offentliga eller privata intressen skapar ibland ett ganska begränsat utrymme för oberoende, kritisk granskning. Detta gäller i synnerhet i politiskt eller ekonomiskt känsliga frågor samt inför och under valkampanjer på federal, regional och lokal nivå.

Diskriminering av kvinnor i Ryssland kommer till uttryck genom de traditionella könsstereotyper som alltså är djupt rotade i det ryska samhället. Detta gäller t.ex. synen på kvinnans roll i familjen samt i arbetslivet. Omkring 30 % av kvinnorna i Ryssland är arbetslösa, mindre bemedlade eller ensamstående mödrar. Kvinnor och män är likställda när det gäller rösträtt och valbarhet till offentliga uppdrag, men ryska kvinnornas reella politiska inflytande är dock betydligt mindre än männens. Prostitutionen är ett växande problem och utvecklingen vad gäller trafficking med kvinnor är oroande, såväl beträffande ryska kvinnor som förs utomlands som kvinnor från övriga f.d. sovjetrepubliker som förs till Ryssland.

Utskottet kan konstatera att Ryssland har ratificerat FN:s barnkonvention, men konventionen tillämpas inte fullt ut på grund av bristande resurser. Situationen på landets barnhem är i allmänhet besvärlig. Systematisk, organiserad och av statsmakterna sanktionerad diskriminering på grund av ras, hudfärg, etnisk härkomst och religiös och politisk eller annan åskådning kan inte anses förekomma i Ryssland. Bland stora delar av allmänheten i Ryssland finns dock alltså fördomar mot vissa befolkningsgrupper. Dessa fördomar gäller i första hand personer från Kaukasus och i viss mån även från Centralasien samt personer av afrikanskt ursprung. Den viktigaste förklaringen till att den

negativa inställningen till tjetjener förblir stark torde dock vara konflikten i Tjetjenien, särskilt de terrordåd som från tjetjensk sida har genomförts på olika håll i Ryssland.

Utskottet konstaterar att det svensk-ryska utvecklingssamarbetet främst syftar till att främja integrationen i Europa, den regionala samhörigheten och förtroendet mellan länderna. Det sker bl.a. genom stöd till att bygga upp ett demokratiskt försvar, gränsbevakning och kamp mot organiserad brottslighet. Samarbetet inriktas även på att bygga upp starka relationer mellan institutjoner i Sverige och Ryssland.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkandena 7 och 8, 2002/03:U212 (c) yrkande 15, 2002/03:U226 (v) yrkandena 1–3, 2003/04:U205 (kd), 2003/04:U220 (c) yrkandena 5 och 6 samt 2003/04:U249 (m) yrkande 7.

7 Kina

Sammanfattning av motionerna

I motion 2003/04:U14 (m) yrkande 15 framhålls att brotten mot de mänskliga rättigheterna är många i dagens Kina där fler människor avrättas än i resten av världen. Människor döms fortfarande till arbetsläger utan rättegång, och rätten att demonstrera eller bilda föreningar saknas. Isolering och blockad har tidigare visat sig vara en ineffektiv metod för att bekämpa diktaturer. Öppenhet, utbyte av studenter och delegationer samt ökad handel är ett betydligt effektivare sätt att underminera regimer som förtrycker den egna befolkningen. Motionärerna menar att EU tillsammans med USA bör vara tydligt i sin kritik mot de brott mot de mänskliga rättigheterna som kommunistregimen i Kina begår.

I motion 2002/03:U204 (m) framhålls att den svenska regeringen måste reagera hårdare mot de övergrepp mot mänskliga fri- och rättigheter som sker i Folkrepubliken Kina och mot användningen av dödsstraffet i synnerhet. I yrkande 3 krävs att Sverige och EU måste verka för att rättsväsendet i Folkrepubliken Kina avpolitiserar. I yrkande 4 krävs att Sverige och EU måste verka för att politiska fångar i Folkrepubliken Kina frigges och att förföljelsen av oppositionella samt av religiösa personer upphör och i yrkande 6 att utplåningen av tusentals flickebarn måste stoppas.

I motion 2002/03:U205 (m) framhålls att Folkrepubliken Kina på många sätt är ett betydande land med stor potential för ekonomisk tillväxt och internationell handel. Det är viktigt både för landets och omvärldens välfärd att landet integreras i den fria världsekonomin. I kraft av ökad ekonomisk styrka kommer landets politiska betydelse att växa. I yrkande 3 krävs att Sverige med största tydlighet måste markera att det inte är acceptabelt att hota sina grannar, eller söka styra resultaten i fria och demokratiska val i andra länder. Detta

krav måste finnas med i Sveriges agerande i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken så att Sverige och EU alltid finns på demokratins sida. Motionärerna menar att i politisk mening påverkar Folkrepubliken Kinas fiendlighet mot Taiwan också Västeuropa. I *yrkande 4* krävs att Sverige och EU arbetar för att hindra att Folkrepubliken Kina försöker påverka utfallet av fria och demokratiska val i Taiwan. I *yrkande 5* framhålls vikten av att etablera kontakter mellan Folkrepubliken och Taiwan och att maktspråk och hot bara kan bidra till att fjärma länderna från varandra. I *yrkande 6* framhålls vikten av att tydliggöra Sveriges ställningstaganden gentemot Folkrepubliken Kina och att ökad tydlighet förutsätter en ny, konsekvent och sammanhållen Kinapolitik.

I motion *2002/03:U232 (kd)* konstateras att Sverige är en av de fem största bidragsgivarna till UNFPA. Om stödet till UNFPA hade gått till en organisation som arbetar med preventivmedelsrådgivning skulle stödet vara lovvärt, men det faktum att UNFPA lovprisar Kinas ettbarnspolitik och de tvångsaborter och tvångssteriliseringar som förekommit där blir stödet till UNFPA diskutabelt, och motionärerna menar att Sverige inte bör ge bidrag till organisationen.

I motion *2002/03:U248(m, fp, kd, v, c, mp)* framhålls att tibetanerna förvägras yttrandefrihet, mötesfrihet och religionsfrihet. Tibeterna diskrimineras vad gäller sjukvård, utbildning och ekonomiska förutsättningar. Det primära undervisningsspråket i skolorna är numera kinesiska och unga tibetaner omskolas vad gäller politisk och kulturell historia. Varje år flyr tusentals tibetanska barn och ungdomar från Tibet för att få utbildning. Under senare år har det kommit positiva signaler om att en dialog kan vara på väg att öppnas och det är därför av stor vikt att omvärlden uppmuntrar denna utveckling och verkar för att förhandlingar om Tibets framtid snarast kommer till stånd. I *yrkande 1* krävs att Sverige skall verka för att Tibetfrågan löses med fredliga medel och i *yrkande 2* att Sverige och EU skall verka för att en dialog inleds mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen. I *yrkande 3* krävs att det skapas en beredskap att stödja och underlätta en dialog mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen. Vidare framhålls i *yrkande 4* att Sverige och EU skall följa utvecklingen av mänskliga rättigheter i Kina, särskilt i Tibet, och klart och tydligt i FN och andra internationella forum påtala övergrepp och brott mot mänskliga rättigheter. I *yrkande 5* krävs att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina verkar för att Gedhun Chökyi Nyima, tillsammans med sin familj, samt de övriga som greps vid erkännandet av denne som elfte Panchen lama, omedelbart släpps.

I motion *2002/03:U279(kd, s, m, fp, c, mp)* *yrkande 1* framhålls att Kina har mycket att göra inom området mänskliga rättigheter och den svenska regeringen i sina kontakter med den kinesiska ledningen kan bistå Kina i dess demokratiska utveckling och då speciellt i Xinjiang. Från svenskt håll bör man särskilt verka för att minoriteterna skall kunna leva i trygghet utan fruktan för

tortyr och dödsstraff och att troende oavsett religion skall kunna samlas fritt, att yttrandefrihet och tryckfrihet införs och att det blir tillåtet med fackföreningar och självständiga demokratiska politiska partier. I *yrkande 2* krävs att Sverige följer utvecklingen i Xinjiang och protesterar mot Kinas brott mot de mänskliga rättigheterna där.

I motion *2002/03:U289(fp)* framhålls att Folkrepubliken Kina är världens folkrikaste stat och dessutom världens största diktatur. Den kommunistiska enpartiregimen i Beijing slår till med brutal hårdhet mot missnöjes- eller protestyttringar i Kina. De fortsatta övergreppen och den omfattande förföljelsen av falungongrörelsen är tecken på att regimen inte kan tolerera något uttryck som den inte har full kontroll över. Likaså utövar regimen i Beijing ytterst sträng kontroll och förtryck av ursprungsfolken i de båda av Beijing kontrollerade icke-kinesiska provinserna Tibet och Xinjiang. I *yrkande 1* framhålls att Sverige måste verka för att Kina förmås anta hela det internationella regelverket gällande mänskliga fri- och rättigheter liksom att införliva det i sin dagliga rättstillämpning och i *yrkande 3* att Sverige och EU har ett stort ansvar för att FN:s auktoritet hävdas när det gäller tillsynen av respekten för de mänskliga rättigheterna. I *yrkande 4* krävs att Beijing bör uppmuntras att ge Tibet och Xinjiang långtgående självbestämmande för att upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter samt att skapa förutsättningar för minoriteter att vårda och utveckla kulturella och religiösa särdrag utan att riskera hot och förföljelser. I *yrkande 5* krävs att Sverige och EU gentemot den kinesiska maktledningen entydigt fördömer all kinesisk maktpolitik mot Taiwan.

I motion *2002/03:U292(kd)* framhålls att Sverige bör föra en dialog med Kina om utvecklingen inom de officiellt godkända religiösa samfundet. Sverige bör verka mycket mer aktivt för att de kristna i Kina kan samlas fritt utan krav på registrering. Inom EU-länderna finns en värdefull erfarenhet om hur länder kan förvandlas från diktaturer till demokratier med respekt för mänskliga rättigheter. Motionärerna menar att Sverige därför bör verka för att även EU bistår Kina i den demokratiska utvecklingen.

I motion *2002/03:U309(s)* krävs att det internationella samfundet genom Förenta nationerna initierar, stöder och uppmuntrar en fredlig lösning på konflikten mellan Folkrepubliken Kina och Tibet genom att det tibetanska folkets vilja prioriteras.

I motion *2003/04:U252(m, fp, kd, v, c, mp)* *yrkande 1* krävs att Sverige stöder principen om icke-våld och verkar för att seriösa förhandlingar kommer till stånd mellan Kinas regering och den tibetanska exilregeringen för en snar lösning av Tibetfrågan i enlighet med vad som föreslagits i Dalai lamas Strasbourgföredrag. I *yrkande 2* krävs att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina verkar för att Gedhun Chökyi Nyima, samt de övriga som greps vid erkännandet av denne som den elfte Panchen lama, omedelbart släpps. I *yrkande 3* krävs att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina ställer krav på att dödsdomen mot den buddhistiske läraren Tenzin Delek Rinpoche upphävs och att hans fall omprövas i en rättvis och offentlig rätte-

gång och, i *yrkande 4*, att Sverige skall följa utvecklingen av mänskliga rättigheter i Kina, särskilt i Tibet, och klart och tydligt i FN och andra internationella forum påtala övergrepp för brott mot mänskliga rättigheter.

I motion 2003/04:U303 (*mp*) konstateras att Kinas politik mot Tibet är och har varit dokumenterat grym. Omkring en miljon tibetaner har dödats av kineserna eller svultit ihjäl under den kinesiska ockupationen som inleddes 1950. Förföljelsen och trakasserierna mot tibetanerna – religiöst, politiskt, kulturellt och ekonomiskt – har pågått under lång tid. Även om en ljusning ses i och med de trevande fredssamtalen behövs fortfarande stöd för den tibetanska exilregeringens förhandlingslinje i relationerna med Kina. I *yrkande 1* krävs att Sverige bör ta till vara varje tillfälle att påtala Kinas övertramp mot de mänskliga fri- och rättigheterna i Tibet. I *yrkande 2* krävs att Sverige bör verka för att FN:s miljöorgan UNEP får i uppdrag att inventera miljökonsekvenser av Kinas militära verksamheter i Tibet till följd av ockupationen och i *yrkande 3* att Sverige bör verka för att förhandlingar mellan den tibetanska exilregeringen och den kinesiska ledningen kommer till stånd under FN:s överinseende.

I motion 2003/04:U255 (*kd*) *yrkande 20* framhålls att Sverige bör ställa ökade krav på bl.a. Kina och Indien vad gäller kvinnoförtrycket i länderna och förekomsten av s.k. prenatal könsdiskriminering.

I motion 2003/04:U275(*kd, fp, c, v*) *yrkande 2* krävs att Sverige fortsättningsvis verkar för, både i dialogen mellan Sverige och Kina samt i EU:s dialog med Kina, att de mänskliga rättigheterna i Kina respekteras fullt ut och i *yrkande 3* att Sverige i alla sina utrikespolitiska kontakter kräver att Kinas många miljoner troende får möjlighet att samlas fritt.

I motion 2003/04:U299 (*m*) framhålls att Folkrepubliken Kina är världens folkrikaste land men också jordens största diktatur. Landet visar grova brister i respekten för mänskliga fri- och rättigheter. Enligt Amnesty har landet dödsstraff för våldsbrott, mutbrott och skattefusk. Dessutom genomför landet offentliga massavrättningar. I *yrkande 1* krävs att den bristande respekten för mänskliga fri- och rättigheter i Folkrepubliken Kina måste vara en central fråga på Sveriges utrikespolitiska agenda och, i *yrkande 2*, att Sverige och EU dels måste verka för att användningen av dödsstraffet i Folkrepubliken Kina upphör, dels verka för att tortyr i Folkrepubliken Kina upphör (*yrkande 3*). Vidare krävs att Sverige och EU måste verka för att rättsväsendet i Folkrepubliken Kina avpolitiserats (*yrkande 4*). I *yrkande 5* krävs att Sverige och EU måste verka för att politiska fångar i Folkrepubliken Kina frigges och att förföljelsen av oppositionella samt religiösa personer upphör och i *yrkande 7* att försvinnandet av hundratusentals flickor är en oacceptabel konsekvens av ”ettbarnspolitiken” i Kina och synen på mäns och kvinnors olika värde.

I motion 2003/04:U304 (*v*) framhålls att så länge omvärlden avstår från att kritisera den kinesiska regeringens förföljelser av falungong och andra regimkritiker kan förtrycket fortsätta. Sveriges regering går ofta i täten när det gäller att sätta fokus på mänskliga fri- och rättigheter, men gör alltför lite för

att uppmärksamma Kinas förföljelse av falungonganhängare och andra regimkritiker. Motionärerna anser att regeringen borde påtala de brott mot de mänskliga fri- och rättigheterna som Kina gör sig skyldigt till i de internationella forum Sverige är representerat i.

I motion 2003/04:U338 (m) konstateras att Sverige, EU och det internationella samfundet stöder principen om ett Kina. En utgångspunkt för Sverige och EU måste vara att varje diskussion om återförening mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan sker på demokratins grund och med respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Våld eller hot om våld är inte acceptabelt i sammanhanget. I *yrkande 1* framhålls att det finns anledning att varna för risken för en uppställningsspiral i Asien och i *yrkande 4* framhålls faran av att omvärlden inte förmår att hantera Nordkoreas kärnvapenplaner och dämpa Kinas nukleära rustning. I *yrkande 2* understryks Kinas politiska och ekonomiska betydelse i världen. I *yrkande 5* framhålls vikten av att relationerna mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan kan hanteras på ett konstruktivt sätt. Maktspråk och hot kan bara bidra till att fjärma Kina och Taiwan ifrån varandra. Därför är samtal och dialog mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan av intresse för hela världen (*yrkande 7*). I *yrkande 6* framhålls att Folkrepubliken Kina vid upprepade tillfällen har hotat Taiwan med militärt våld och invasion och genomfört militära övningar i syfte att påverka fria val på Taiwan. I *yrkande 8* framhålls vikten av att Sverige deklarerar att det inte är acceptabelt för något land att hota sina grannar, eller söka styra resultaten av fria och demokratiska val. Sverige och EU skall alltid stödja demokrati. Svensk Kinapolitik måste bli tydlig och Sverige och EU måste politiskt verka för att Folkrepubliken Kina utövar sitt ledamotskap och använder sin vetorätt i FN:s säkerhetsråd med ansvar.

I motion 2003/04:U343 (fp) konstateras att Kina måste förmås att anta hela det internationella regelverket gällande mänskliga fri- och rättigheter liksom att införliva det i den dagliga rättstillämpningen på hemmaplan. Kinas storlek får inte innebära att dess brott tystas ned. Oförmågan att i de årliga förhandlingarna inom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna (UNCHR) påtala Kinas brott mot mänskliga rättigheter ifrågasätter hela FN-systemets hantering av de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. I *yrkande 1* framhålls att taiwanesiska medborgare i ledande ställning bör beviljas besöksvisum till både hela EU och Sverige och att hänsyn till Beijjngregimen inte får stå i vägen för detta. I *yrkande 2* krävs att Kina måste förmås tillämpa hela det internationella regelverket gällande mänskliga fri- och rättigheter liksom att införliva det i sin dagliga rättstillämpning och i *yrkande 3* att Sverige och EU kraftfullt måste fördöma utdömanden och verkställanden av dödsstraff i Kina. I *yrkande 4* framhålls att Sverige och EU har ett stort ansvar för att FN:s auktoritet hävdas när det gäller tillsynen av respekten för de mänskliga rättigheterna. Vidare, i *yrkande 5*, krävs att Beijjng bör uppmuntras att ge Tibet och Xinjiang långtgående självbestämmande, upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter där samt skapa förutsättningar

att vårda och utveckla kulturella och religiösa särdrag utan hot och förföljelser och i *yrkande 6* att Sverige och EU gentemot den kinesiska ledningen entydigt måste fördöma all kinesisk maktpolitik mot Taiwan.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att de politiska reformerna i Kina har varit begränsade, och Kina är fortfarande en enpartistat präglad av kommunistpartiets maktmonopol. Framsteg har dock gjorts i vissa avseenden vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna sedan de ekonomiska reformerna påbörjades i slutet av 1970-talet. Mediernas utbud har ökat, men vissa ämnen förblir tabubelagda i det offentliga samtalet. Det är t.ex. inte möjligt att kritiskt granska kommunistpartiets maktmonopol, den centrala politiska ledningen, kinesisk överhöghet i Tibet och Xinjiang, återföreningen med Taiwan, händelserna i juni 1989 eller kampanjen mot falungongrörelsen. Samtidigt tänjs gränserna för yttrandefriheten, bl.a. av aktiva journalister och genom Internetanvändning, även om myndigheternas kontroll av Internet och åtgärder för att begränsa dess användning stärkts under senare år.

Kina har ratificerat fem av de sex centrala konventionerna om mänskliga rättigheter. Kinas uttalade ambition är att ratificera konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna (ICCPR) utan omfattande reservationer, men för att göra detta krävs många ändringar av lagarna och deras tillämpning.

Utskottet ser dock mycket allvarligt på bristerna i respekten för de mänskliga rättigheterna i Kina. Utskottet har tidigare konstaterat att dödsstraffet är ett djupt inhumant straff och Sverige har vid upprepade tillfällen tagit upp frågan om avskaffande av dödsstraffet med företrädare för den kinesiska regeringen, såväl inom ramen för de bilaterala relationerna med Kina som genom EU. Frågan om dödsstraffets avskaffande är ett återkommande tema i EU:s MR-dialog med Kina.

Utskottet konstaterar att användandet av dödsstraffet är fortsatt omfattande. Den kinesiska regeringen offentliggör inte – trots påståtningar från bl.a. EU – det verkliga antalet avkunnade och verkställda dödsdomar. Antalet brott som kan medföra dödsstraff uppgår till nära 70 och inbegriper ett stort antal ekonomiska brott samt narkotikabrott. Amnesty rapporterar om 1 060 kända fall av verkställda dödsdomar under 2002, att jämföras med 2 468 kända avrättningar för år 2001. Amnestys siffror är baserade på uppgifter i kinesisk press, dvs. officiellt bekräftade. Det verkliga antalet avkunnade och verkställda dödsdomar är med stor sannolikhet betydligt högre. Uppvisning av dösdömda efter rättegång på idrottsarenor och torg inför stora folkskaror förekommer. Avrättning får enligt lagen utföras genom arkebusering, giftninjektion eller andra metoder. I provinsen Yunnan har man även infört mobila avrättningskammare. Amnesty uttrycker oro över att detta system kan komma att öka antalet genomförda avrättningar ytterligare.

Ett ytterligare krav som Sverige ställt på Kina är en ökad transparens beträffande det kinesiska innehavet av kärnvapen och kärnvapenmaterial. Kina och de övriga kärnvapenstaterna har gjort ett politiskt åtagande avseende ökad transparens i kärnvapeninnehavet.

Utskottet menar att kärnvapen och kärnenergi inte enbart är en bilateral angelägenhet mellan Nordkorea och USA. Det är en angelägenhet för hela det internationella samfundet. Sverige arbetar på flera sätt för att Nordkorea skall förbli part till icke-spridningsavtalet (NPT) samt återuppta sitt samarbete med internationella atomenergiorganet IAEA. Utskottet har vidare inhämtat att EU kommer att vara berett att, vid ett lämpligt tillfälle, åta sig en mer aktiv roll för att påverka Nordkorea och försöka få landet att ta intryck av omvärldens kritik och agera på ett konstruktivt sätt.

Utskottet har inhämtat att det kinesiska inre kabinettet (State Council) tidigare har deklarerat att om Taiwans myndigheter skjuter upp förhandlingar om återförening på obestämd tid tvingas den kinesiska ledningen vidta alla tänkbara åtgärder inklusive bruk av maktmedel. Utskottet tar avstånd från militära hot som påtryckningsmedel och har tidigare konstaterat att den svenska regeringen vid flera tillfällen starkt reagerat mot att Folkrepubliken Kina använt militära hot som påtryckningsmedel. Sveriges inställning är att Taiwans framtida status är en fråga som måste lösas på fredlig väg av de berörda parterna.

Utskottet understryker att det är en grundsten i svensk utrikespolitik att överallt stödja utveckling mot demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den utveckling som skett i Taiwan mot demokrati är av stor betydelse. Utskottet ser positivt på det senaste decenniets utveckling i Taiwan och på att landet nu är en demokrati. Taiwans exempel visar att demokrati väl kan utvecklas i ett kinesiskt samhälle och kan stå som demokratisk förebild för hela regionen liksom dess möjligheter att positivt påverka utvecklingen i Folkrepubliken Kina.

Utskottet konstaterar att de senaste valen på Taiwan genomfördes utan uttalanden från Kina eller försök från Kina att påverka utgången, vilket tidigare skett under t.ex. presidentvalet 2000. Inte heller har hot upprepats i kinesisk press med anledning av valutgången. Från svensk sida uppmuntras båda parter att utveckla kontakterna och möjligheten till politisk dialog på hög nivå. Kinas och Taiwans inträde i WTO kan också ses som ett viktigt steg i utvecklingen av relationerna och vara av värde för en fredlig lösning av Taiwanfrågan. Sverige eftersträvar ett utbyggt kontaktnät med Taiwan och uppmuntrar kontakter både av politisk, ekonomisk, akademisk och kulturell karaktär mellan länderna.

Utskottet anser att Kinas inträde i Världshandelsorganisationen, WTO, 2001 innebär att Kina måste genomföra omfattande förändringar genom att t.ex. publicera nya handelsrelaterade lagar och förordningar, vilket ökar transparensen och förhoppningsvis även påverkar andra områden inom rättssystemet.

Utskottet ser det som angeläget att omvärlden verkar för att Kina inkorporerar internationella normer och som ansvarstagande part engageras i det globala arbetet för fred och säkerhet, respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och frihandel. En uppriktig politisk dialog med Kina är ett viktigt medel att främja denna integrering.

Offentlig opposition mot kommunistpartiet bemöts repressivt och leder inte sällan till långa fängelsestraff. Myndigheterna söker även begränsa rörelser utan allmänpolitiska mål som organiserar sig utanför kommunistpartiets ramar, t.ex. lokala arbetargrupper, religiösa grupper eller meditationsgrupper. Mötes-, religions- och föreningsfriheterna är starkt beskurna i hela landet, vilket t.ex. drabbar anhängare av falungongrörelsen och underjordiska kyrkor, demokrati- och arbetaraktivister m.fl. Religionsutövningen i bl.a. Tibet och Xinjiang kontrolleras noga av myndigheterna och begränsas av en rad förordningar och förbud.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter undertecknade 2000 ett Memorandum of Understanding om samarbete med Kina. Detta har följts av flera Kinabesök av högkommissarien samt av ett samarbetsprogram inriktat på seminarier om MR-frågor. Högkommissarien uttryckte vid sitt besök i Kina i augusti 2002 tillfredsställelse vad gäller samarbetet. Flera av FN:s specialrapportörer har uttryckt önskemål om att besöka Kina. Till dessa hör tortyr-rapportören, den särskilde rapportören för summariska, utomrättsliga och godtyckliga avrättningar, rapportören för yttrandefrihet, samt rapportören för religionsfrihet. FN:s kommitté mot tortyr uttryckte 2000 oro över fortsatta uppgifter om allvarlig tortyr, särskilt mot tibetaner och andra nationella minoriteter. Kommittén rekommenderade bl.a. att Kina skulle införa en definition av tortyr i sin lagstiftning som överensstämmer med internationella normer. Amnesty har uttryckt oro för att förekomsten av tortyr ökar till följd av trycket att producera snabba resultat under kampanjer mot brottslighet.

Utskottet konstaterar att den kinesiska författningen garanterar allmän åsikts-, yttrande-, tryck-, förenings-, mötes-, demonstrations- och trosfrihet. I verkligheten är alla dessa friheter inskränkta i varierande grad och utifrån en skiftande blandning av praxis och förankring i lagen. I 2003 års undersökning av *Reporters sans Frontières* (reportrar utan gränser) hamnar Kina på sjätte plats från slutet när det gäller pressfriheten i världen.

Utbrottet av SARS under 2003 ledde efter att myndigheterna inledningsvis försökt begränsa informationen om sjukdomen men har senare lett till en stark mobilisering inom hälsosektorn för att bekämpa epidemin. Fram till för ett par år sedan var hiv/aids-frågan fortfarande ett tabubelagt ämne i kinesiska medier. Kunskapen om hiv/aids är mycket låg, vilket bidrar till att smittade ofta stigmatiseras av sin omgivning. Under senare år har dock öppenheten kring hiv/aids ökat, och regeringen erkänner att det finns nära en miljon smittade.

Utskottet har inhämtat att Kina 1980 anslöt sig till kvinnokonventionen (CEDAW) och att kvinnors jämställdhet med män och rätt till lika lön fastslås i författningen. I UNDP:s jämställdhetsindex, GDI, hamnar Kina på 83:e plats av 144. 1998 räknade UNDP med att 73 % av alla kvinnor ingick i den förvärvsarbetande delen av befolkningen.

Prenatal könsdiskriminering bottnar i vanföreställningen att män har ett högre värde än kvinnor. I vissa asiatiska länder, främst i Kina och Indien, är abort av flickfoster vanligt, och denna företeelse måste bekämpas där den förekommer. Utskottet menar att det mest effektiva sättet att bekämpa selektiva aborter är att i ett brett perspektiv arbeta för att motverka föreställningen om att flickor och kvinnor är underordnade män. FN:s konvention för utrotandet av all diskriminering av kvinnor utgör det främsta instrumentet för att få upp frågan på FN:s agenda eftersom de länder som undertecknat konventionen har åtagit sig att bekämpa sådan diskriminering.

Mot bakgrund av den traditionella preferensen för söner och de ökade egenavgifterna har flickors och kvinnors tillgång till utbildning och sjukvård försämrats, särskilt i fattiga familjer. Enligt folkräkningen från år 2000 föds det nära 118 pojkar på 100 flickor (en normal proportion anses vara 105 pojkar på 100 flickor). En anledning till underskottet på flickor är att kvinnliga foster aborteras trots att ultraljud för könsbestämning är förbjudet i lag. Det förekommer uppgifter om flickebarnsmord, men detta torde endast utgöra ett mycket litet skäl till underskottet. Det är inte olagligt att ha fler än ett barn i Kina och de facto föds 1,6 barn per familj. Däremot finns regler som sätter olika typer av restriktioner för antalet barn beroende på familjesituation, etnisk tillhörighet och geografisk hemvist, och överträdelser kan bestraffas med avgifter, t.ex. för sociala tjänster. Handel med kvinnor för äktenskap och prostitution förekommer. Unga kvinnor, kvinnor som tillhör nationella minoriteter och arbetsökande kvinnor på landsbygden utgör särskilt utsatta grupper.

Utskottet konstaterar att Kina tillträdde barnkonventionen 1992 och har undertecknat de båda frivilliga protokollen avseende barnhandel, barnprostitution och barnpornografi respektive barn i väpnade konflikter. Handel med barn förekommer, främst på landsbygden och i mindre tätorter, där det sociala trycket att skaffa manliga arvtagare är starkt samtidigt som bristen på kvinnor kan vara påtaglig. Kinesisk lagstiftning förbjuder anställning av personer under 16 år. I verkligheten är barnarbete ganska vanligt, men kan överlag inte sägas ha några mer utpräglade drag av tvång eller exploatering.

Utskottet har inhämtat att Sverige genom utvecklingssamarbetet bistår ansträngningarna att reformera det kinesiska rättsväsendet och bringa det mer i överensstämmelse med internationella normer. Därigenom läggs också en grund för en demokratisk utveckling i framtiden. De 56 officiella minoriteterna utgör knappt 10 % av hela befolkningen och återfinns främst i de sydvästra provinserna och i Tibet, Xinjiang och Inre Mongoliet. Inflyttningen av etniska kineser, inte sällan uppmantrad av de kinesiska myndigheterna, till

traditionella minoritetsområden har i vissa fall gjort de etniska grupperna till minoriteter i sina egna ursprungsområden. I både Tibet och Xinjiang finns hos befolkningen ett motstånd mot den kinesiska överhögheten. Uttryck för detta motstånd – även fredliga – stämplas av myndigheterna ofta som ”separatism”, och behandlas som ett allvarligt brott. Det förekommer att vanliga uttryck för kulturell eller religiös identitet tolkas som uttryck för separatism, liksom att fredliga uttryck för önskemål om ökad autonomi likställs med separatism i bemärkelsen upprättandet av en stat separat från övriga Kina. Utskottet ser allvarligt på bristerna i respekten för de mänskliga rättigheterna i Tibet. Sverige verkar för att situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina, inklusive Tibet där kränkningarna är särskilt allvarliga, skall uppmärksammas i internationella sammanhang. Förutom att verka i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i andra FN-sammanhang bedriver Sverige en dialog med Kina, både enskilt och inom EU, och framhåller vikten av att Kina respekterar den tibetanska befolkningens mänskliga rättigheter och uppmanar Kina att samarbeta med FN:s MR-organ.

Utskottet har vidare inhämtat att Sverige i kontakter med kinesiska regeringsföreträdare och ansvariga i Tibet har fört fram kravet på att Gedhun Chökyi Nyima skall beredas tillfälle att ta emot besök av utomstående observatörer. Detta krav har dock avvisats av den kinesiska sidan. Enligt vad utskottet erfarit kommer Sverige att fortsätta att föra fram detta krav, vilket också framförs av EU i dialogen med Kina om mänskliga rättigheter. Förutsatt att en öppning skymtar vad avser dialog mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen och att medlemsstaterna kan enas om en roll för FN skulle en sådan process också kunna stötts av FN.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 15, 2002/03:U204 (m) yrkandena 3, 4 och 6, 2002/03:U205 (m) yrkandena 3–6, 2002/03:U232 (kd), 2002/03:U248 (m, fp, kd, v, c, mp) yrkandena 1–5, 2002/03:U279 (kd, s, m, fp, c, mp) yrkandena 1 och 2, 2002/03:U289 (fp) yrkandena 1 och 3–5, 2002/03:U292 (kd), 2002/03:U309 (s), 2003/04:U252 (m, fp, kd, v, c, mp) yrkandena 1–4, 2003/04:U255 (kd) yrkande 20, 2003/04:U275 (kd, fp, c, v) yrkandena 2 och 3, 2003/04:U299 (m) yrkandena 1–5 och 7, 2003/04:U303 (mp) yrkandena 1–3, 2003/04:U304 (v), 2003/04:U338 (m) yrkandena 1, 2 och 4–8 samt 2003/04:U343 (fp) yrkandena 1–6.

8 Kuba

Sammanfattning av motionerna

I motion 2002/03:U266 (fp) konstateras att Sveriges politik gentemot Kuba tar sin utgångspunkt i EU:s gemensamma ståndpunkt gällande Kuba från 1996, vars mål bl.a. är att bidra till en övergång till pluralistisk demokrati och främja respekten för de mänskliga rättigheterna. I yrkande 1 krävs att den

kubanska regeringen uppmanas att upphöra med att kränka enskilda människors rättigheter. Lika viktigt är det att verka för att de lagar som gör kränkningarna lagliga avskaffas, för utan en grundlig förändring av det kubanska statsskicket i demokratisk riktning kommer enskilda kubaners rättigheter aldrig att respekteras. I *yrkande 2* krävs att Sverige öppet bör ställa sig bakom demokratiörelsens arbete och använda svenska biståndsmedel för att stödja de kubanska demokraternas arbete.

I motion 2003/04:U14 (m) *yrkande 16* krävs att EU är tydligt i sin kritik mot de brott mot mänskliga rättigheter som begås av den kommunistiska regimen på Kuba.

I motion 2003/04:U328 (fp) konstateras att när Sverige och EU nu antagit en inriktning som utgår från att samarbeta med demokratiörelsen på Kuba, borde samma öppna attityd förstås visas gentemot kubanska demokratiaktivister som bor i Sverige och i resten av Europa. I *yrkande 1* krävs att Sverige stärker demokratiörelsen på Kuba för att möjliggöra en demokratisering i framtiden, och i *yrkande 2* krävs att regeringen bör utarbeta ett Kubaprogram och samarbeta med de organisationer för kubaner i Sverige som arbetar för demokrati på Kuba. I *yrkande 3* krävs att Sverige även bör engageras i att utarbeta EU:s nya gemensamma position gentemot Kuba.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att de oppositionella rörelserna i Kuba har växt betydligt under 1990-talet, men det faktum att de arbetar under ständig bevakning och stort tryck från myndigheterna resulterar i att de uppnår begränsad politisk räckvidd. Oppositionens genomslagskraft har ökat under senare år, inte minst genom det s.k. Varelaprojektet. Projektets undertecknare vill lagstifta om en folkomröstning om demokratiska reformer, och drygt 25 000 kubaner står med sin namnteckning bakom Varelaprojektets krav. Under 2003 rapporterades det om en rad övergrepp mot Varelaprojektets aktivister. Utskottet framhåller att det inte finns något oberoende rättsväsende, och det råder inte yttrandefrihet, tryckfrihet eller föreningsfrihet. Människorättsläget har kraftigt försämrats under 2003. I mars dömdes 75 oliktankande – journalister, MR-aktivister, politiker – till långa fängelsestraff för brott mot statens säkerhet och samröre med USA. Antalet politiska fångar ökade markant och uppgår enligt inhemska bedömare nu till mellan 300 och 400 personer.

Utskottet kan vidare konstatera att FN-kommissionen för de mänskliga rättigheterna i Genève (MRK) årligen har antagit en resolution i vilken MR-situationen i Kuba anges som mycket bristfällig. Kuba har av FN:s MR-kommitté att vidta åtgärder för att möjliggöra ett besök i landet av Högkommissariens personliga representant. Kuba har emellertid kritiserat MR-resolutionen och motsatt sig ett besök. Vidare framhåller utskottet att FN-kommittén mot tortyr 1997 underströk vikten av att Kuba kriminaliserade tortyr. Kommittén betonade även att landet borde etablera en procedur för att

behandla enskilda anmälningar om tortyr. Kuba tillåter inte Internationella Röda korset (ICRC) eller andra oberoende organ att besöka fängelser. Ingen offentlig statistik återfinns över situationen i landets anstalter eller över antalet fångar. Enligt tillgängliga källor är en anmärkningsvärt hög andel av befolkningen frihetsberövad i jämförelse med andra länder. Utskottet har inhämtat att den kubanska strafflagen föreskriver att domstolarna kan utdöma dödsstraff vid en rad olika brott. Enligt strafflagen kan dödsstraff inte utdömas till personer under 20 år eller till gravida. Dödsstraff överklagas automatiskt och måste fastställas av Högsta domstolen och statsrådet.

Utskottet menar att omfattande kränkningar av den personliga friheten äger rum. Den kubanska konstitutionen garanterar grundläggande fri- och rättigheter, men artikel 62 stipulerar att dessa inte kan utövas om de går emot den socialistiska staten och dess mål. Oliktänkande trakasseras och motarbetas på olika sätt, bl.a. genom orimligt långa politiskt motiverade fängelsestraff, tillfälliga frihetsberövanden, hemfridsbrott, avskedanden, vräkningar och förtal.

Utskottet framhåller att det inte finns någon yttrandefrihet i Kuba. Alla massmedier ägs och kontrolleras av staten. Radio, TV och tidningar söker mobilisera stöd för regimen och sprider dess budskap. Sedan början av 2004 begränsas Internetanvändningen till officiella företag och regeringskontor. Kommunistpartiorganet Granma är den viktigaste dagstidningen. Normalt brukar regimen inte rapportera om oppositionella och medlemskap i fristående illegala partier, fackföreningar eller skrån. Möten och aktiviteter saboteras, bl. a. genom tillfälliga frihetsberövanden och infiltration. Konstitutionen garanterar sedan 1992 religionsfrihet, men religiösa och sociala aktiviteter kringskärs i varierande grad av myndigheterna. Andelen av befolkningen som är kyrkligt engagerad har ökat markant sedan början av 1990-talet. Den katolska kyrkan och andra trossamfund tillåts, med vissa begränsningar.

Utskottet konstaterar att kvinnor och män enligt lag har samma rättigheter. Även i praktiken har framsteg gjorts beträffande jämställdhet, och kvinnor är väl representerade inom många yrken som traditionellt har varit mansdominerade. FN:s kvinnokommitté underströk 2000 Kubas framsteg på jämställdhetsområdet. I takt med den ökande turismen har prostitutionen ökat, vilket myndigheterna inte tar tillräckliga krafttag för att motverka. Enligt uppgift förekommer det även barnprostitution. Barn utgör generellt en privilegierad grupp på Kuba. Utbildningsväsendet fungerar enligt Unicef väl och tillhandahåller obligatorisk fri skolgång med god kvalitet åt alla. Mot bakgrund av den ekonomiska krisen är tillgången på undervisningsmaterial emellertid bristfällig. De kubanska myndigheterna arbetar aktivt för att säkra en draglig tillvaro för de handikappade och att integrera de funktionshindrade i samhället.

Utskottet har inhämtat att Kuba inte har tillträtt 1951 års flyktingkonvention. Den kubanska asylpolitiken utgår från politiska och inte humanitära hänsyn. Konstitutionen medger asyl för personer som kämpat mot eller för politiska

mål i linje med regimens ideal. Enligt uppgift har mer än en miljon kubaner lämnat Kuba sedan revolutionen 1959. Att lämna landet utan utresetillstånd är illegalt och kan leda till fängelsestraff, böter samt förlust av egendom. USA och Kuba samarbetar om migrationsfrågor och ca 20 000 kubaner beviljas varje år uppehållstillstånd i USA. Många försöker även lämna Kuba illegalt, bl.a. med hjälp av professionella människosmugglare. De kubaner som den amerikanska kustbevakningen träffar på i Floridasundet återbördas av USA, enligt överenskommelse, till Kuba. Enligt amerikansk lag får de kubaner som bokstavligen når amerikansk mark stanna i USA.

Sverige har aktivt stött EU:s gemensamma ståndpunkt om Kuba och har genom förklaringar, demarcher och andra kontakter med Kubas regering vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att landet respekterar de mänskliga rättigheterna. Även FN:s kommission för mänskliga rättigheter är ett viktigt forum för att verka för respekten för mänskliga rättigheter i Kuba. Utskottet konstaterar att från svensk sida fästs stor vikt vid demokratiörelsen i Kuba. Sverige har kontakt med såväl myndigheter som organisationer och enskilda. Dessa kontakter skall utvecklas vidare på lämpligt sätt, bl.a. genom att främja en dialog om mänskliga fri- och rättigheter liksom yttrande- och pressfrihet med olika delar av det kubanska samhället. Värdefulla erfarenheter från demokrati- och MR-insatser från samarbeten med andra länder kan tas till vara och användas i den mån de är relevanta i den kubanska kontexten. Utskottet menar att denna form av utbyte av erfarenheter bör öka.

Utskottet har vidare inhämtat att EU:s ministerråd år 2003 antog en ny inriktning av politiken gentemot Kuba. Relationerna på hög diplomatisk nivå skall skäras ned, relationerna till representanter för demokratiörelsen utökas och arbetet skall inledas för att revidera den gemensamma position som styrt relationerna till Kuba sedan 1996. Utskottet menar att detta är en välkommen förändring i EU:s hållning.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 16, 2002/03:U266 (fp) yrkandena 1 och 2 samt 2003/04:U328 (fp) yrkandena 1–3.

9 Turkiet

Sammanfattning av motionerna

I motion 2003/04:U14 (m) yrkande 4 konstateras att EU-kommissionens översynsrapport av den 5 november 2003 visar att betydande framsteg gjorts på MR-området i Turkiet de senaste åren. Turkiet är synbarligen på rätt väg när det gäller att uppfylla de politiska Köpenhamnskriteriernas krav men det är lika tydligt att det återstår mycket att göra, och motionärerna anser att samma krav måste ställas på Turkiet som på andra länder när det gäller respekt för mänskliga rättigheter. Sverige bör aktivt stödja reformprocessen i Turkiet med syfte att anpassa landets MR-nivå till europeiska normer.

I motion 2003/04:U273 (s) krävs att Sverige fortsätter att vara en pådrivande kraft för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet, särskilt med tanke på kurdernas och andra minoriteters situation i landet. Motionären framhåller också att Sverige har en viktig roll att fylla inom Europeiska unionen för att garantera att mänskliga rättighetsfrågorna lyfts fram i förhandlingarna mellan Turkiet och EU.

I motion 2003/04:U286 (c) konstateras att Turkiet har undertecknat en rad internationella avtal som rör mänskliga rättigheter men att efterlevnaden av dessa ofta brustit. I *yrkande 4* krävs att Sverige driver på för att EU tillsammans med Turkiet utarbetar konkreta planer för respektive minoritet som lever i Turkiet och i *yrkande 5* att det även är viktigt att Turkiet vidtar ytterligare åtgärder för att inom ramen för sitt lands territoriella suveränitet tillgodose minoritetsgruppernas legitima intressen och se till att de kan medverka i det demokratiska arbetet.

I motion 2002/03:U227 (v) *yrkande 1* krävs att Sverige inom EU bör verka för att förmå Turkiet att respektera dess medborgares demokratiska rättigheter och upphöra med förföljelsen av oliktankande och i *yrkande 2* att Sverige inom EU bör verka för en politik som innebär tolerans mellan olika folkgrupper i Turkiet och ett slut på förtrycket av nationella minoriteter i landet. Vidare bör Sverige inom EU verka för att den turkiska staten upphör med trakasserier mot landets minoriteter (*yrkande 3*) och verka för att människor som utvandrat från Turkiet till andra länder skall ha rätt att fritt besöka de områden i landet som de ursprungligen kommer från (*yrkande 4*). I *yrkande 5* krävs att Sverige inom EU skall arbeta med att förmå Turkiet att uppfylla Köpenhamnskriterierna och att landet lägger särskild vikt vid kvinnornas mänskliga rättigheter.

Minoriteter – assyrier/syrianer/kaldéer, kurder

I motion 2002/03:U213 (s) konstateras att assyrier/syrianer är en kristen folkgrupp med ursprung i landet runt Eufrat och Tigris och att hemländerna för denna folkgrupp är Iran, Libanon, Syrien och Turkiet. Vid sekelskiftet bodde mer än 2 miljoner assyrier/syrianer i främst sydöstra Turkiet men i dag finns bara några tusen kvar. Den stora utrensningen skedde under den period som går under namnet ”Svärdets år”, 1915–1918. Efter andra världskriget har omfattande och dramatiska utrensningar och diskriminering genomförts. Motionärerna menar att det finns ett behov av forskning kring assyriers/syrianers situation under ”Svärdets år”. Det är det internationella samfundets plikt att inte enbart fördöma och minnas det som hände och att reda ut frågetecken i historien och bedöma och fördöma händelser utifrån internationella principer och konventioner. Även i motion 2002/03:U214 (s) framhålls vikten av att den assyriska/syrianska gruppen uppmärksammas som ett led i Sveriges strävanden för mänskliga rättigheter och demokratiseringen i Mellanöstern. Vidare framhålls i motion 2002/03:U215 (s) att Unesco borde vara en sådan aktör som kan göra insatser för att bevara viktiga historiska kulturminnen i

Turkiet med anknytning till assyrier/syrianer, och i motion 2002/03:U216 (s) framhålls att FN- och EU-resolutioner är viktiga instrument för att assyrierna/syrianerna skall få upprättelse. I motion 2002/03:U217 (kd) yrkande 1 liksom i motion 2003/04:U242 yrkande 1 krävs att Turkiet, med anledning av sin EU-kandidatur, uppmanas att ta sitt kulturansvar för de assyrisk-syrianska kyrkor och kloster som finns inom landets gränser.

I motion 2002/03:U241 (fp) yrkande 1 konstateras att Turkiet är medlem av FN, ESK och Europarådet, och i dessa församlingar bör Sverige arbeta för att Turkiet följer sina åtaganden om mänskliga rättigheter och upphöra med diskrimineringen av den assyriska/syrianska minoriteten. I yrkande 2 krävs att Turkiet skall uppmanas att vårda assyriers/syrianers kulturarv och språk och i yrkande 3 att erkänna assyrierna/syrianerna/kaldéerna som folk. Vidare krävs i yrkande 4 att Sverige bör verka för ett centrum för forskning om assyriernas/syrianernas/kaldéernas öde och framför allt ”seyfo”, folkmordet, samt att det inbegrips i Levande historia och i yrkande 5 att arbeta för att den etniska diskrimineringen av assyrier/syrianer i deras hemländer förs upp på FN:s och EU:s dagordning. I yrkande 6 krävs att Sverige i diskussioner med USA och FN skall understryka assyriernas/syrianernas/kaldéernas extrema utsatthet i Irak vid ett förestående krig och i yrkande 7 att assyriernas/syrianernas/kaldéernas medborgerliga rättigheter bör tas i beaktande vid bildandet av en ny regering i Irak.

I motion 2002/03:U253 (kd) konstateras att assyriernas/syrianernas situation vid åtskilliga tillfällen har behandlats av riksdagen, och i yrkande 1 krävs att Sverige arbetar för att den etniska diskrimineringen av assyrier/syrianer i deras hemländer förs upp på FN:s och EU:s dagordning och i yrkande 2 att Sverige erkänner assyrierna/syrianerna som ett folk. I yrkande 3 framhålls vikten av att det assyriska kulturarvet, som också är kristenhetens kulturarv, bevaras i länder som Turkiet och Irak, och i yrkande 4 understryks vikten av att föra upp frågan om assyriernas/syrianernas kulturarv i Unesco. Motionärerna kräver vidare i yrkande 5 att Riksarkivet får uppdraget att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande det assyriska/syrianska folkmordet, seyfo, och i yrkande 6 att ett centrum för forskning om Mesopotamiens folkslag, historia och utveckling skapas, och att centrumet även omfattar forskning om invandring till Sverige från Mesopotamien. Samma krav framställs även i motion 2003/04:U279 (kd) yrkandena 1–6.

I motion 2003/04:U222 (m) yrkande 1 begärs att assyrier/syrianer betraktas och erkänns som ett folk internationellt och nationellt och i yrkande 2 att förintelserna av assyrier/syrianer/kaldéer 1846, 1915 och 1933 betecknas som folkmord. Även i motion 2003/04:U281 (s) krävs att assyrier/syrianer bör erkännas som etnisk folkgrupp i Sverige och andra länder.

I motion 2003/04:U323 (s) framhålls att det finns skäl att se med stort allvar på det internationella samhällets ansvar för assyriers/syrianers kulturarv i sydöstra Turkiet. Turkiets närmande till EU och de incitament till ökat engagemang för mänskliga rättigheter som märkts i delar av det turkiska samhället

utgör ett starkt hopp för den lilla grupp assyrier/syrianer som fortfarande lever kvar i landet. Sverige måste ta initiativ inom EU och andra internationella sammanhang för att i samverkan med församlingarna i sydöstra Turkiet och den turkiska staten vidta åtgärder för att säkra att det kulturarv assyrier/syrianer har i sydöstra Turkiet bevaras och utvecklas.

I motion 2003/04:U346 (*mp*) framhålls att förtrycket mot kurderna har pågått oavbrutet alltsedan den turkiska staten bildades efter första världskriget. Kurderna har förnekats inte bara sin existens, utan även sin kultur, sitt språk och sina mänskliga och nationella rättigheter. Den turkiska statens förtryck och förföljelse mot kurderna har varit främsta anledningen till att olika, ibland beväpnade, motståndsrörelser har bildats bland kurderna. I *yrkande 1* krävs att Turkiet skall redogöra för en nöjaktig lösning av den kurdiska frågan innan EU-medlemskap kan bli aktuellt och i *yrkande 2* att Sverige skall verka för att en FN-sanktionerad folkomröstning anordnas i den turkiska delen av Kurdistan i syfte att få veta hur det kurdiska folket vill utforma sin framtid. I *yrkande 3* framhålls att Sverige skall verka internationellt för att alla rättsliga bestämmelser som förhindrar bildandet av politiska partier på etnisk och kulturell grund i Turkiet bör avskaffas. I *yrkande 4* krävs att Sverige skall verka internationellt för att lagstiftningen i Turkiet skall garantera rätten till användning av det kurdiska språket som utbildningsspråk och fri användning i opinionsbildande syfte i alla medier och i *yrkande 5* att regeringen skall verka internationellt för att befolkningen i de kurdiska byar i Turkiet som förstörts och där befolkningen tvångsförflyttats skall återupprättas.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att politisk pluralism råder i Turkiet och partierna representerar ett brett spektrum av skilda uppfattningar och intressen. Tröskeln på 10 % för representation i parlamentet har medfört att folkets politiska vilja inte helt speglas i parlamentet. Endast 54 % av de röstande i valet i november 2002 valde något av de två partier som fick säte i parlamentet. Det rådgivande nationella säkerhetsrådet, med företrädare för såväl landets civila som militära ledning, har reformerats på så sätt att rådet numera har civil majoritet och i författningen har det betonats att rådet endast har en rådgivande funktion. Fortfarande har dock militären en stark politisk roll i landet.

Utskottet anser att situationen för de mänskliga rättigheterna i Turkiet ännu inte är tillfredsställande. Genom reformerna har dock landets regering demonstrerat en politisk vilja att snarast uppnå en nivå av respekt för de mänskliga rättigheterna som motsvarar europeiska normer. Reformerna fokuserar på bl.a. förstärkt yttrande- och mötesfrihet, bekämpande av tortyr, förbättrad ställning för andra språk som brukas i landet än turkiska, exempelvis kurdiska, och en begränsning av militärens politiska roll. Reformerna har emellertid inte helt genomförts i praktiken.

Utskottet har inhämtat att Europarådet anser att Turkiet under de senaste tre åren tydligt har visat beslutsamhet och förmåga att uppfylla sina föreskrivna åtaganden som medlem och att Turkiet bör avföras från listan på länder vars demokratiska tillkortakommanden granskas. Utskottet konstaterar vidare att Europarådet framhåller att Turkiet är en fungerande demokrati med ett flerpartisystem, fria val och maktfördelning men att landet rekommenderas att genomföra vissa lagändringar, bl.a. av lagar om hedersbrott, politiska partier, fackföreningar och medier.

Utskottet konstaterar att den turkiska regeringen har deklarerat nolltolerans mot tortyr och har genomfört en rad lagreformer för att uppnå detta mål. Bland reformerna märks snabbbehandling av åklagare och domstolar av mål som rör tortyr, förhindrande av att fällande domar i tortyrmål suspenderas eller omvandlas till böter samt att överordnades samtycke ej längre är erforderligt för att väcka åtal för tortyr.

I augusti 2002 avskaffades dödsstraffet för brott i fredstid. Dödsstraff har inte verkställts sedan 1984. I juni 2003 ratificerades det sjätte tilläggsprotokollet (dödsstraff) till Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

Utskottet har inhämtat att mål med anknytning till mänskliga rättigheter ofta behandlas av stats säkerhetsdomstolar. Sedan 1999 består dessa endast av civila domare, och regeringen har instiftat s.k. MR-nämnder över hela landet med uppgift att ta emot klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Yttrandefrihet garanteras i Turkiets konstitution, och det råder ett stort utbud av tidningar samt radio- och TV-kanaler, och bredden av åsikter inom medierna är stor. Likväl föreligger restriktioner i yttrandefriheten, vilket resulterar i att många författare och journalister har dömts för yttrandefrihetsbrott eller är föremål för pågående process. Radio- och TV-kanaler drabbas av sändningsförbud och tidningar kan beslagtas. Föreningsfrihet garanteras i konstitutionen men rättsliga ingripanden mot organisationer som verkar för de mänskliga rättigheterna är inte ovanliga. Genom förändringar i den författning som reglerar demonstrationer har församlingsfriheten dock stärkts, och demonstrationer får nu endast förbjudas om det föreligger fara för brott.

Endast vissa religiösa minoriteter (judar, greker och armenier) erkänns i Turkiet i enlighet med den turkiska tolkningen av Lausannetraktaten från 1923. Detta medför svårigheter för att andra icke-muslimska trossamfund att förvärva egendom och att verka i landet. Ett dekret som nyligen utfärdats möjliggör öppnandet av icke-muslimska gudstjänstlokaler, men det föreligger ännu svårigheter för utländska präster att få tillstånd att verka i landet. Assyriernas/syrianernas och kaldéernas ställning har förbättrats under senare år men vissa problem återstår, bl.a. att assyrier/syrianer hindras från att återvända till de gamla hembyar som lämnats i samband med tidigare konflikter. Utskottet förutsätter att även dessa problem kommer att undanröjas.

Utskottet understryker att det alltid är staters regeringar som har det yttersta ansvaret för att mänskliga rättigheter respekteras i förhållande till egna och andras medborgare inom den egna jurisdiktionen. Det är den turkiska regeringen som har ansvaret för att minoritetsrättigheter – däribland kurderna – upprätthålls. Sverige anser att kurderna skall ges utrymme inom befintlig statsbildning att komma i åtnjutande av sina rättigheter, samtidigt som Iraks, Irans, Syriens och Turkiets territoriella integritet ej kan ifrågasättas. Om kurdernas rättigheter kränks har det internationella samfundet skyldighet att reagera. Utskottet understryker vidare att Sverige alltid uttryckt stark solidaritet med det kurdiska folket och upprepade gånger har fördömt brott mot de mänskliga rättigheterna begångna mot kurder.

Möjligheterna för minoriteterna att bruka sitt modersmål har stärkts genom att radio/TV: sändningar på andra språk än turkiska, t.ex. kurdiska, nu tillåts under begränsad tid per vecka. Ännu har dock inte denna reform genomförts i praktiken. Även privatundervisning i minoritetsspråk är nu tillåten, och på två ställen har nu sådan undervisning kommit i gång. En större tolerans för bruket av kurdiska i offentliga sammanhang kan noteras, och kurdisk press finns sedan länge.

Utskottet anser att betydande framsteg har gjorts under det senaste året för att öka respekten för de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Det återstår dock mycket arbete inte minst vad gäller kvinnors rättigheter, där det fortfarande finns allvarliga brister. Tradition och sedvänjor får inte utgöra en ursäkt för våld mot kvinnor och flickor. Det är viktigt att våld mot kvinnor rubriceras som ett brott mot individen och inte som ett brott mot samhället eller familjen. Turkiet är sedan 1986 anslutet till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och har därmed bl.a. åtagit sig att skapa rättsligt skydd för kvinnors rättigheter på samma grunder som för män samt att upphäva alla nationella straffbestämmelser som innebär diskriminering av kvinnor. Sverige är pådrivande för att kvinnors rättigheter i Turkiet skall värnas och har till företrädare för den turkiska regeringen framhållit vikten av att straffregler för våld mot kvinnor regleras på ett sätt som står i överensstämmelse med de internationella konventioner Turkiet är anslutet till och med EU:s normer. Frågan uppmärksammas även genom det svenska utvecklings-samarbetet med Turkiet, som riktas mot områden som stöder och främjar Turkiets EU-anpassning och uppmuntrar den demokratiska samhällsutvecklingen i Turkiet.

Utskottet framhåller att det i Turkiet förekommer s.k. hedersmord mot kvinnor. Om mordet leder till åtal bedöms oftast omständigheterna i målet, heder, av domstolen som förmildrande. Det är ännu oklart om den kommande reviderade strafflagen kommer att grundas på ett europeiskt synsätt vad gäller kriminaliseringen av våld mot kvinnor. Civilrätten reviderades år 2001 med utgångspunkt att jämställdhet råder mellan könen. Utskottet kan konstatera att implementeringen och uppföljningen av demokratireformer och mänskliga

rättigheter på t.ex. den turkiska landsbygden kräver tid och stora informations- och utbildningsinsatser av lokala beslutsfattare och inom det juridiska systemet.

Turkiet har ratificerat barnkonventionen dock med reservation mot vissa artiklar som man inte anser vara förenliga med den turkiska synen på minoritetsrättigheter. Den nya civillagen ger barnen stärkta rättigheter och barnets bästa skall nu beaktas vid skilsmässa, och utomäktenskapliga barn åtnjuter samma rättigheter som övriga barn. Enligt undervisningsministeriet finns det mer än en miljon handikappade barn i landet, men de offentliga resurserna för att bistå funktionshindrade är knappa.

Utskottet menar att Turkiets önskan om EU-medlemskap innebär att de mänskliga rättigheterna måste sättas högt på dagordningen. Det är angeläget att Turkiet erkänner sina minoriteter och deras kulturhistoriska arv för att visa att man är värdig ansökarstatus. Detta kulturarv berör inte endast assyrier/syrianer och kaldéer, utan har även en omistlig kyrkohistorisk och kulturhistorisk betydelse för hela världen. Enligt Europakonventionen skall envar stå helt fri att välja och utöva sin religion. Turkiet lovade respektera vissa minoriteter redan vid Lausannefördraget 1923. Turkiet har även undertecknat FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Det måste anses ingå i EU:s grundläggande principer att respektera såväl religionsfriheten som minoritetsrättigheterna i övrigt. Utskottet har tidigare (bet. 2001/02:UU8 Mänskliga rättigheter m. m. – länder, områden, enskilda folkgrupper och vissa FN-frågor) framhållit vikten av öppenhet och förutsättningslös historisk forskning. Den turkiska regeringen har, liksom alla regeringar, ett ansvar att uppmuntra och underlätta historisk forskning och ge tillgång till sina historiska arkiv. Utskottet konstaterar att det finns omfattande dokumentation om vad som hänt med olika folkgrupper främst i gränsområdena Turkiet/Syrien/Irak/Iran/Armenien. Till stor del saknas dock källkritisk forskning kring det existerande materialet.

Utskottet menar att de framsteg som skett under året bl.a. är en konsekvens av de krav EU har ställt på Turkiet, särskilt de konstitutionella reformerna. Utskottet understryker vidare vikten att följa utvecklingen av hur skyddet för de mänskliga rättigheterna i Turkiet verkligen förbättras och stärks. Det är utskottets mening att tolkningen av de konstitutionella tilläggen, detaljerna i genomförandelagstiftningen och den praktiska tillämpningen av lagarna av myndigheterna kommer att vara avgörande för utvecklingen.

Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna 2003/04:U14 (m) yrkande 4, 2002/03:U213 (s), 2002/03:U214 (s), 2002/03:U215 (s), 2002/03:U216 (s), 2002/03:U217 (kd) yrkande 1, 2002/03:U227 (v) yrkandena 1–5, 2002/03:U241 (fp) yrkandena 1–7, 2002/03:U253 (kd) yrkandena 1–6, 2003/04:U222 (m) yrkandena 1 och 2, 2003/04:U242 (kd) yrkande 1, 2003/04:U273 (s), 2003/04:U279 (kd) yrkandena 1–6, 2003/04:U281 (s), 2003/04:U286 (c) yrkandena 4 och 5, 2003/04:U323 (s) samt 2003/04:U346 (mp) yrkandena 1–5.

10 Övriga yrkanden om andra frågor och länder

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlats tidigare i detta betänkande finns motionsvis framförda förslag rörande bl.a. barn, HBT-frågor och ett antal landspecifika yrkanden. I många fall är dessa yrkanden identiska eller i hög grad överensstämmande med sådana som utskottet behandlat under något av de senaste riksmötena. Det förekommer också yrkanden som är överspelade av den snabba omvärldsutvecklingen samt yrkanden som rör frågor/länder där den svenska utrikespolitikens nuvarande inriktning ligger väl i linje med utskottets uppfattning.

Utskottet har vid en genomgång av yrkandena i följande tabell funnit att de förslag som framförs inte kan vara aktuella för något riksdagens tillkännagivande, varför de avstyrks. Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets övriga överväganden avstyrker utskottet motionerna:

Yrkanden:

2003/04:U14 (m) yrkandena 12–14	2003/04:U214 (v) yrkandena 1–5
2003/04:U16 (mp) yrkande 3	2003/04:U216 (v) yrkandena 1 och 2
2003/04:U17 (fp) yrkandena 3 och 11	2003/04:U217 (v) yrkande 1
2002/03:L249 (fp) yrkandena 21 och 25	2003/04:U225 (mp) yrkandena 1, 2, 4 och 5
2002/03:U202 (m)	2003/04:U226 (c)
2002/03:U205 (m) yrkande 1	2003/04:U231 (m)
2002/03:U210 (m) yrkandena 1 och 2	2003/04:U233 (v)
2002/03:U212 (c) yrkande 6	2003/04:U234 (s)
2002/03:U222 (fp)	2003/04:U236 (s)
2002/03:U224 (m) yrkande 1	2003/04:U237 (s) yrkandena 1–4
2002/03:U225 (fp)	2003/04:U239 (m) yrkandena 1 och 2
2002/03:U228 (fp) yrkande 19	2003/04:U244 (v) yrkandena 1, 4–7
2002/03:U238 (v) yrkandena 1–6, 8 och 9	2003/04:U257 (s) yrkandena 1, 2, 4, 6, 7
2002/03:U243 (kd)	2003/04:U261 (kd) yrkande 11
2002/03:U247 (m) yrkandena 1 och 2	2003/04:U264 (mp, fp, v) yrkandena 1, 3–6
2002/03:U250 (v) yrkandena 1–3 och 5	2003/04:U265 (mp, v)
2002/03:U254 (kd) yrkandena 1 och 2	2003/04:U267 (s) yrkandena 1, 2 och 4
2002/03:U257 (mp) yrkande 1	2003/04:U269 (mp, fp, kd) yrkandena 1–4
2002/03:U258 (mp) yrkandena 1 och 3	2003/04:U272 (s)
2002/03:U265 (s)	2003/04:U277 (s) yrkande 1
2002/03:U267 (m, v, kd, mp)	2003/04:U280 (kd)
2002/03:U270 (v) yrkandena 1–4	2003/04:U286 (c) yrkande 2
2002/03:U271 (v) yrkandena 1–5	2003/04:U289 (m) yrkande 2
2002/03:U272 (v) yrkande 1	2003/04:U290 (m)
2002/03:U273 (v) yrkandena 2–5	2003/04:U301 (v) yrkandena 1–5
2002/03:U276 (mp) yrkandena 1, 5–9	2003/04:U312 (kd) yrkandena 2, 6, 8–15 och 17
2002/03:U287 (fp) yrkandena 2 och 3	

2002/03:U289 (fp) yrkandena 6–8	2003/04:U314 (mp) yrkandena 1–8
2002/03:U290 (kd) yrkandena 9 och 10	2003/04:U331 (s) yrkandena 1 och 2
2002/03:U295 (m) yrkande 3	2003/04:U333 (fp)
2002/03:U304 (v) yrkandena 1 och 2	2003/04:U337 (s) yrkandena 3 och 4
2002/03:U312 (s) yrkande 1	2003/04:U338 (m) yrkande 3
2002/03:U321 (s) yrkandena 1–3	2003/04:U343 (fp) yrkandena 7 och 8
2003/04:K418 (fp) yrkandena 4 och 10	2003/04:U346 (mp) yrkandena 6 och 7
2003/04:L350 (c) yrkandena 16 och 19	2003/04:U347 (s) yrkande 1
2003/04:U202 (m) yrkandena 1–5	2003/04:So568 (mp) yrkandena 24 och 25
2003/04:U204 (m)	
2003/04:U207 (c)	
2003/04:U209 (m) yrkandena 1 och 2	
2003/04:U210 (m)	

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom den av regeringen redovisade politiken för att stärka arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna och tillse att detta blir en integrerad dimension i all utrikespolitik. Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (m, kd)**

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:U246 yrkande 4 och avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 5, 2002/03:U204 yrkande 5, 2002/03:U228 yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 yrkande 4, 2002/03:U323 yrkande 25, 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U15 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 yrkandena 1, 2 och 4–6, 2003/04:U209 yrkande 3, 2003/04:U211 yrkande 3, 2003/04:U220 yrkande 2, 2003/04:U230, 2003/04:U282 yrkandena 1–3 och 7, 2003/04:U298, 2003/04:U299 yrkande 6, 2003/04:U317 yrkande 1, 2003/04:U335 yrkande 1, 2003/04:U341 yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 yrkande 2, 2003/04:U350 yrkande 1 och 2003/04:U352 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

Mänskliga rättigheter bygger på individens frihet. Att erkänna en persons rättigheter är att ge henne utrymme att välja och handla fritt. Den som handlar fritt har ansvar för sina handlingar och måste således stå för vad man gjort samt bära konsekvenserna av sina handlingar, inte minst om konsekvenserna av ens handlingar medför problem för en själv eller andra. Individens rätt att handla så länge hon inte begränsar någon annans frihet. I grund och botten handlar det om medmännisklighet, dvs. den egna rätten till frihet förutsätter och leder till respekt för andras lika värde. Skrivelse om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik ger en korrekt men ofullständig bild av utvecklingen och hur Sverige kan stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna i världen.

Det saknas en redogörelse om de mänskliga rättigheterna i de länder som Sverige samarbetar med. Inte ens med de länder som Sverige sedan länge har ett omfattande utvecklingssamarbete finns det något om MR-situationen. Det

finns inte heller några konkreta förslag om hur Sverige i framtiden avser att främja de mänskliga rättigheterna i de länder där Sverige har särskilt stora möjligheter att påverka.

Riksdagen har i flera år begärt att regeringen årligen och senast i samband med budgetbehandlingen skall ge riksdagen en utförlig rapport om situationen och utvecklingen när det gäller respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna. En sådan rapport skulle utgöra ett underlag för en utförlig debatt i riksdagen inför beslut om framtida svenska biståndsinsatser. Vetskapen om att den svenska riksdagen noggrant följer och värderar utvecklingen av mänskliga rättigheter och demokrati skulle vara en viktig signal till mottagarländerna. Sverige och EU skall kräva att en ländervis översikt över brott mot mänskliga rättigheter och demokrati redovisas inför och debatteras i FN:s generalförsamling varje år.

Utskottet konstaterar att USA har valt att betrakta fångarna på Guantanamo som en tredje och ny kategori av fångar: Irregular combatants. Utskottet uttrycker förståelse för att stridande personer eller personer som kan vara terrorister inte kan få verka i frihet.

Eftersom svenskens status är oklar borde denna fråga avgjorts av en oberoende domstol. På svenskt initiativ har frågan om Guantanamofångarna också flera gånger tagits upp inom EU.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2 samt 2003/04:U246 yrkande 4.

2. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (fp)

av Carl B Hamilton (fp) och Cecilia Wigström (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:U17 yrkande 4 och 2003/04:U282 yrkande 7 och avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 5, 2002/03:U204 yrkande 5, 2002/03:U228 yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 yrkande 4, 2002/03:U323 yrkande 25, 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U15 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 yrkandena 1, 2, 5 och 6, 2003/04:U209 yrkande 3, 2003/04:U211 yrkande 3, 2003/04:U220 yrkande 2, 2003/04:U230, 2003/04:U246 yrkande 4, 2003/04:U282 yrkandena 1–3, 2003/04:U298, 2003/04:U299 yrkande 6, 2003/04:U317 yrkande 1, 2003/04:U335 yrkande 1, 2003/04:U341 yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 yrkande 2, 2003/04:U350 yrkande 1 och 2003/04:U352 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

Politiska kontra socioekonomiska och kulturella rättigheter

Varje människas frihet och lika värde omfattar alla människor och således varje individ i världen utan åtskillnad av något slag, såsom hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Erkännandet av alla människors lika värde hänger oupplösligt samman med att ingen människa får diskrimineras på grund av ovanstående eller annan anledning.

Trots detta för oss självklara sker dagligen kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. Kränkningar ser olika ut i olika länder. I vissa länder diskrimineras människor på grund av sitt kön, sin sexuella läggning eller på grund av sitt ursprung. Rättighetsperspektivet är den grund som garanterar individens grundläggande rättigheter. Dessa genomförs i en demokratisk process. I proposition 2002/03:122, Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling, slås fast att rättighetsperspektivet skall genomsyra politiken på området. Det är ett verkligt genombrott för liberala värderingar. Vi vill dock förstärka det liberala inslaget i utvecklingssamarbetet genom att göra demokrati till dess övergripande mål.

Politiska riktningar har många gånger haft svårt att enas om en gemensam syn på mänskliga rättigheter. Dessa åsiktsskillnader är inte överspelade. Om man ser till verkligheten är en principiell uppdelning mellan politiska och ekonomiska rättigheter ofta på sin plats. Politiska rättigheter syftar till att skydda den enskilde från olika övergrepp. De flesta civila och medborgerliga rättigheter är absoluta och bör, även i fattiga länder, genomföras omgående.

De kommunistiska regimer som bara för ett årtionde sedan kontrollerade halva Europa hävdade att civila och medborgerliga rättigheter, alltså individuella rättigheter inriktade på att garantera den enskildes personliga frihet och möjlighet att på lika villkor delta i det politiska livet, saknade relevans ”under socialismen”. I stället gjorde dessa regimer anspråk på att ha förverkligat rättigheter av annat slag: rätt till arbete, rätt till sjukvård, etc. I verkligheten var anspråken falska. Dessa ”sociala rättigheter” uppfylldes i allmänhet sämre under socialismen än i demokratiska marknadsekonomier.

Sociala rättigheter av det slag som dessa regimer gjorde oriktigt anspråk på att förverkliga är av annan karaktär än de politiska rättigheterna. Sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter är i högre grad processuella – dvs. de genomförs efterhand som möjligheter skapas. De fordrar ofta prioriteringar och är mer beroende av tillgång till förändrade ekonomiska förutsättningar.

Det är under alla omständigheter oacceptabelt att söka försvara frånvaro av t.ex. tryckfrihet, rätt till en opartisk rättegång eller liknande med hänvisning till att en s.k. social rättighet upprätthålls.

Det är viktigt att påpeka att alla rättigheter finns noggrant preciserade och tolkade till sin innebörd. Ändå sker det ofta en vantolkning av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. De påstås ofta ha en vidare omfattning än vad det finns grund för i konventioner och rättspraxis. Därför är det viktigt att det är en väldefinierad syn med sin grund i den internationella rätten, och inte allmänt hållna politiska önsknings, som präglar tolkningen av rättighetsperspektivet.

Bistånd till svenskar vars mänskliga rättigheter kränks av annan stat

Alla svenskar vars mänskliga rättigheter kränks utomlands har rätt till likvärdig hjälp från Sverige för att skydda sina medborgerliga rättigheter. Det kan t.ex. handla om fall där svenska medborgare fängslats i utlandet utan rättgång. Regeringen har agerat snabbare, oftare och på högre politisk nivå för att bistå Mehmed Ghezali än Dawit Isaac, en svensk journalist fängslad utan rättgång i Eritrea sedan september 2001. Det är av yttersta vikt att UD tillämpar tydliga rutiner och att en handbok med strategier för just dessa tillfällen tas fram så att det tydliggörs vilket bistånd UD bidrar med i situationer som dessa så att alla får samma möjlighet till likvärdigt bistånd.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U17 yrkande 4 och 2003/04:U282 yrkande 7.

3. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (v)

av Sermin Özürcüt (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U230 och avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 5, 2002/03:U204 yrkande 5, 2002/03:U228 yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 yrkande 4, 2002/03:U323 yrkande 25, 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U15 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 yrkandena 1, 2 och 4–6, 2003/04:U209 yrkande 3, 2003/04:U211 yrkande 3, 2003/04:U220 yrkande 2, 2003/04:U246 yrkande 4, 2003/04:U282 yrkandena 1–3 och 7, 2003/04:U298, 2003/04:U299 yrkande 6, 2003/04:U317 yrkande 1, 2003/04:U335 yrkande 1, 2003/04:U341 yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 yrkande 2, 2003/04:U350 yrkande 1 och 2003/04:U352 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

IOM (The International Organisation for Migration) grundades 1951 på initiativ av USA. Organisationen, vars namn först var Inter-Governmental Committee on Migration in Europe, har i motsats till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) inte sin grund i internationell rätt och internationella överenskommelser, utan är en medlemsorganisation. Det innebär att den inte har något demokratiskt organ utan enbart svarar inför medlemsstaterna. Sedan 1989 har organisationen förvandlats till en transnationell organisation för global styrning av migration utifrån ekonomiska utgångspunkter.

Sverige är medlem i IOM. IOM utför transporter av kvotflyktingar till Sverige, men också transporter av s.k. frivilliga återvändande. Ett exempel gäller verkställighet av avvísningar till den autonoma zonen i norra Irak, som genomfördes före kriget. Ett stort projekt som Sverige stöder gäller människohandel på västra Balkan. Ett sådant projekt är naturligtvis oerhört känsligt, risken är ju stor att genuina flyktingar hindras från att fly om det genomförs med personal som saknar tillräckliga kunskaper om internationell rätt.

Human Rights Watch (HRW), International Catholic Migration Committee och World Council of Churches har givit uttryck för sin oro över IOM:s aktiva deltagande i arbetet att borda och stoppa fartyg med asylsökande som passagerare, ofta i situationer där FN:s flyktingkommissariat inte är närvarande. Organisationerna framhåller att IOM varken har mandat eller expertis för att identifiera och ge skydd åt dem som är i behov av internationellt skydd. Det finns inte tillräckliga garantier för att flyktingar i behov av skydd skall kunna få kontakt med flyktingkommissariatet eller tillgång till en godtagbar asylprocedur.

IOM har organiserat återvändande till Afghanistan som tveklöst ägt rum för tidigt med hänsyn till förhållandena både ur säkerhetssynpunkt och vad beträffar den materiella situationen. Också beträffande tidigare återvändande till norra Irak har IOM agerat på ett icke försvarbart sätt. IOM har vid dessa tillfällen agerat bakom UNHCR:s rygg. UNHCR, som är den FN-institution som skall vaka över att flyktingars skydd garanteras, har först i efterhand fått information om dessa IOM-projekt.

Jesuit Refugee Service (JRC) har riktat stark kritik mot IOM för organisationens sätt att behandla de 2,5 miljonerna burmesiska migrerande arbetstagarna i Thailand. IOM har redan medverkat till ett registreringsförfarande som lett till en månatlig deportering av upp till 66 000 personer, något som orsakat kritik från MR-organisationer. JRC pekar på att IOM inte bryr sig om vad som händer med de återvändande, så snart de passerat gränsen.

Amnesty International (AI) och HRW anser att IOM inte borde tillhandahålla ett alternativ för stater som vill undvika sina förpliktelser beträffande mänskliga rättigheter, vilket även det är en allvarlig anklagelse.

Romska Nationella Kongressen (RNC) i Tyskland, som direkt berörs av IOM:s verksamhet, säger om IOM: "Organisationen är känd som en springpojke, som i årtal har handhaft deporteringen av romer och sinti, s.k. återvändande som inte kan genomföras av enskilda stater, ett smutsigt arbete i skuggan, i ett utrymme utanför lagen. Den är en legoknektorganisation." RNC anklagar också IOM för att kringgå de europeiska dataskyddsreglerna och utbyta information med stater som RNC anser utöva förföljelse. HRW har, i en rapport publicerad 2002, riktat utomordentligt hård kritik mot Australiens regering för att man hindrar asylsökande att nå landets territorium för att där söka asyl. I stället tvingar man, i strid med internationell rätt, fartyg med asylsökande ombord att vända och gå till Indonesien eller andra stater där inget effektivt skydd ges till flyktingar. Man kritiserar också Australien för att behandla de asylsökande som tvingas vända på ett godtyckligt och inhumant sätt och för att utsätta dem för godtyckliga frihetsberövanden. HRW uppmanar med anledning av detta IOM att upphöra med sin administration och förvaltning av läger som Nauru och Manus Island, Papua Nya Guinea. Asylsökande från fartyg som bordats och hindrats från att nå Australien hålls där godtyckligt fängslade under förhållanden som strider mot internationella regler. HRW kräver också att IOM i fortsättningen skall avstå från att göra inbrytningar i FN:s flyktingkommisariats mandat. IOM bör vidare avstå från förvaltande uppgifter avseende stora grupper asylsökande som inte erhållit effektivt skydd. Vidare kräver organisationen att IOM skall upprätta genomskinliga regler och riktlinjer för sina fältkontor med grund i mänskliga rättigheter när det gäller mottagande av och hjälp till asylsökande och flyktingar. HRW gav IOM ytterligare ett antal rekommendationer för att uppnå acceptabla förhållanden i organisationens verksamhet.

Den 15 april 2003 undertecknade Spaniens invandringsminister Ignacio González och verkställande direktören för IOM Brunson McKinley en överenskommelse om att IOM skulle sätta upp "ett nätverk för att ta emot anmälningar" med syftet att upptäcka "nya illegala invandrade och bekämpa illegal invandring". Avsikten är att få med frivilligorganisationer i samarbetet för att få fram uppgifter om "olagligt invandrade" och att dessa sedan skall överlämnas till myndigheterna. Alla stora oppositionspartier i parlamentet har riktat hård kritik mot överenskommelsen. Tidsskriften Migration Newssheet anser att överenskommelsen framkallar obehagliga minnen av Spaniens förgångna när spanjorerna levde i skräck för att bli anmälda av polispiöner under general Francos diktatur.

IOM är samarbetspartner till fonden Memory, Responsibility and Future som betalar ekonomisk kompensation till offer för Nazitysklands system med slavarbetare. IOM arbetar med kompensationen till icke-judiska offer, bl.a. romer. IOM har av professor Ian Hancock kallats för "det romska folkets fiende" i hans rapport om situationen för romer i Europa. IOM:s huvudstrategi förefaller vara att begränsa antalet mottagare av kompensationen så långt som någonsin möjligt. Av 320 000 anspråk har endast 75 000 godkänts. Vissa IOM-kontor förhandsgranskade ansökningar och föreslog att ansökningarna

inte skulle lämnas in. I motsats till andra organisationer accepterar inte IOM kompensation till tidigare slavarbetare i jordbruksindustrin, inte heller till deporterade slavarbetares barn. Statistik visar att IOM i jämförelse med andra organisationer är extremt långsam med att genomföra utbetalningar. Hittills har bara 16 879 personer fått kompensation medan t.ex. den polska fonden redan kompenserat 305 000 personer. RNC anser att IOM:s sätt att genomföra kompensationen av romer kan jämföras med en andra omgång förföljelse.

IOM strävar efter att upptäcka och kartlägga migrationsvägar och migrationsmönster för att ge råd till regeringar och träna gränsbevakningsstyrkor i användandet av ny teknologi. IOM ansvarar för pilotprojekt för att bistå EU:s grannländer att anpassa sig till EU:s krav. Organisationen har arrangerat resor till gränsen mellan USA och Mexico för ukrainska immigrationstjänstemän för att de skulle lära sig om stängsel, löpgravar och högteknologisk utrustning för att fånga illegala invandrare. Ofta beskriver IOM syftet med sina projekt vara att stoppa trafficking av kvinnor, men huvudsyftet är att hindra migration till väst.

IOM påstår sig endast medverka vid frivilligt återvändande, men ofta är detta återvändande bara skenbart frivilligt, eftersom de asylsökande som fått avslag berövats allt stöd och i sin nöd är tillräckligt desperata för att underteckna en överenskommelse om återvändande. Norra Irak, Kosovo, Angola, Afghanistan, Sierra Leone – listan över destinationsländer väcker tvivel om frivilligheten i återvändandet.

HRW och AI har i samband med IOM:s styrande råds möte i december 2002 gemensamt i skarpa ordalag kritiserat IOM för att organisationen har ”en negativ effekt på migranternas, flyktingarnas och asylsökandes grundläggande mänskliga rättigheter inklusive rätten att inte bli utsatt för godtyckliga frihetsberövanden och den grundläggande rätten att söka asyl” och kräver att IOM:s styrande råd ”omedelbart upphör att engagera sig i någon som helst aktivitet som har effekten, antingen direkt eller indirekt, att obstruera mot migranternas, flyktingarnas och asylsökandes åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter”. Man har rekommenderat IOM att ”avstå från att ta en ledande roll i situationer som faller under ett skyddsmandat eller andra internationella organisationer som FN:s flyktingkommissariat”. Man har också förklarat att ”IOM inte skall tillhandahålla en alternativ institution för stater som vill undvika sin förpliktelser när det gäller mänskliga rättigheter eller där FN:s flyktingkommissariat har avböjt att engagera sig i en viss situation på grund av att man ser allvarliga problem eller faror. HRW och AI förklarade även att trots ”de bästa motiv kan IOM:s engagemang i sådana situationer leda till att man mot sin vilja underlättar övergrepp och skadar migranter, flyktingar och asylsökande. IOM:s närvaro borde inte få förlänga en ohållbar politik och praktik från stater som själva underlåter att följa internationella regler om mänskliga rättigheter.

Mot bakgrund av att IOM i viktiga avseenden har handlat och handlar på ett sådant sätt att grundläggande mänskliga rättigheter för migranter, flyktingar och asylsökande kränks bör Sverige snarast möjligt säga upp medlemskapet och lämna organisationen.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U230.

4. Mänskliga rättigheter — politiska, sociala, kulturella rättigheter och rätten till utveckling, punkt 1 (mp)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U317 yrkande 1 och 2003/04:U335 yrkande 1 och avslår motionerna 1999/2000:U903 yrkande 5, 2002/03:U204 yrkande 5, 2002/03:U228 yrkandena 1 och 21, 2002/03:U250 yrkande 4, 2002/03:U323 yrkande 25, 2003/04:U14 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U15 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U17 yrkandena 1, 2 och 4–6, 2003/04:U209 yrkande 3, 2003/04:U211 yrkande 3, 2003/04:U220 yrkande 2, 2003/04:U230, 2003/04:U246 yrkande 4, 2003/04:U282 yrkandena 1–3 och 7, 2003/04:U298, 2003/04:U299 yrkande 6, 2003/04:U341 yrkandena 1, 9 och 10, 2003/04:U348 yrkande 2, 2003/04:U350 yrkande 1 och 2003/04:U352 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

FN:s våldsmonopol

FN är det enda legitima världsomfattande organet för gemensam konfliktlösning och det enda som har rätt att efterfråga trupperinsatser tillsammans med det land vari konflikten utspelar sig. FN skall vara den enda part som Sverige ger suverän rätt till globalt våldsmonopol och det skall vara det organ som samordnar svensk medverkan i fredsbevarande styrkor. FN borde få utvidgat mandat för att kunna agera militärt i samband med grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

Sverige sluter helhjärtat upp bakom FN:s generalsekreterare och hans försök att förändra och stärka FN. FN måste demokratiseras, folkrätten anpassas till nya förutsättningar och krig, terror, liksom aggressioner utan FN:s sanktioner måste ses som illegitima och irrationella sätt att avgöra konflikter. Miljöfrågor och hållbar utveckling bör dessutom genomsyra hela FN:s verksamhet.

Uppförandekoder för utlandsarbetande personal

Sverige antog i juli 2002 en lag som kriminaliserar människohandel för sexuella ändamål. FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, öppnades för undertecknande i december 2000. Inom EU håller ett rambeslut på att antas gällande människohandel som syftar till sexuell exploatering och arbetskraftsexploatering. Rambeslutet, vars bestämmelser sedan skall genomföras av medlemsstaterna, behandlar bl.a. definitioner av människohandel och strafflängd. Varje år hämtas hundratusentals kvinnor och barn från fattiga områden och tvingas arbeta inom framför allt prostitution.

Utländsk personal ute på internationella uppdrag köper sex och utnyttjar kvinnor och flickor som ofta har fallit offer för människohandlare. I den allmänna debatten om hur vi skall kunna arbeta mot människohandel för sexuell utnyttjande är det viktigt att lyfta fram det ansvar som svenska organisationer, företag, myndigheter och institutioner har för den personal som skickas ut på uppdrag i annat land. Sverige behöver en gemensam uppförandekod så att inte svenskar bidrar till att kvinnor och barn tas som slavar och berövas alla sina mänskliga rättigheter. Det är en nationell angelägenhet att inte svenskar genom sina sexköp bidrar till att pumpa in pengar i den organiserade brottsligheten som människohandeln i många fall är en del av. Den som arbetar utomlands, antingen på tillfällig resa eller som anställd på plats, representerar sin arbetsgivare.

Det krävs något så tydligt som en uppförandekod med tydliga påföljder vid brott för att på ett verkningsfullt sätt motverka att svenska anställda bidrar till fortsatt människohandel. Det ligger i linje med svensk utrikespolitik att verka i denna riktning. Uppförandekoder vad avser köp av sexuella tjänster för svenskar i utlandstjänst ligger också helt i linje med Sveriges jämställdhetspolitik och kan ses som en förlängning av de jämställdhetsplaner företag, organisationer och myndigheter i dag är skyldiga att upprätta.

Privata militära företag

Privata militära företag (PMF) återfinns i dag i många konfliktområden och företagen erbjuder en mängd militära uppdrag. Fenomenet med privata militära företag är intressant då det direkt sätter i fråga en stats våldsmonopol inom sitt territorium. Det är framför allt i svaga statsbildningar som har problem att klara dessa åtaganden med egna kapaciteter som man ser förekomsten av PMF. Det är också mycket intressant att se att en del länder använder dessa företag som policyredskap i sin utrikespolitik. Dessa privata militära företag kan samarbeta med varandra och tillsammans få ett alltför stort inflytande över svaga stater. PMF skiljer sig från besläktade säkerhetsföretag, då de också erbjuder rent militära tjänster. Det rör sig om allt från stridsunderstöd och uthyrning av elitförband till militär utbildning, rådgivningstjänster vid krigsmaterieförsäljning, militära analyser och logistiskt stöd.

Det är viktigt att vi skaffar oss kunskap inte bara om hur dessa privata militära företag fungerar, utan även tar till vara vad konfliktforskare och fredsinstitut gjort för rön om våldets konsekvenser och mekanismer. Det entydiga och rationella svaret är att våldsanvändning föder mer våld och att det förebyggande arbetet och de smarta fredliga åtgärderna har störst genomgripande verkan.

En utredning bör tas fram dels för kartläggning av hur dessa företag används som policyredskap av vissa stater och i Sveriges utrikes relationer, dels för att paras med en analys av hur de berättigar och legitimerar en kontraproduktiv och våldsbaserad rationalitet i internationell konfliktlösning.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U325 yrkande 3, 2003/04:U317 yrkande 1 samt 2003/04:U335 yrkande 1.

5. Dödsstraff, tortyr och utomrättsliga avrättningar, punkt 2 (m, fp, kd, c)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Carl B Hamilton (fp), Göran Lindblad (m), Cecilia Wigström (fp), Agne Hansson (c), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U204 yrkandena 1, 2 och 7, 2002/03:U289 yrkande 2 och 2002/03:U313 yrkande 25 och avslår motionerna 2002/03:U228 yrkande 15, 2003/04:U282 yrkande 14 och 2003/04:U299 yrkande 8.

Ställningstagande

Utskottet konstaterar att Sverige aktivt driver frågan om ett universellt avskaffande av dödsstraffet och, i avvaktan på att detta skall ske, att användningen av dödsstraffet skall inskränkas och ske med iakttagande av de begränsningar som finns i internationell rätt. Dödsstraffet är enligt svensk uppfattning ett djupt omänskligt straff. Dess grymhet och dess oåterkalleliga natur gör det till ett straff som inte bör ha någon plats i en modern och civiliserad rättsordning.

I FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna fortsätter Sverige tillsammans med övriga EU att driva och söka ökat stöd för den resolution mot dödsstraffet som antagits i kommissionen sedan 1997. Sverige var initiativtagare till utarbetandet av tilläggsprotokoll nr 13 till Europakonventionen om

mänskliga rättigheter om ett totalt avskaffande av dödsstraffet. Protokollet, som föreskriver avskaffande av dödsstraffet även i krigstid, antogs 2002 och ratificerades av Sverige i april 2003.

Utskottet har inhämtat att antagandet 1998 av EU:s riktlinjer mot dödsstraffet har inneburit att unionens bilaterala arbete som koncentrerats på att påverka andra länder att avskaffa dödsstraffet eller begränsa dess användande har intensifierats. Uppvaktningar av ett lands myndigheter har ofta inriktats på användningen av dödsstraffet generellt men även på individuella dödsdomar. Vanligen publiceras uppvaktningens innehåll i inhemska medier för att på så sätt bidra till att påverka opinionen mot dödsstraffet. Inom OSSE tar EU regelmässigt upp enskilda fall där dödsstraff är aktuellt i OSSE:s deltagarländer. Genom att på detta sätt uppmåna andra länder att avskaffa eller begränsa dödsstraffet kan Sverige och övriga EU bidra till att påskynda den internationella utvecklingen mot ett universellt avskaffande. Sverige fäster stor vikt vid detta arbete, och inom ramen för EU:s utvecklingssamarbete finns särskilda medel avsatta för detta.

Utskottet konstaterar att det enligt FN:s särskilde rapportör om summariska avrättningar förekommer utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar, och hot om sådana övergrepp, i alla världsdelar. Avrättningarna utförs av ett lands polis- och säkerhetsstyrkor, med regeringens goda minne, eller av andra personer eller grupper som samarbetar med, eller tolereras av, landets regering. En avrättning är summarisk då den verkställs trots att den inte föregås av en korrekt rättegång. Sverige stöder den särskilde rapportörens arbete och är sedan flera år initiativtagare till en resolution i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna om utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar. Ett motsvarande initiativ drivs av Finland i FN:s generalförsamling.

Utskottet menar att det förekommer i flera länder i världen att människor frihetsberövas för att senare inte höras av. Skälet är ofta att den försvunne berövats livet summariskt eller genom tortyr. Sådana ofrivilliga försvinnanden innebär ett oerhört lidande för den enskilde och hans eller hennes familj. De utgör också ett medel för en repressiv politik. Inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna pågår för närvarande ett arbete som syftar till att utarbeta en separat konvention om ofrivilliga försvinnanden. Sverige verkar inom ramen för detta arbete särskilt för att konventionen skall innefatta en rätt för anhöriga till information om vad som hänt den försvunne samt en rätt till skadestånd.

Utskottet är av den bestämda uppfattningen att inga former av tortyr eller annan grym eller förnedrande behandling kan accepteras i vilket syfte det än vara må. Förbudet mot tortyr finns i de centrala instrumenten om mänskliga rättigheter samt i *FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)* från 1984.

Under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen svarade Sverige för författandet av EU:s riktlinjer mot tortyr som antogs av unionens utrikesminister i april 2001. Riktlinjerna är framför allt avsedda att på samma sätt som riktlinjerna mot dödsstraffet utgöra underlag för uppvaktningar i tredje land om bruket av tortyr. Till skillnad från dödsstraffet, som tillkännages i domslut, utgör tortyr en dold verksamhet vars förekomst många länder anstränger sig för att dölja för omvärlden. Riktlinjerna mot tortyr används också till stöd för EG-kommissionens utvecklingssamarbete inriktat på att genom bl.a. utbildning av poliser stävja bruket av tortyr i individuella länder. I slutet av 2002 kunde FN:s generalförsamling anta ett tilläggsprotokoll till FN:s tortyrkonvention som syftar till att stärka möjligheterna att förebygga tortyr.

EU:s agerande i frågor om mänskliga rättigheter utgår ifrån FN:s konventioner för de mänskliga rättigheterna samt de olika regionala konventionerna. Under de senaste åren har dock vissa verktyg tillkommit som skall underlätta samordningen mellan EU-länderna i unionens agerande i frågor om de mänskliga rättigheterna. Med hjälp av EU-ländernas ambassader i olika länder kan kunskaperna öka inom EU angående bruket av tortyr i enskilda länder och hur EU bäst kan hjälpa till att stävja det.

Med vissa länder har EU på senare år valt att inleda separata dialoger på expertnivå om mänskliga rättigheter. En sådan dialog förs sedan 1997 med Kina. År 2002 inleddes på försök en liknande dialog med Iran. Dialogerna förs halvårsvis mellan representanter från EU-trojkan samt relevanta ministerier i dialogländerna. De politiska dialogmötena kompletteras med möten mellan akademiska experter och organisationer inom EU respektive dialogländerna för att fördjupa diskussionerna och samtidigt bredda kontaktytorna mellan länderna vad gäller frågor om mänskliga rättigheter.

Utskottet har inhämtat att Sverige vid flera tillfällen och på hög nivå har tagit upp dödsstraffet med Kinas regering och uppmanat Kina att upphöra med att utdöma dödsstraff och att det helt avskaffas. Detta har skett i direkta samtal och kontakter med den kinesiska regeringen, både bilateralt och vid olika multilaterala dialogtillfällen, som vid EU:s dialog om mänskliga rättigheter, samt genom anföranden i bl.a. FN. Sverige kommer även fortsättningsvis att noga bevaka användandet av dödsstraffet i Kina och framföra den principiella ståndpunkten att dödsstraffet bör avskaffas. Liksom dödsstraffet står tortyren också högt på agendan för EU:s dialog med Kina om de mänskliga rättigheterna. Utskottet konstaterar att ett avskaffande av dödsstraffet i Taiwan givetvis är i linje med Sveriges och EU:s ansträngningar att avskaffa dödsstraffet varhelst det förekommer och understryker att detta kan verka som förebild för den vidare utvecklingen i Kina.

Folkrepubliken Kina avrättar fler människor än världens övriga länder tillsammans. På några månader har Kina avrättat fler människor än övriga världen sammantaget under de senaste tre åren. Dödsstraffen utmäts efter rättegångar som med varje mått måste anses som summariska, politiserade och orättvisa. Möjligheterna att överklaga är starkt begränsade. Det

förekommer politiskt styrda skenrättegångar och att polisen använder tortyr och misshandel är vanligt. Rättsapparaten används också för politisk förföljelse och oliktankande och religiösa människor förtrycks och fängslas. Oppositionella förtrycks, förföljs och interneras och staten kontrollerar Internet, tidningar och andra medier. Religiösa grupper förföljs och betraktas som politiska hot. Den ekonomiska liberaliseringen har inte åtföljts av politisk demokratisering. Det fria ordet är beskuret och förtryckt. Den som protesterar eller är oliktankande utsätter sig för stora risker.

Samtidigt som Folkrepubliken Kina genomförde massavrättningar under ”slå hårt”-kampanjen, kommer signaler om att det demokratiska Taiwan, som i lika hög grad är en del av den kinesiska kultursfären, kan vara på väg att inleda ett avskaffande av dödsstraffet. Taiwans justitieminister öppnade 2001 för att under de kommande tre åren diskutera att ersätta dödsstraffet med längre fängelsestraff. Ett avskaffande av dödsstraffet skulle understryka Taiwans omvandling till en fullvärdig demokrati, med full respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Samtidigt skulle Taiwans avskaffande av dödsstraffet påvisa genomskinligheten i Folkrepubliken Kinas försvar för massbruket av dödsstraff. Det finns inga ”särskilda omständigheter” som nödvändiggör eller försvarar dödsstraff i den kinesiska kultursfären.

Utskottet konstaterar även att strävan att bistå Kina i moderniseringen av rättsväsendet sedan många år har inneburit en rad insatser och kunskapsutbyte mellan Kina och Sverige samt Kina och EU. Kinas rättsväsen och lagstiftning har under de senaste 20 åren genomgått omfattande reformering och bringats i mer formell överensstämmelse med internationellt rättstänkande. Graden av politisering av rättsapparaten har minskat, och denna trend tycks fortsätta. Full rättssäkerhet kan dock inte uppnås under det enpartisystem som råder. Utskottet ser allvarligt på situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna i Kina och understryker vikten av att Sverige och EU vid varje givet tillfälle uppmanar Kinas regering att upphöra med de kränkningar som görs både mot enskilda och organisationer.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U204 yrkandena 1, 2 och 7 och 2002/03:U289 yrkande 2.

6. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (m)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m) och Ewa Björling (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U245 yrkande 5 och avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 9, 2002/03:U228 yrkandena 17 och 18, 2002/03:U235 yrkande 1, 2002/03:U313 yrkandena 5–8, 2002/03:U318, 2002/03:U328 yrkandena 1, 2, 4, 5, 7, 9, 12–14, 19–21 och 23, 2003/04:Ju447 yrkande 10, 2003/04:Ju478 yrkande 13, 2003/04:U17 yrkande 8, 2003/04:U203 yrkande 10, 2003/04:U255 yrkandena 1, 2, 4–6, 8, 10–12, 15–18, 21 och 22, 2003/04:U276 yrkandena 1 och 3, 2003/04:U278 yrkandena 1, 4 och 5, 2003/04:U282 yrkandena 17, 18 och 20, 2003/04:U285 yrkandena 3–6, 2003/04:U286 yrkande 3, 2003/04:U312 yrkande 7, 2003/04:U327 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U332, 2003/04:U334, 2003/04:U349 yrkandena 1–5, 2003/04:U350 yrkande 2, 2003/04:U352 yrkande 11, 2003/04:So242 yrkande 1 och 2003/04:A2.

Ställningstagande

Utskottet menar att Sverige är ett av de länder som är pådrivande när det gäller att i internationella forum lyfta fram frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, inklusive kvinnors rättigheter, våld mot kvinnor och flickor samt jämställdhet mellan kvinnor och män och ungdomars särskilda behov. Det dokument som länderna enades om i samband med FN världskonferens i Kairo 1994 avspeglar denna syn. De internationella överenskommelserna har dock under senare år hotats av den rörelse av abortmotståndare som vuxit sig stark bland annat i USA. I vissa fall har bistånd från USA-administrationen villkorats så att internationella organisationer i utvecklingsländer begränsas i sitt arbetet om att informera om eller förespråka aborter. Konsekvensen blir att allt fler kvinnor dör till följd av försök till illegal abort.

Utskottet konstaterar att även Vatikanen och vissa islamska stater inte sällan ifrågasätter internationella överenskommelser inom området sexuell och reproduktiv hälsa.

Utskottet framhåller att vid den fjärde kvinnokonferensen som anordnades i Beijing i Kina 1995 antogs ett handlingsprogram som innehåller förslag om åtgärder inom områden där kvinnor diskrimineras. Det handlar om utbildning, hälsa, våld, väpnade konflikter, inflytande, mänskliga rättigheter, media, miljö och flickbarnets situation. Handlingsprogrammet innehåller 361 paragrafer med förslag på hur flickors och kvinnors situation kan förbättras. Dokumentet är inte juridiskt bindande men innehåller rekommendationer som är moraliskt bindande för de 189 länder som antog handlingsprogrammet genom konsensus, dvs. utan omröstning. 62 länder reserverade sig dock mot olika paragrafer i dokumentet. De flesta reservationer gällde kvinnors sexuella rättigheter, frågan om aborter och flickors arvsrätt. Vatikanstaten reserverade sig mot hela avsnittet om hälsa.

Utskottet menar att arbetet med att implementera rättigheterna och handlingsprogrammet från Kairokonferensen försvåras när man riskerar att få minskade medel från USA. USA är den överlägset största anslagsgivaren vad gäller stöd till Hiv/aids-forskning och det är därför angeläget att anslagen inte villkoras. De internationella organisationerna som arbetar med Hiv/aids måste kunna ges ett fritt mandat att optimera sina insatser.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U245 yrkande 5.

7. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (kd, c)
av Agne Hansson (c) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U313 yrkandena 5–8 och avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 9, 2002/03:U228 yrkandena 17 och 18, 2002/03:U235 yrkande 1, 2002/03:U318, 2002/03:U328 yrkandena 1, 2, 4, 5, 7, 9, 12–14, 19–21 och 23, 2003/04:Ju447 yrkande 10, 2003/04:Ju478 yrkande 13, 2003/04:U17 yrkande 8, 2003/04:U203 yrkande 10, 2003/04:U245 yrkande 5, 2003/04:U255 yrkandena 1, 2, 4–6, 8, 10–12, 15–18, 21 och 22, 2003/04:U276 yrkandena 1 och 3, 2003/04:U278 yrkandena 1, 4 och 5, 2003/04:U282 yrkandena 17, 18 och 20, 2003/04:U285 yrkandena 3–6, 2003/04:U286 yrkande 3, 2003/04:U312 yrkande 7, 2003/04:U327 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U332, 2003/04:U334, 2003/04:U349 yrkandena 1–5, 2003/04:U350 yrkande 2, 2003/04:U352 yrkande 11, 2003/04:So242 yrkande 1 och 2003/04:A2.

Ställningstagande

FN:s generalförsamling antog 1994 en deklARATION om avskaffande av våld mot kvinnor. Den fördömer fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld mot kvinnor vare sig det inträffar inom familjen, i samhället eller om det utförs av eller accepteras av statsmakten. Medlemsstater uppmanas att fördöma våld mot kvinnor och varken hänvisa till sedvänja, tradition eller religiösa överväganden för att undvika sitt ansvar att avskaffa det. Sverige måste verka för att våld mot kvinnor blir en straffbar handling i hela världen.

Den kvinnosyn som kommer till uttryck i våldet mot kvinnor låter sig inte förenas med samhällets jämställdhetsmål. I ett jämställt samhälle utsätts inte kvinnor för tvång, utnyttjande, våld och sexuella övergrepp. I ett jämställt samhälle finns inga förövare som måste uttrycka makt med våld och sexuella

övergrepp. Mäns våld mot kvinnor är både en folkhälsofråga och en fråga om mänskliga rättigheter. Vid Världstoppmötet fem år senare framfördes ett tydligt budskap till enskilda länder och aktörer om vikten av att förbättra fattiga kvinnors villkor för att effektivare bekämpa fattigdom och hunger och uppnå internationella åtaganden på detta område.

I många av världens länder är merparten av livsmedelsproducenterna kvinnor. Endast en begränsad del av jordens tillgångar i form av mark, finansiella resurser, teknologi m.m. ägs eller kontrolleras av kvinnor. Kvinnor, bl.a. i Afrika och Indien, tillåts inte ärva sina män. Änkor tvingas lämna tillbaka sina hem när den jord de brukat i decennier tillfaller makens bröder eller andra manliga släktingar.

”Könsblinda” ekonomiska reformprogram, jordbruksutveckling, utbildning m.m. tenderar enligt bl.a. Världsbanken att missa kvinnor, eller direkt missgynna dem. Denna snedfördelning återfinns på alla nivåer i samhället: i familjen, på bynivå, i företag och i offentliga förvaltningar och politiska organ. Sverige bör verka för att ekonomiska reformprogram, program för jordbruksutveckling och utbildning inte missgynnar kvinnor. Detta bör ges regeringen till känna.

Kvinnor utesluts ofta från beslutsfattande församlingar på alla nivåer i frågor som rör fördelning av gemensamma ekonomiska resurser. Kvinnors rättigheter måste stärkas. Ett sätt är att hitta sätt för att aktivt involvera fattiga kvinnor i arbetet med åtgärder för att bekämpa fattigdom och hunger.

En hållbar utveckling kan inte uppnås om inte alla människor ges lika villkor till en dräglig tillvaro. Kvinnors rättigheter kränks dagligen på de mest brutala sätt. Detta måste stoppas. Därför är det viktigt att lyfta upp frågan om kvinnors och barns situation i alla tänkbara sammanhang, inte minst vid toppmöten.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2002/03:U313 yrkandena 5–8.

8. Jämställdhet, kvinnors situation, könsrelaterad handel, kvinnor och barn samt FN-resolution 1325, punkt 4 (mp)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju478 yrkande 13 och avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 9, 2002/03:U228 yrkandena 17 och 18, 2002/03:U235 yrkande 1, 2002/03:U313 yrkandena 5–8, 2002/03:U318, 2002/03:U328 yrkandena 1, 2, 4, 5, 7, 9, 12–14, 19–21 och 23, 2003/04:Ju447

yrkande 10, 2003/04:U17 yrkande 8, 2003/04:U203 yrkande 10, 2003/04:U245 yrkande 5, 2003/04:U255 yrkandena 1, 2, 4–6, 8, 10–12, 15–18, 21 och 22, 2003/04:U276 yrkandena 1 och 3, 2003/04:U278 yrkandena 1, 4 och 5, 2003/04:U282 yrkandena 17, 18 och 20, 2003/04:U285 yrkandena 3–6, 2003/04:U286 yrkande 3, 2003/04:U312 yrkande 7, 2003/04:U327 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U332, 2003/04:U334, 2003/04:U349 yrkandena 1–5, 2003/04:U350 yrkande 2, 2003/04:U352 yrkande 11, 2003/04:So242 yrkande 1 och 2003/04:A2.

Ställningstagande

Samhällets insatser för att minska våldet mot kvinnor i allmänhet, och i nära relationer i synnerhet, måste ske och sker från flera håll samtidigt. Våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem.

Män liksom kvinnor underställs föreskrivna normer om hur de skall bete sig som man respektive kvinna. Därför är det av största vikt att männens roll undersöks, analyseras och förändras. En tvärpolitisk utredning bör tillsättas för att analysera den nya mansrollen och hur detta skall föras ut till allmänheten. Regeringen bör ta initiativ i FN för att hålla en världskonferens om mansrollen och dess konsekvenser inom samhällets alla områden samt hålla frågan levande i Sverige med hjälp av bl.a. nationella manskonferenser.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:Ju478 yrkande 13.

9. Konflikten i Mellanöstern, punkt 5 (m, fp, kd)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Carl B Hamilton (fp), Göran Lindblad (m), Cecilia Wigström (fp), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U236 yrkandena 2 och 3, 2002/03:U251, 2003/04:U14 yrkande 11, 2003/04:U289 yrkande 4 och 2003/04:U325 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:U219, 2002/03:U275 yrkande 4, 2003/04:U218, 2003/04:U250, 2003/04:U259 yrkande 5, 2003/04:U302 yrkandena 2 och 3 och 2003/04:U340 yrkande 2.

Ställningstagande

Israel

Israels rätt att existera inom erkända och säkra gränser måste tydligt erkännas av alla inklusive den palestinska sidan. Fredsprocessen gjorde glädjande framsteg men avbröts i september 2000 av systematiskt våld (den s.k. andra intifadan).

Israel befinner sig i en svår situation eftersom man både måste skydda sig mot terror och de krafter som vill förgöra landet och samtidigt stimulera och förhandla med de krafter som är beredda att erkänna Israels existens. Bekämpningen av terrorism och angrepp på landet måste ske i enlighet med folkrätten. Självordsbombningar och terrorattacker på civila Israeler kan aldrig ursäktas och knappast ens förklaras.

Utskottet konstaterar att israelisk lagstiftning garanterar och slår vakt om domstolsväsendets oberoende. Israel saknar en skriven författning. Ett antal s.k. *Basic Laws* stadfäster en rad friheter som i andra länder är angivna i författningen. Vissa rättigheter är också angivna i Israels självständighetsförklaring från 1948. Tortyr är förbjuden i lag. Israel har ratificerat CAT (Convention against Torture) men den är inte inkorporerad i israelisk lag. Dödsstraff för ordinära brott avskaffades 1954 men finns kvar för vissa brott i krig. Dödsstraff har endast verkställts i ett fall (Adolf Eichmann 1962).

Utskottet har inhämtat att Israel har ratificerat kvinnokonventionen och att ingen könsdiskriminering återfinns i lagstadgad form. Familjelagstiftningen ligger under de religiösa samfundens jurisdiktion. I mars 2000 antogs en lag om kvinnans rättigheter som stipulerar jämlikhet vad gäller t.ex. arbete, militärtjänst, utbildning samt reglerar skydd för kvinnan mot våld, sexuella trakasserier och exploatering. De finns inga lagliga hinder för kvinnligt deltagande i det politiska livet men kvinnor är i praktiken underrepresenterade. Våldet mot kvinnor har inte minskat utan snarare finns oro hos kvinnorrättsorganisationer för att tendensen går mot ökat våld.

Under de senaste åren har insikten om att även barn har rättigheter vuxit, och uppmärksamheten kring barnmisshandel har ökat. En indikation om en förändrad attityd var ett beslut i Knesset 1995 om att inte undanta föräldrar, lärare eller ungdomsledare från brottsligt ansvar för barnmisshandel. Arabiska barn drabbas i större utsträckning än andra av ekonomiska och sociala nedskärningar, och uppgifter förekommer om barnarbete bland den arabiska befolkningen. Barnprostitution förekommer bland den växande gruppen utländska – ofta illegala – gästarbetare.

Utskottet konstaterar att den största minoriteten i Israel utgörs av 20 % av befolkningen som är araber. Icke-judiska israeliska medborgare har inte samma rätt att köpa fast egendom som judiska israeliska medborgare. Drygt 93 % av staten Israels territorium förvaltas eller ägs av staten genom *Israel Lands Authority* eller genom de halvofficiella organisationerna *Jewish National Fund* och *Jewish Agency*. Organisationernas stadgar förbjuder upplå-

telse eller uthyrning av mark till icke-judar. Arabiska medborgare äger mindre än 2,5 % av den privat ägda marken i Israel. I praktiken är det omöjligt för en icke-jude att förvärva statsägd mark. Utskottet menar att det är ett betydande problem även för konflikten mellan Israel och Palestina att alla medborgare i Israel inte har samma rätt till markägande. Utskottet anser att Israel mer effektivt och systematiskt måste beivra övergrepp från bosättare och rättsföra de skyldiga.

Tidigare hade drygt 120 000 palestinier från Västbanken och Gaza arbetstillstånd i Israel. Efter den andra intifadan är antalet avsevärt mindre. Palestinsk arbetskraft har kommit att ersättas med utländsk arbetskraft i form av legala och illegala gästarbetare. Regeringen försöker nu minska antalet utländska gästarbetare genom olika åtgärder samtidigt som deras eftersatta situation alltmer uppmärksammas.

Palestina myndigheten

Palestinierna har rätt att leva i en egen demokratisk stat med erkända och säkra gränser. Dessa gränser måste erkännas av Israel. Fredsprocessen avbröts av den palestinske presidenten i strid med den uttalade viljan till fred och försoning hos en bred palestinsk opinion med ömsesidigt erkännande som mål. Detta gav utrymme åt de krafter som motsätter sig en fredlig uppgörelse. De palestinska krafter som strävar efter en fredlig uppgörelse är i en svår situation. De måste samtidigt bekämpa terrorism och få stöd av den palestinska befolkningen. Även den palestinska sidan måste följa folkrätten.

På grund av centralism korruption, och bristande insyn har den palestinska myndighetens institutioner ytterligare försvagats under senare år. Allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer genom kollektiva bestraffningar. Israel har i strid med den humanitära rätten brukat oproportionerligt våld.

En växande kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Det gäller främst den verkställande maktens obehöriga påverkan på rättssystemet och också fenomen som tjänstetillsättningar på politiska grunder och känslighet för kritisk granskning av utomstående. Kritik mot förhållandena kommer både från det civila samhället och från givarhåll.

Frihetsberövanden utan rättegång förekommer främst i form av s.k. administrativt frihetsberövande. Sådana frihetsberövanden som sker i Israel regleras numera i israelisk lag medan de som sker på de ockuperade områdena regleras genom militära order. Den palestinska myndigheten har brustit i ansträngningarna att beivra brott som begås av palestinska civila eller av den palestinska säkerhetstjänsten mot civila israeler på Västbanken och i Gaza. Den har även brustit i ansträngningarna att beivra brott mot palestinier. Detta gäller framför allt palestinier misstänkta för att ha dödat andra palestinier som misstänks för att vara kollaboratörer.

Behovet av att förbättra rättssäkerheten och stärka den institutionella kapaciteten i det palestinska samhället har fått stor uppmärksamhet i givarsamfundets dialog med den palestinska myndigheten. En växande kritik har riktats från det civila samhället och från oberoende politiker mot den palestinska myndighetens maktutövning. Utskottet menar samtidigt att den israeliska ockupationen skapar stora svårigheter för den palestinska myndigheten att uppfylla kraven från den egna befolkningen.

Barriären som för närvarande byggs gör det svårt eller omöjligt för många palestinska barn i Jerusalems förorter att ta sig till sina skolor. Möjligheterna för den palestinska myndighetens institutioner att tillhandahålla grundläggande social service undergrävs av den ekonomiska krisen, avstängningspolitiken samt av utgångsförbuden.

I detta sammanhang vill utskottet upprepa sin åsikt att antisemitiska uttalanden och handlingar är alltför vanligt förekommande i olika delar av världen, även inom EU. Utskottet framhåller att det är viktigt att understryka att antisemitism alltid måste bekämpas men att omvärlden samtidigt måste kunna inta en kritisk hållning till Israel och landets politik och att en sådan kritisk hållning inte nödvändigtvis är antisemitisk.

Utskottet har inhämtat att det finns palestinska skolböcker som innehåller antijudiska referenser. Detta gäller framför allt äldre böcker av jordanskt eller egyptiskt ursprung. I det spända läge som nu råder i Mellanöstern är det ytterst viktigt att förtroende skapas mellan parterna. Detta gäller inte minst i fråga om vilken bild som sprids av den andra parten genom medierna och i skolan. Vanföreställningar och fördomar om den andra sidan försvårar detta. I kontakter med konflikten parter kommer Sverige och EU även fortsättningsvis att trycka på hur viktigt det är att ge en balanserad och rättvis bild av den andra parten i läromedel och medier.

En fråga som ständigt tas upp i kontakterna med den palestinska myndigheten är efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. För Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med palestinierna är stödet till MR-organisationer en mycket viktig komponent. Det har framkommit att svenskt skattefinansierat bistånd, som varit avsett som stöd för den palestinska befolkningen, även felaktigt gått till Arafats privata konton och till korruption i den palestinska myndigheten samt dessutom indirekt till våldsåtgärder vidtas för att säkerställa att svenskt bistånd till regionen enbart går till avsett ändamål.

När fredsprocessen i området visar önskat resultat bör det svenska biståndet kunna öka och då mot bakgrund av det stora behovet av återuppbyggnad bidra till att en demokratisk palestinsk stat skall existera i fred tillsammans med staten Israel.

Dialogen mellan parterna

Utskottet menar att samtidigt som ansträngningar görs för att få i gång fredsprocessen begås brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Övergrepp om förödmjukelser drabbar både israeler och palestinier i strid de folkrättsliga konventioner som gäller.

Utskottet konstaterar att det s.k. Genèveinitiativet har förhandlats fram av framträdande israeler och palestinier. Genèveinitiativet skiljer sig på viktiga punkter från tidigare fredsförslag i och med att det även innehåller konkreta förslag till lösningar av frågor som de israeliska bosättningarna, den palestinska flyktingfrågan, Jerusalem, de heliga platserna, gränser och status. Genèveinitiativet behöver inte anses stå i motsättning till färdplanen för fred utan utgör ett konkret förslag på en permanent lösning enligt färdplanens tredje fas. Utskottet ser därför positivt på initiativet som bl.a. visar på att det även i ett känsligt läge finns möjlighet till fortsatta förhandlingar.

Utskottet menar att även om den s.k. Barcelonaprocessen inte är en del av fredsprocessen i Mellanöstern utan drivs parallellt och självständigt påverkas den politiska utvecklingen i regionen av processen. Det är för närvarande det enda forum förutom FN där israeler och araber möts på ministernivå. Inom Barcelonaprocessen finns flera parlamentariska forum, och för närvarande pågår arbete för att upprätta en parlamentarisk församling för Barcelonaprocessen. Genom EU:s MEDA-bistånd går stöd till ekonomisk omvandling, stärkande av den socio-ekonomiska jämvikten och stöd för utveckling av det civila samhället samt av regionalt samarbete. Även detta är ett viktigt bidrag till fredsprocessen i Mellanöstern. Utskottet menar att det är av stor vikt att USA åter engagerar sig mer intensivt i regionen och, tillsammans med alla inblandade parter, söker en lösning på problemen. I den rådande situationen, då behovet av engagemang av utomstående blivit större, anser utskottet att EU måste agera mer kraftfullt och med större enighet för att bidra till att parterna återupptar arbetet med fredsprocessen.

Det finns en del av världen där diktaturena kvarstår i stort sett i oförändrad omfattning och som återfinns inom arabvärlden. Vi har där ett block av diktaturregimer som genom sitt förtryck av egna befolkningar också utgör ett hot mot freden och stabiliteten i sin region och ytterst i världen. Det är ingen överdrift att i dag kalla stora delar av arabvärlden för världens enda återstående diktaturblock. Hur prekärt tillståndet i den delen av världen är framgår tydligt och klart av en FN-rapport som publicerades i juli i år med titeln UN-report on Arab Development. Rapporten är den första från FN:s utvecklingsprogram UNDP som inriktar sig på just Arabförbundets 22 medlemsländer från Atlanten till Persiska viken. Inte i något enda arabland finns det politiska oppositionspartier som på laglig väg kan utmana odemokratiska makthavare och av egen kraft bilda en regering.

Debattklimatet i Sverige i anslutning till Mellanösternkonflikten tycks i viss mån ha som effekt att dessa hot och våldsinslag bagatelliserar hos vissa grupper, bl.a. i olika medier. Regering och riksdag har ett stort ansvar för att

dessa tendenser inte får breda ut sig i vårt land. Det är en avgörande viktig politisk uppgift för världssamfundet att genom tydliga krav och opinionsbildning medverka till en demokratisk utveckling i dessa länder. Förtrycket av mänskliga fri- och rättigheter kan och får aldrig ursäktas av kulturella eller religiösa skäl.

Människor som lever i arabiska länder har samma rätt till frihet, demokrati och respekt för den enskilda individen som människor i andra länder. Den muslimska tron innebär på inget sätt vare sig något argument eller något stöd för diktatorernas förtryck av sina egna medborgare. Den människosyn som kommer till uttryck i dessa diktaturer är ett hot mot fred och internationell stabilitet. Det är uppenbart inte bara när man följer vad deras ledare säger utan också av deras handlingar.

Befolkningen i Syrien förtrycks sedan länge av en diktatur under ledning av Syriens Baathparti. Libanon har gemensam historia med Syrien och kan närmast betraktas som ett lydrike. Syriens militära närvaro innebär en påtaglig begränsning av landets självständighet och möjlighet till demokrati med representation för olika etniska och religiösa grupper samt för politiska partier. Det finns också goda förutsättningar för en positiv utveckling av de mänskliga rättigheterna om ockupationen upphör. Sverige och EU bör därför aktivt verka för att syrisk ockupation upphör så att en demokratisk utveckling med fria och allmänna val snarast kan påbörjas. När fredsprocessen i området visar önskat resultat bör det svenska biståndet kunna öka och då mor bakgrund av det stora behovet av återuppbyggnad bidra till att en palestinsk stat skall existera i fred tillsammans med staten Israel.

Sverige bör artikulera kraven på frihet och demokrati i bilaterala kontakter med alla länder i regionen och genom det utrikespolitiska arbetet i Europeiska unionen. Det bör vara en viktig biståndsdelen i EU:s gemensamma utrikespolitik.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U236 yrkandena 2 och 3, 2002/03:U251, 2003/04:U14 yrkande 11, 2003/04:U289 yrkande 4 samt 2003/04:U325 yrkande 1.

10. Internationella och regionala aktörer i Mellanöstern, punkt 6 (kd, c)

av Agne Hansson (c) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:U283 yrkandena 1, 3 och 5–10.

Ställningstagande

Sedan början av 1990-talet har en fredsprocess inletts i Mellanösternkonflikten med vissa uppnådda framgångar. Samtidigt har terrorattacker och motåtgärder hindrat ytterligare framsteg, speciellt i fredssamtalen mellan Israel och palestinier. Detta kräver en mer balanserad svensk Mellanösternpolitik som medför bra relationer till konflikten alla parter för att uppnå fred i området.

De mänskliga rättigheterna bör sättas i fokus och Sveriges roll som ”tredje land” är framför allt att verka som en opartisk medlare. Sverige kan däremot inte ställa sig neutralt i kampen för demokrati och det öppna samhället. Speciellt viktigt är det att arbeta för försoning och ökad respekt mellan israeler och araber. Den politiska dialogen behöver kompletteras av en religiös dialog för att främja och utveckla det som är gemensamt av värderingar inom islam, judendom och kristendom.

Sverige bör ge sitt fulla stöd till FN:s centrala resolutioner: resolution 242 från 1967 som talar om återlämnande av ockuperade områden, resolution 338 från 1973 som uppmanar parterna att stoppa all militär verksamhet och genomföra resolution 242 fullt ut, resolution 1397 från mars 2002 som bekräftar säkerhetsrådets vision om en region där två stater, Israel och Palestina, lever sida vid sida inom säkra och erkända gränser och att parterna i Mellanösternkonflikten uppmanas uppfylla sina åtaganden enligt FN:s resolutioner och i enlighet med tidigare ingångna avtal.

De kringliggande arabstaterna och Israel har fört en kamp om och försvarat sina nationella intressen. I centrum av konflikten står frågan om palestinierna. Israel kämpar för att få sin rätt att existera erkänd av sina grannar, samtidigt som palestinierna kämpar för att få en egen stat och en sammanhållen nationell hemvist. Alla nationer har rätt till trygghet inom fasta och erkända gränser och alla människor har rättigheter och skyldigheter. Israel är den enda demokratin i Mellanöstern med ett parlamentariskt system. En ny palestinsk intifada bröt ut och användningen av militära stridsmedel för att bekämpa upplopp och terrorism har ökat. Arafat anklagas för att elda på det palestinska upproret i stället för att i enlighet med avtalet bekämpa palestinsk terrorism. Israel anklagas för att ta till överväld i kampen mot våld och terrorism.

Det är viktigt att parterna uppmanas uppfylla sina åtaganden i enlighet med tidigare ingångna avtal och bekämpa terrorism på alla olika plan och stoppa utbyggnader av fler judiska bosättningar på Västbanken och Gazaremsan. De palestinska myndigheterna bär ett ansvar för att förhindra och motverka ökat våld och uppror mot israeler. Samtidigt måste Israel följa folkrättens lagar om bl.a. proportionella insatser i självförsvar och för att förhindra väpnade angrepp.

Den libanesiska frågan har under många år medfört ett inslag av instabilitet i Mellanöstern. I maj 2000 fullföljde Israel FN:s resolution 425 och drog sig tillbaka från Libanon. FN:s generalsekreterare har också bekräftat att Israel fullgjort sina åtaganden. Tyvärr har Libanon å sin sida inte lyckats fullgöra

sina och etablera säkerhet och stabilitet i området. Detta har indirekt resulterat i att Hizbollah praktiskt taget har makten i södra Libanon. Syrien stöder fortfarande terrororganisationer som arbetar med bas i Syrien. Kristdemokraterna anser att Sverige och EU bör uppmana Syrien att inleda fredsförhandlingar med Israel utan dröjsmål. Egypten och Jordanien har visat återhållsamhet och en vilja att bidra till stabilitet i Mellanöstern, och Sverige och EU bör uppmana dessa länder att fortsätta att bidra till regional fred och stabilitet genom diplomatiskt stöd och stimulans till en fortsatt fredsprocess.

En av de centrala och viktigaste frågorna i det multilaterala samarbetet i regionen är vattenfrågan. Vatten är dels en orsak till många konflikter, dels en ändlig resurs som fordrar samarbete över nationsgränserna. EU bör i sin gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik fortsätta att stödja de processer som finns och hårdare driva frågan om att institutionalisera vattensamarbetet, bl.a. genom att tillsammans med parterna upprätta gemensamma data.

En viktig bidragande orsak till att konflikten i Mellanöstern gror och fortlever är att hat förs vidare från generation till generation. Barn och ungdomar växer upp med en bild av sina grannar som onda och hatiska varelser. Den antijudiska opinionsbildning som bl.a. kommer till uttryck i delar av arabisk press och i vissa palestinska skolböcker, och ibland även tar sig uttryck i ett förnekande av Förintelsen, är mer än förkastlig. Den religiösa dialogen måste främjas mellan judiska, muslimska och kristna företrädare, utifrån det som är gemensamt av värderingar inom de tre världsreligionerna.

Sveriges Mellanösternpolitik måste syfta till att stödja parterna att uppnå fred i området. Tyvärr har den svenska regeringens politik inte alltid varit nyanserad. De senaste årtiondena har det mestadels vägt över till ett stöd för palestiniernas sak. Sveriges roll som tredje land är framför allt som en opartisk medlare, en s.k. ”facilitator”, där Sverige stöder parterna i deras strävan att själva finna en lösning på konflikten. Samtidigt kan Sverige inte ställa sig neutralt i kampen för demokrati, det öppna samhället och mänskliga rättigheter. Sverige och västvärlden har en tydlig värdegemenskap med Israel som den enda parlamentariska demokratin i Mellanöstern, med grundlagfästa mänskliga fri- och rättigheter. Denna värdegemenskap bör ytterligare utvecklas och odlas med de arabiska samhällena. Speciellt viktigt är att betona det som är gemensamt av värderingar inom de tre världsreligionerna islam, judendom och kristendom. Tillsammans måste kampen mot de militanta och extrema grupperna föras, de grupper som använder och skyddar sig bakom bl.a. religioners namn i syfte att vinna personlig makt och politiska vinningar.

EU bör kunna spela en större roll i Mellanösternkonflikten. Sverige bör inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall verka för att EU intar en mer balanserad hållning gentemot parterna i konflikten. EU skall uppmuntra parterna i konflikten att uppnå ett fullständigt och varaktigt fredsfördrag genom förhandlingar – både genom den s.k. vägkartan för fred och

Genëveinitiativet. Det politiska och ekonomiska stödet måste dock vara kopplat till respekt för mänskliga rättigheter och relateras till en vilja att uppnå fred i regionen.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U283 yrkandena 1, 3 och 5–10.

11. Situationen i Ryssland, punkt 7 (m, kd)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed (inget beslut satt) riksdagen motionerna 2003/04:U14 yrkandena 7 och 8 och 2003/04:U249 yrkande 7.

Ställningstagande

Utskottet menar att den nu pågående samhällsomvandlingen i Ryssland är en process som kommer att ta tid. Landet lider fortfarande av arvet från det förflutna och det gäller även inom området mänskliga rättigheter. Den omfattande samhällsomvandling som Ryssland genomgår sedan början av 1990-talet fortsätter att innebära stora ekonomiska och sociala påfrestningar för folkflertalet. De kvarvarande bristerna beträffande de mänskliga rättigheterna beror i stor utsträckning på att samhällsomvandlingen från en auktoritär enpartistat med kommandoekonomi till en demokratisk rättsstat med marknadsekonomi ännu inte har genomförts fullt ut.

Utskottet välkomnar att valet i Ryssland genomfördes på ett öppet och transparent sätt med högt valdeltagande men uttrycker sin oro över statskontrollerade ryska medier som visade prov på partiskhet för den sittande presidenten samt att den ryska administrationen misslyckades med att komma till rätta med detta inför och under valkampanjen. En öppnare och fri debatt i medier är grundläggande i en pluralistisk demokrati. EU uppmanar även Ryssland att tillgodose att framtida val helt uppfyller Europarådets och OSSE:s kriterier inklusive fria medier.

Utskottet understryker att konflikten i Tjetjenien fortsätter att inge djup oro. Sverige agerar på olika sätt för att bibehålla frågan på dagordningen och om möjligt bidra till att bringa konflikten till ett slut. Det handlar om bilaterala kontakter med Ryssland och den ryska regeringen och om agerande tillsammans med övriga EU-länder och inom organisationer som FN, OSSE och Europarådet. FN:s kommission för mänskliga rättigheter har antagit resolutioner med kritik av situationen i Tjetjenien. Vid båda tillfällena tillkom

resolutionerna på EU:s initiativ. Det har varit av stort värde att EU:s medlemsstater kunnat agera gemensamt i denna fråga. EU:s politiska tyngd medför att synpunkter och kritik torde ha större möjligheter att vinna gehör och påverka Ryssland än om samma budskap hade framförts enbart från enskilda medlemsstater.

Sveriges och övriga EU:s budskap är entydigt i det att ingen ifrågasätter Rysslands territoriella integritet eller rätt att bekämpa terrorism. Men endast en politisk lösning, med fredliga medel, kan bringa konflikten i Tjetjenien till ett varaktigt slut. Det tjetjenska folkets förtroende kan inte vinnas med vapenmakt. Situationen beträffande mänskliga fri- och rättigheter måste förbättras. Misstänkta övergrepp under konflikten, inklusive brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, måste utredas snabbt och grundligt och de ansvariga ställas inför rätta. Förhållandena för civilbefolkningen, såväl i Tjetjenien som i grannrepubliken Ingusjien, måste förbättras. Utskottet konstaterar att den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE har gjort vissa försök att få slut på kriget men inte lyckats. Även Europarådet har starkt kritiserat Ryssland när det gäller respekten för mänskliga rättigheter under Tjetjenienkriget.

Utskottet menar att situationen i Vitryssland ger anledning till oro. Landet har genom presidentdekret inrätta myndigheter för statsideologi och i dekretet anges även hur många ideologer – totalt ca 10000 – som skall anställas i olika lokala myndigheter, och enligt administrationen anser 80 % av befolkningen att en statsideologi behövs. Utskottet menar att Sverige bör ta initiativ till att det utökade Nordiska rådet främjar respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i Vitryssland.

Utskottet konstaterar att konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan om Nagorno-Karabach är utdragen. Eldupphör råder i princip sedan 1994, men någon överenskommelse om fredsavtal har ännu inte träffats. Inom ramen för OSSE söker Minskgruppen, vars ordförandetrojka utgörs av USA, Ryssland och Frankrike, finna en lösning på konflikten, tillsammans med parterna. Motsättningarna mellan de båda berörda länderna är emellertid stora, och kompromissviljan hos parterna är låg. Turkiets blockad mot Armenien och USA:s blockad mot Azerbajdzjan utgör en allvarlig komplikation i den svåra konflikten. Utskottet konstaterar att Sverige stöder OSSE:s och Minskgruppens arbete med att få till stånd en fredsuppgörelse. Sverige stöder också EU:s ansträngningar att bidra till en lösning av regionens konflikter. Dessa ansträngningar inriktar sig bl.a. på att stimulera regionalt samarbete.

Utskottet har inhämtat att tortyr och annan grym eller förödmjukande behandling är uttryckligen förbjuden i den ryska författningen. Det finns dock omfattande och trovärdiga uppgifter om att de ryska rättsvärdande myndigheterna i betydande utsträckning använder misshandel och annan förödmjukande behandling i samband med förhör av misstänkta. Grundliga, opartiska utredningar av rapporterade övergrepp i Tjetjenien har hittills skett ytterst sporadiskt. Dödsstraff får endast förekomma i särskilt lagstadgade fall som gäller

exceptionellt grova brott mot person. Ett av villkoren för Rysslands inträde i Europarådet var att landet förpliktade sig att i lag införa ett moratorium för verkställande av dödsstraff. Fortfarande saknas dock en sådan lag. I ett läge då kriminaliteten uppfattas som ett stort och kanske t.o.m. växande samhällsproblem har det visat sig svårt att vinna stöd för ett sådant förslag i det ryska parlamentet. Oaktat detta innebär medlemskapet i Europarådet och ratificeringen av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna en folkrättslig förpliktelse för Ryssland att inte på nytt börja tillämpa dödsstraffet. President Putin har offentligt uttalat att han är emot ett återupptagande av dödsstraffet och att han avser att upprätthålla det gällande moratoriet.

Även om Ryssland ännu inte kan sägas vara en rättsstat pågår ett tämligen ambitiöst arbete med att modernisera lagstiftning och förvaltning. En ny förvaltnings- och domstolslagstiftning har antagits, och diskussioner pågår om att göra det möjligt för den enskilde att få förvaltningsbeslut prövade i särskild domstol.

Utskottet framhåller att det generellt råder betydande öppenhet och pluralism i ryska medier, åtminstone i tryckta massmedier. Många medier är dock fortfarande beroende av antingen stöd från staten och/eller lokala myndigheter eller från mäktiga finans- och industriintressen. Massmediernas beroendeförhållande till antingen offentliga eller privata intressen skapar ibland ett ganska begränsat utrymme för oberoende, kritisk granskning. Detta gäller i synnerhet i politiskt eller ekonomiskt känsliga frågor samt inför och under valkampanjer på federal, regional och lokal nivå.

Diskriminering av kvinnor i Ryssland kommer till uttryck genom de traditionella könsstereotyper som alltså är djupt rotade i det ryska samhället. Detta gäller t.ex. synen på kvinnans roll i familjen samt i arbetslivet. Omkring 30 % av kvinnorna i Ryssland är arbetslösa, mindre bemedlade eller ensamstående mödrar. Kvinnor och män är likställda när det gäller rösträtt och valbarhet till offentliga uppdrag, men ryska kvinnornas reella politiska inflytande är dock betydligt mindre än männens. Prostitutionen är ett växande problem, och utvecklingen vad gäller trafficking med kvinnor är oroande, såväl beträffande ryska kvinnor som förs utomlands som kvinnor från övriga f.d. sovjetrepubliker som förs till Ryssland.

Utskottet kan konstatera att Ryssland har ratificerat FN:s barnkonvention, men konventionen tillämpas inte fullt ut på grund av bristande resurser. Situationen på landets barnhem är i allmänhet besvärlig. Systematisk, organiserad och av statsmakterna sanktionerad diskriminering på grund av ras, hudfärg, etnisk härkomst, religiös och politisk eller annan åskådning kan inte anses förekomma i Ryssland. Bland stora delar av allmänheten i Ryssland finns dock alltså fördomar mot vissa befolkningsgrupper. Dessa fördomar gäller i första hand personer från Kaukasus och i viss mån även från Centralasien samt personer av afrikanskt ursprung. Den viktigaste förklaringen till att den

negativa inställningen till tjetjener förblir stark torde dock vara konflikten i Tjetjenien, särskilt de terroråd som från tjetjensk sida har genomförts på olika håll i Ryssland.

Sverige och EU skall föra en aktiv politik gentemot Ryssland. Det ligger i vårt intresse att bistå Ryssland att bygga de strukturer som krävs för att utveckla en stark demokrati och väl fungerande marknadsekonomi där individen har full frihet. Kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter är fortfarande vanligt förekommande, och för detta har den ryska regeringen ansvar. Det pågående kriget i Tjetjenien är oacceptabelt och måste få en fredlig lösning. De svenska och europeiska kraven på Ryssland skall vara tydliga. Det är ett europeiskt intresse att rättsstaten och respekten för mänskliga fri- och rättigheter samt utvecklingen av fria medier står starka även i den stora del av Europa som Ryssland utgör. Ett sådant Ryssland kommer att kunna forma ett ekonomiskt och politiskt partnerskap med EU-länderna. Sverige bör driva frågan om att utvidga nuvarande frihandelsområde genom avveckling av handelstillarna mellan EU och Ryssland. Europarådet, där Ryssland blev medlem 1996, har understött av EU och Nato en central roll att spela för att värna respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i landet. OSSE bör engagera sig i Tjetjenienkonflikten och upprätta en mission i området.

Azerbajdzjan är visserligen på väg mot demokrati, men mycket återstår innan regimen uppfyller kraven på respekt för mänskliga rättigheter och demokrati. Dödsstraffet är avskaffat, men fortfarande förekommer summariska arresteringar, och demonstrationsfriheten är inskränkt. Politiska motståndare uppger att de ofta utsätts för trakasserier. Azerbajdzjan är formellt i krig med Armenien som har ockuperat den armeniska enklaven Nagorno-Karabach och ett stort landområde runtomkring. Ungefär en miljon azerer av en befolkning på åtta miljoner är sedan tio år på intern flykt. Flyktingarna har inte inlemmats i det azeriska samhället utan en stor majoritet bor under miserabla förhållanden i hyddor i stora flyktingläger.

Azerbajdzjans regerings hållning är att den uppstådda situationen är Armeniens fel. Flyktingfrågan måste lösas och allas grundläggande rättigheter respekteras. Azerbajdzjan har en stark önskan om att upptas i den europeiska gemenskapen. Före detta Sovjetrepubliker i Centralasien såsom Turkmenistan och Uzbekistan med flera länder har långt kvar till demokrati och mänskliga rättigheter. I flera av dessa stater styr starka presidenter med stor makt genom dekret. Den enda egentliga oppositionen består av islamiska fundamentalister som om möjligt utgör ett än värre alternativ vad gäller respekt för människor. OSSE måste med kraft engagera sig för att främja en god utveckling i hela Centralasien.

Utskottet konstaterar att det svensk-ryska utvecklingssamarbetet främst syftar till att främja integrationen i Europa, den regionala samhörigheten och förtroendet mellan länderna. Det sker bl.a. genom stöd till att bygga upp ett

demokratiskt försvar, gränsbevakning och kamp mot organiserad brottslighet. Samarbetet inriktas även på att bygga upp starka relationer mellan institutioner i Sverige och Ryssland.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U14 yrkandena 7 och 8 samt 2003/04:U249 yrkande 7.

12. Ryssland och situationen i angränsande områden, punkt 8 (kd, c)

av Agne Hansson (c) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U220 yrkandena 5 och 6 och avslår motionerna 2002/03:U212 yrkande 15, 2002/03:U226 yrkandena 1–3 och 2003/04:U205.

Ställningstagande

För att fortsättningsvis ha fred och stabilitet i Europa bör våra närmaste grannar vara självständiga, ha politiskt stabila institutioner och vara ekonomiskt starka. Länderna i Sveriges absoluta närhet efter utvidgningen, dvs. Vitryssland, Ukraina och Moldavien, har inte uppnått detta än. EU, Europarådet och OSSE var oroade över denna utveckling och har vid ett flertal tillfällen gjort samlade insatser i länderna. EU har uttalat en önskan om att Vitryssland skulle ta sin plats bland de europeiska demokratiska länderna och har erbjudit Vitryssland hjälp i detta avseende. Även Moldavien har ett s.k. partnerskaps- och samarbetsavtal med EU, och Moldavien är det fattigaste landet av dessa tre. Landet är på grund av sin låga inkomstnivå starkt beroende av utländskt stöd under många år.

Sverige har utarbetat landstrategier om utvecklingsarbete tillsammans med Vitryssland, Ukraina och Moldavien, liksom för de övriga prioriterade länderna i Central- och Östeuropa. Strategierna skall styra inriktningen på det svenska utvecklingssamarbetet med berörda länder. Det övergripande målet är, enligt landstrategierna, att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen. Det är ytterst viktigt att Sverige fortsätter sitt arbete i och med länderna. Eftersom Sverige som nation har begränsade kontaktytor till Vitryssland, Ukraina och Moldavien är det svårt att direkt påverka regimerna. Däremot kan Sverige i sitt samarbete med Ryssland vara mer pådrivande för en demokratisk utveckling.

Europeiska unionen uttryckte på Europeiska rådets möte i december 2002 att unionen vill stärka sina förbindelser med Ukraina, Moldavien och Vitryssland på grundval av en långsiktig strategi för att främja demokratiska och ekonomiska reformer samt hållbar utveckling och handel. Sverige måste genom EU lägga mer tyngd i sitt engagemang för det närområde som finns strax bortom EU:s utvidgade gränser. Sverige bör inom ramen för sitt arbete i EU uppmärksamma hur samarbetet med dessa länder fortskrider. Framför allt bör frågor som demokratisk utveckling, mänskliga rättigheter, gränsöverskridande brottslighet, jämställdhet och miljö prioriteras.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U220 yrkandena 5 och 6.

13. Kina, punkt 9 (m, kd)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U299 yrkandena 1–5 och 7 och avslår motionerna 2002/03:U204 yrkandena 3, 4 och 6, 2002/03:U205 yrkandena 3–6, 2002/03:U232, 2002/03:U248 yrkandena 1–5, 2002/03:U279 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U289 yrkandena 1 och 3–5, 2002/03:U292, 2002/03:U309, 2003/04:U14 yrkande 15, 2003/04:U252 yrkandena 1–4, 2003/04:U255 yrkande 20, 2003/04:U275 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U303 yrkandena 1–3, 2003/04:U304, 2003/04:U338 yrkandena 1, 2 och 4–8 och 2003/04:U343 yrkandena 1–6.

Ställningstagande

Utskottet menar att de politiska reformerna i Kina har varit begränsade, och Kina är fortfarande en enpartistat präglad av kommunistpartiets maktmonopol. Framsteg har dock gjorts i vissa avseenden vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna sedan de ekonomiska reformerna påbörjades i slutet av 1970-talet. Mediernas utbud har ökat, men vissa ämnen förblir tabubelagda i det offentliga samtalet. Det är t.ex. inte möjligt att kritiskt granska kommunistpartiets maktmonopol, den centrala politiska ledningen, kinesisk överhöghet i Tibet och Xinjiang, återföreningen med Taiwan, händelserna i juni 1989 eller kampanjen mot falungongrörelsen. Samtidigt täns gränserna för yttrandefriheten, bl.a. av aktiva journalister och genom Internetanvändning, även om myndigheternas kontroll av Internet och åtgärder för att begränsa dess användning stärkts under senare år.

Kina har ratificerat fem av de sex centrala konventionerna om mänskliga rättigheter. Kinas uttalade ambition är att ratificera konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna (ICCPR) utan omfattande reservationer, men för att göra detta krävs många ändringar av lagarna och deras tillämpning.

Utskottet ser dock mycket allvarligt på bristerna i respekten för de mänskliga rättigheterna i Kina. Utskottet har tidigare konstaterat att dödsstraffet är ett djupt inhumant straff, och Sverige har vid upprepade tillfällen tagit upp frågan om avskaffande av dödsstraffet med företrädare för den kinesiska regeringen, såväl inom ramen för de bilaterala relationerna med Kina som genom EU. Frågan om dödsstraffets avskaffande är ett återkommande tema i EU:s MR-dialog med Kina.

Utskottet konstaterar att användandet av dödsstraffet är fortsatt omfattande. Den kinesiska regeringen offentliggör inte – trots påstötningar från bl.a. EU – det verkliga antalet avkunnade och verkställda dödsdomar. Antalet brott som kan medföra dödsstraff uppgår till nära 70 och inbegriper ett stort antal ekonomiska brott samt narkotikabrott. Amnesty rapporterar om 1 060 kända fall av verkställda dödsdomar under 2002, att jämföras med 2 468 kända avrättningar för år 2001. Amnestys siffror är baserade på uppgifter i kinesisk press, dvs. officiellt bekräftade. Det verkliga antalet avkunnade och verkställda dödsdomar är med stor sannolikhet betydligt högre. Uppvisning av dösdömda efter rättegång på idrottsarenor och torg inför stora folkskaror förekommer. Avrättning får enligt lagen utföras genom arkebusering, giftinjektion eller andra metoder. I provinsen Yunnan har man även infört mobila avrättningskammare. Amnesty uttrycker oro över att detta system kan komma att öka antalet genomförda avrättningar ytterligare.

Ett ytterligare krav som Sverige ställt på Kina är en ökad transparens beträffande det kinesiska innehavet av kärnvapen och kärnvapenmaterial. Kina och de övriga kärnvapenstaterna har gjort ett politiskt åtagande avseende ökad transparens i kärnvapeninnehavet.

Utskottet menar att kärnvapen och kärnenergi inte enbart är en bilateral angelägenhet mellan Nordkorea och USA. Det är en angelägenhet för hela det internationella samfundet. Sverige arbetar på flera sätt för att Nordkorea skall förbli part till icke-spridningsavtalet (NPT) samt återuppta sitt samarbete med internationella atomenergiorganet IAEA. Utskottet har vidare inhämtat att EU kommer att vara berett att, vid ett lämpligt tillfälle, åta sig en mer aktiv roll för att påverka Nordkorea och försöka få landet att ta intryck av omvärldens kritik och agera på ett konstruktivt sätt.

Utskottet har inhämtat att det kinesiska inre kabinettet (State Council) tidigare har deklarerat att om Taiwans myndigheter skjuter upp förhandlingar om återförening på obestämd tid tvingas den kinesiska ledningen vidta alla tänkbara åtgärder inklusive bruk av maktmedel. Utskottet tar avstånd från militära hot som påtryckningsmedel och har tidigare konstaterat att den svenska regeringen vid flera tillfällen starkt reagerat mot att Folkrepubliken Kina använt

militära hot som påtryckningsmedel. Sveriges inställning är att Taiwans framtida status är en fråga som måste lösas på fredlig väg av de berörda parterna.

Utskottet understryker att det är en grundsten i svensk utrikespolitik att överallt stödja utveckling mot demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den utveckling som skett i Taiwan mot demokrati är av stor betydelse. Utskottet ser positivt på det senaste decenniets utveckling i Taiwan och på att landet nu är en demokrati. Taiwans exempel visar att demokrati väl kan utvecklas i ett kinesiskt samhälle och kan stå som demokratisk förebild för hela regionen liksom dess möjligheter att positivt påverka utvecklingen i Folkrepubliken Kina.

Utskottet konstaterar att de senaste valen i Taiwan genomfördes utan uttalanden från Kina eller försök från Kina att påverka utgången, vilket tidigare skett under t.ex. presidentvalet 2000. Inte heller har hot upprepats i kinesisk press med anledning av valutgången. Från svensk sida uppmuntras båda parter att utveckla kontakterna och möjligheten till politisk dialog på hög nivå. Kinas och Taiwans inträde i WTO kan också ses som ett viktigt steg i utvecklingen av relationerna och vara av värde för en fredlig lösning av Taiwanfrågan. Sverige eftersträvar ett utbyggt kontaktnät med Taiwan och uppmuntrar kontakter både av politisk, ekonomisk, akademisk och kulturell karaktär mellan länderna.

Utskottet anser att Kinas inträde i Världshandelsorganisationen, WTO, 2001 innebär att Kina måste genomföra omfattande förändringar genom att t.ex. publicera nya handelsrelaterade lagar och förordningar, vilket ökar transparensen och förhoppningsvis även påverkar andra områden inom rättssystemet.

Utskottet ser det som angeläget att omvärlden verkar för att Kina inkorporerar internationella normer och som ansvarstagande part engageras i det globala arbetet för fred och säkerhet, respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och frihandel. En uppriktig politisk dialog med Kina är ett viktigt medel att främja denna integrering.

Offentlig opposition mot kommunistpartiet bemöts repressivt och leder inte sällan till långa fängelsestraff. Myndigheterna söker även begränsa rörelser utan allmänpolitiska mål som organiserar sig utanför kommunistpartiets ramar, t.ex. lokala arbetargrupper, religiösa grupper eller meditationsgrupper. Mötes-, religions- och föreningsfriheterna är starkt beskurna i hela landet, vilket t.ex. drabbar anhängare av falungongrörelsen och underjordiska kyrkor, demokrati- och arbetaraktivister m.fl. Religionsutövningen i bl.a. Tibet och Xinjiang kontrolleras noga av myndigheterna och begränsas av en rad förordningar och förbud.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter undertecknade 2000 ett Memorandum of Understanding om samarbete med Kina. Detta har följts av flera Kinabesök av högkommissarien samt av ett samarbetsprogram inriktat på seminarier om MR-frågor. Högkommissarien uttryckte vid sitt besök i Kina i

augusti 2002 tillfredsställelse vad gäller samarbetet. Flera av FN:s specialrapportörer har uttryckt önskemål om att besöka Kina. Till dessa hör tortyr-rapportören, den särskilde rapportören för summariska, utomrättsliga och godtyckliga avrättningar, rapportören för yttrandefrihet samt rapportören för religionsfrihet. FN:s kommitté mot tortyr uttryckte 2000 oro över fortsatta uppgifter om allvarlig tortyr, särskilt mot tibetaner och andra nationella minoriteter. Kommittén rekommenderade bl.a. att Kina skulle införa en definition av tortyr i sin lagstiftning som överensstämmer med internationella normer. Amnesty har uttryckt oro för att förekomsten av tortyr ökar till följd av trycket att producera snabba resultat under kampanjer mot brottslighet.

Utskottet konstaterar att den kinesiska författningen garanterar allmän åsikts-, yttrande-, tryck-, förenings-, mötes-, demonstrations- och trosfrihet. I verkligheten är alla dessa friheter inskränkta i varierande grad och utifrån en skiftande blandning av praxis och förankring i lagen. I 2003 års undersökning av *Reporters sans Frontières* (reportrar utan gränser) hamnar Kina på sjätte plats från slutet när det gäller pressfriheten i världen.

Utbrottet av SARS under 2003 ledde, efter att myndigheterna inledningsvis försökt begränsa informationen om sjukdomen, till en stark mobilisering inom hälsosektorn för att bekämpa epidemin. Fram till för ett par år sedan var hiv/aids-frågan fortfarande ett tabubelagt ämne i kinesiska medier. Kunskapen om hiv/aids är mycket låg, vilket bidrar till att smittade ofta stigmatiseras av sin omgivning. Under senare år har dock öppenheten kring hiv/aids ökat, och regeringen erkänner att det finns nära en miljon smittade.

Utskottet har inhämtat att Kina 1980 anslöt sig till kvinnokonventionen (CEDAW) och att kvinnors jämställdhet med män och rätt till lika lön fastslås i författningen. I UNDP:s jämställdhetsindex, GDI, hamnar Kina på 83:e plats av 144. 1998 räknade UNDP med att 73 % av alla kvinnor ingick i den förvärvsarbetande delen av befolkningen.

Prenatal könsdiskriminering bottnar i vanföreställningen att män har ett högre värde än kvinnor. I vissa asiatiska länder, främst i Kina och Indien, är abort av flickfoster vanligt, och denna företeelse måste bekämpas där den förekommer. Utskottet menar att det mest effektiva sättet att bekämpa selektiva aborter är att i ett brett perspektiv arbeta för att motverka föreställningen om att flickor och kvinnor är underordnade män. FN:s konvention för utrotandet av all diskriminering av kvinnor utgör det främsta instrumentet för att få upp frågan på FN:s agenda eftersom de länder som undertecknat konventionen har åtagit sig att bekämpa sådan diskriminering.

Mot bakgrund av den traditionella preferensen för söner och de ökade egenavgifterna har flickors och kvinnors tillgång till utbildning och sjukvård försämrats, särskilt i fattiga familjer. Enligt folkräkningen från år 2000 föds det nära 118 pojkar på 100 flickor (en normal proportion anses vara 105 pojkar på 100 flickor). En anledning till underskottet på flickor är att kvinnliga foster aborteras trots att ultraljud för könsbestämning är förbjudet i lag. Det förekommer uppgifter om flickebarnsmord, men detta torde endast utgöra ett

mycket litet skäl till underskottet. Det är inte olagligt att ha fler än ett barn i Kina och de facto föds 1,6 barn per familj. Däremot finns regler som sätter olika typer av restriktioner för antalet barn beroende på familjesituation, etnisk tillhörighet och geografiskt hemvist, och överträdelser kan bestraffas med avgifter, t.ex. för sociala tjänster. Handel med kvinnor för äktenskap och prostitution förekommer. Unga kvinnor, kvinnor som tillhör nationella minoriteter och arbetssökande kvinnor på landsbygden utgör särskilt utsatta grupper.

Utskottet konstaterar att Kina tillträdde barnkonventionen 1992 och har undertecknat de båda frivilliga protokollen avseende barnhandel, barnprostitution och barnpornografi respektive barn i väpnade konflikter. Handel med barn förekommer, främst på landsbygden och i mindre tätorter, där det sociala trycket att skaffa manliga arvtagare är starkt samtidigt som bristen på kvinnor kan vara påtaglig. Kinesisk lagstiftning förbjuder anställning av personer under 16 år. I verkligheten är barnarbete ganska vanligt men kan överlag inte sägas ha några mer utpräglade drag av tvång eller exploatering.

Utskottet har inhämtat att Sverige genom utvecklingssamarbetet bistår ansträngningarna att reformera det kinesiska rättsväsendet och bringa det mer i överensstämmelse med internationella normer. Därigenom läggs också en grund för en demokratisk utveckling i framtiden. De 56 officiella minoriteterna utgör knappt 10 % av hela befolkningen och återfinns främst i de sydvästra provinserna och i Tibet, Xinjiang och inre Mongoliet. Inflyttningen av etniska kineser, inte sällan uppmuntrad av de kinesiska myndigheterna, till traditionella minoritetsområden har i vissa fall gjort de etniska grupperna till minoriteter i sina egna ursprungsområden. I både Tibet och Xinjiang finns hos befolkningen ett motstånd mot den kinesiska överhögheten. Uttryck för detta motstånd – även fredliga – stämplas av myndigheterna ofta som ”separatism”, och behandlas som ett allvarligt brott. Det förekommer att vanliga uttryck för kulturell eller religiös identitet tolkas som uttryck för separatism, liksom att fredliga uttryck för önskemål om ökad autonomi likställs med separatism i bemärkelsen upprättandet av en stat separat från övriga Kina. Utskottet ser allvarligt på bristerna i respekten för de mänskliga rättigheterna i Tibet. Sverige verkar för att situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina, inklusive Tibet där kränkningarna är särskilt allvarliga, skall uppmärksammas i internationella sammanhang. Förutom att verka i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i andra FN-sammanhang bedriver Sverige en dialog med Kina, både enskilt och inom EU, och framhåller vikten av att Kina respekterar den tibetanska befolkningens mänskliga rättigheter och uppmanar Kina att samarbeta med FN:s MR-organ.

Utskottet har vidare inhämtat att Sverige i kontakter med kinesiska regeringsföreträdare och ansvariga i Tibet har fört fram kravet på att Gedhun Chökyi Nyima skall beredas tillfälle att ta emot besök av utomstående observatörer. Detta krav har dock avvisats av den kinesiska sidan. Enligt vad utskottet erfarit kommer Sverige att fortsätta att föra fram detta krav, vilket också

framförs av EU i dialogen med Kina om mänskliga rättigheter. Förutsatt att en öppning skymtar vad avser dialog mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen och att medlemsstaterna kan enas om en roll för FN skulle en sådan process också kunna stötts av FN.

Sverige och EU måste verka för att användningen av dödsstraffet upphör, att rättsväsendet avpolitiserats, att tortyren upphör, att politiska fångar frigges och att förföljelsen av oppositionella samt religiösa personer upphör. Sverige måste ta avstånd från tvångsaborter och barnmord och verka för att flickor uppvärderas. Utplåningen av tusentals flickebarn måste stoppas. De mänskliga rättigheterna är universella och måste respekteras universellt, också i Folkrepubliken Kina. Att framhäva detta måste vara en hörnsten i svensk utrikespolitik.

Folkrepubliken Kina har dödsstraff för mer än 60 olika brott. Enligt Amnesty har landet dödsstraff förutom för våldsbrott även för mutbrott och skattefusk. Till och med bensinstöld har lett till dödsstraff och resulterat i avrättning. Dessutom genomför landet offentliga massavrättningar, och människor har fått dödsdomar tilldelade offentligt på stora idrottsarenor.

Mellan 1990 och 1998 registrerade Amnesty 25 400 dödsdomar och mer än 16 500 verkställda avrättningar i Folkrepubliken Kina. Den verkliga siffran är sannolikt än högre, eftersom det saknas officiell statistik. Folkrepubliken Kina avrättar fler människor än världens övriga länder tillsammans. På några månader avrättade Folkrepubliken Kina fler människor än övriga världen sammantaget gjorde under de tre senast föregående åren.

Dödsstraffen utmäts efter rättegångar som med varje mått mätt måste anses som summariska, politiserade och orättvisa. Möjligheterna att överklaga är starkt begränsade, eller icke existerande. En avrättads familj krävs efter avrättningen på betalning för kulan som använts för att döda den närstående. Det förekommer politiskt styrda skenrättegångar. Att polisen använder tortyr och misshandel är vanligt.

Eftersom män anses vara viktigare än kvinnor i Kina har landets "ettbarnspolitik" lett till att blivande föräldrar aborterat flickfoster för att de skall få en pojke som enda barn. Kina har offentliggjort en vitbok om sin befolkningspolitik. Fortfarande gäller ettbarnsnormen, men tvånget skall betonas mindre och belöningarna mer. Respekten för "ettbarnspolitiken" skall höjas genom förbättrad ekonomisk trygghet i form av pensionsfonder och andra former av bidrag.

Det är naturligtvis bra att Kina uppger att tvånget skall minskas, men i grunden handlar frågan om att respekt för människors lika värde måste upprättas. Att hundratusentals, kanske miljoner flickor "försvinner" i Kina är en oacceptabel konsekvens av "ettbarnspolitiken" och synen på mäns och kvinnors olika värde. Övergreppen i Kina har inte väckt berättigad politisk uppmärksamhet i Sverige. Situationen är så allvarlig att den borde vara en domine-

rande fråga på den utrikespolitiska agendan. Den svenska regeringen måste reagera hårdare mot övergreppen mot mänskliga fri- och rättigheter som sker i Folkrepubliken Kina och mot användningen av dödsstraffet i synnerhet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U299 yrkandena 1–5, 7, 8.

14. Kina, punkt 9 (fp)

av Carl B Hamilton (fp) och Cecilia Wigström (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:U289 yrkandena 1 och 3–5 och 2003/04:U343 yrkandena 1–6 och avslår motionerna 2002/03:U204 yrkandena 3, 4 och 6, 2002/03:U205 yrkandena 3–6, 2002/03:U232, 2002/03:U248 yrkandena 1–5, 2002/03:U279 yrkandena 1 och 2, 2002/03:U292, 2002/03:U309, 2003/04:U14 yrkande 15, 2003/04:U252 yrkandena 1–4, 2003/04:U255 yrkande 20, 2003/04:U275 yrkandena 2 och 3, 2003/04:U299 yrkandena 1–5 och 7, 2003/04:U303 yrkandena 1–3, 2003/04:U304 och 2003/04:U338 yrkandena 1, 2 och 4–8.

Ställningstagande

Den kommunistiska enpartiregimen i Beijing slår till med brutal hårdhet mot missnöjes- eller protestyttringar i Kina. De fortsatta övergreppen och den omfattande förföljelsen av falungogrörelsen är ett tecken på att regimen inte kan tolerera något uttryck som den inte har full kontroll över. Regimen i Beijing utövar ytterst sträng kontroll och förtryck av ursprungsfolken i de båda av Beijing kontrollerade icke-kinesiska provinserna Tibet och Xinjiang, där s.k. Han-kineser (Kinas majoritetsfolk) numera efter omfattande invandring också utgör majoritet.

Det folkliga missnöjet med de negativa konsekvenserna av den snabba ekonomiska utvecklingen och den därav följande urbaniseringen och de sociala problemen är baksidan av det ”ekonomiska undret” i Kina. Tillsammans med politiska och kulturella missnöjesyttringar kan det blomma ut i stor intern politisk oro. Det förklarar den känslighet med vilken dagens kinesiska ledare slår till mot varje okontrollerad folklig opinionsyttring. Trots otaliga centralt lanserade kampanjer mot politisk och ekonomisk korruption, ofta ackompanjerade av drakoniskt utmätta straff, tycks inte vare sig vilja eller förmåga finnas att på allvar ta itu med den utbredda korruption som sträcker sig ända

till de högsta ledarna och deras närmaste. Sammantaget utgör detta grunden för den alltmer försvagade auktoritet och legitimitet som den politiska ledningen i Beijing förfogar över.

Dagens Kina är ett resultat av en ofta dramatisk historisk expansion under vilken stora områden med icke-kinesisk befolkning införlivats under Beijings kontroll. I officiell kinesisk ideologi – kommunistisk såväl som nationalistisk – är det en nationell plikt att slå vakt om varje tum av det Kina som därmed uppnåtts. Det är i det perspektivet man skall se den kollektiva förödmjukelse som kineser upplevde och fortfarande upplever sig ha utstått under omvärldens agerande i Kina under de två senaste århundradena. Det är inte minst i det perspektivet man skall se den fullständigt kompromisslösa synen på Taiwanfrågan, som onekligen har ett mycket starkt folkligt stöd – ett resultat av generationer av nationalistisk indoktrinering. I framför allt två av de historiskt erövrade områdena med egen icke-kinesisk ursprungsbefolkning med en helt egen inhemsk religion eller islam – Tibet och Xinjiang i västra Kina – reses krav på självbestämmande.

I Tibet fullbordas den kinesiska ockupationen effektivt med hjälp av massinflyttning, militär kontroll och förtryck samt massiva investeringar som skall knyta Tibet till resten av den kinesiska ekonomin och infrastrukturen. Det finns ingen anledning att förvänta sig en lösning av Tibetfrågan, om inte ledarna i Beijing är beredda att gå Dalai Lama till mötes i hans krav på långtgående autonomi för Tibet.

Xinjiang är av stor strategisk och ekonomisk betydelse för Kina. I Taklimakanöknen finns Kinas största olje- och gasreserver. Kina söker utländskt kapital för att bygga erforderliga pipeliner. I Xinjiang produceras en tredjedel av Kinas bomull. Under det senaste året har de kinesiska myndigheterna vid upprepade tillfällen slagit till mot oppositionella uigurer i Xinjiang. Dödsdomar och långvariga fängelsestraff utdöms efter ofta ytterst summariska rättgångar mot s k terrorister.

Beijing bör uppmantras att ge Tibet och Xinjiang långtgående självbestämmande, upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter samt skapa förutsättningar att vårda och utveckla kulturella och religiösa särdrag utan att riskera hot eller förföljelser.

All kinesisk maktpolitik mot Taiwan måste fördömas klart och entydigt. Oavsett om Taiwan vunnit internationellt erkännande är det i strid med folkrätt och ett hot mot den internationella säkerheten i FN-stadgans mening. Varje antydning om att Beijing kan komma att använda väpnat våld eller utpressning för att uppnå sina mål gentemot Taiwan måste avvisas. Medborgarna i Taiwan avgör själva om de vill bli en del av Folkrepubliken eller fortsätta leva sitt eget liv. Sverige och EU måste göra detta helt entydigt klart gentemot den kinesiska statsledningen. Sverige bör på olika sätt utveckla sina förbindelser med Taiwan och t.ex. inte vägra att utfärda besöksvisum för taiwanesiska medborgare i ledande ställning.

Sverige motsätter sig ett eventuellt upphävande av vapenembargot mot Kina i ljuset av fortsatta brott mot mänskliga rättigheter i Kina samt Kinas politik gentemot Taiwan.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2002/03:U289 yrkandena 1 och 3–5 samt motion 2003/04:U343 yrkandena 1–6.

15. Situationen i Kuba, punkt 10 (m, kd)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U14 yrkande 16.

Ställningstagande

I Latinamerika är det numera bara Kuba som inte har en folkvald regering. Åtskilliga demokratier är dock bräckliga, och respekten för mänskliga rättigheter är inte tillfredsställande i många av länderna.

Kuba har nu åter drabbats av kraftig repression med avrättningar och fängslande av olikfärdiga. EU bör vara tydligt i sin kritik av de brott mot mänskliga rättigheter som begås av den kommunistiska regimen. Samtidigt bör omvärldens handel och turism med Kuba fortgå. Erfarenheterna är att sanktionerna har gynnat regimen som hänvisar till en hotfull omvärld för att söka legitimitet för det inhemska förtrycket.

Utskottet konstaterar att de oppositionella rörelserna i Kuba har växt betydligt under 1990-talet, men det faktum att de arbetar under ständig bevakning och stort tryck från myndigheterna resulterar i att de uppnår begränsad politisk räckvidd. Oppositionens genomslagskraft har ökat under senare år, inte minst genom det s.k. Varelaprojektet. Projektets undertecknare vill lagstifta om en folkomröstning om demokratiska reformer, och drygt 25 000 kubaner står med sin namnteckning bakom Varelaprojektets krav. Under 2003 rapporterades det om en rad övergrepp mot Varelaprojektets aktivister. Utskottet framhåller att det inte finns något oberoende rättsväsende, och det råder inte yttrandefrihet, tryckfrihet eller föreningsfrihet. Människorättsläget har kraftigt försämrats under 2003. I mars dömdes 75 olikfärdiga – journalister, MR-aktivister, politiker – till långa fängelsestraff för brott mot statens säkerhet och samröre med USA. Antalet politiska fångar ökade markant och uppgår enligt inhemska bedömare nu till mellan 300 och 400 personer.

Utskottet kan vidare konstatera att FN-kommissionen för de mänskliga rättigheterna i Genève (MRK) årligen har antagit en resolution i vilken MR-situationen i Kuba anges som mycket bristfällig. Kuba har av FN:s MR-kommitté ålagts att vidta åtgärder för att möjliggöra ett besök i landet av högkommissariens personliga representant. Kuba har emellertid kritiserat MR-resolutionen och motsatt sig ett besök. Vidare framhåller utskottet att FN-kommittén mot tortyr 1997 underströk vikten av att Kuba kriminaliserade tortyr. Kommittén betonade även att landet borde etablera en procedur för att behandla enskilda anmälningar om tortyr. Kuba tillåter inte Internationella Röda Korset (ICRC) eller andra oberoende organ att besöka fängelser. Ingen offentlig statistik återfinns över situationen i landets anstalter eller över antalet fångar. Enligt tillgängliga källor är en anmärkningsvärt hög andel av befolkningen frihetsberövad i jämförelse med andra länder. Utskottet har inhämtat att den kubanska strafflagen föreskriver att domstolarna kan utdöma dödsstraff vid en rad olika brott. Enligt strafflagen kan dödsstraff inte utdömas till personer under 20 år eller till gravida. Dödsstraff överklagas automatiskt och måste fastställas av Högsta domstolen och statsrådet.

Utskottet menar att omfattande kränkningar av den personliga friheten äger rum. Den kubanska konstitutionen garanterar grundläggande fri- och rättigheter, men artikel 62 stipulerar att dessa inte kan utövas om de går emot den socialistiska staten och dess mål. Oliktänkande trakasseras och motarbetas på olika sätt, bl.a. genom orimligt långa politiskt motiverade fängelsestraff, tillfälliga frihetsberövanden, hemfridsbrott, avskedanden, vräkningar och förtal.

Utskottet framhåller att det inte finns någon yttrandefrihet i Kuba. Alla massmedier ägs och kontrolleras av staten. Radio, TV och tidningar söker mobilisera stöd för regimen och sprider dess budskap. Sedan början av 2004 begränsas Internetanvändningen till officiella företag och regeringskontor. Kommunistpartiorganet Granma är den viktigaste dagstidningen. Normalt brukar regimen inte rapportera om oppositionella och medlemskap i fristående illegala partier, fackföreningar eller skrån. Möten och aktiviteter saboteras, bl. a. genom tillfälliga frihetsberövanden och infiltration. Konstitutionen garanterar sedan 1992 religionsfrihet, men religiösa och sociala aktiviteter kringskärs i varierande grad av myndigheterna. Andelen av befolkningen som är kyrkligt engagerad har ökat markant sedan början av 1990-talet. Den katolska kyrkan och andra trossamfund tillåts, med vissa begränsningar.

Utskottet har inhämtat att Kuba inte har tillträtt 1951 års flyktingkonvention. Den kubanska asylpolitiken utgår från politiska och inte humanitära hänsyn. Konstitutionen medger asyl för personer som kämpat mot eller för politiska mål i linje med regimens ideal. Enligt uppgift har mer än en miljon kubaner lämnat Kuba sedan revolutionen 1959. Att lämna landet utan utresetillstånd är illegalt och kan leda till fängelsestraff, böter samt förlust av egendom. USA och Kuba samarbetar om migrationsfrågor och ca 20 000 kubaner beviljas varje år uppehållstillstånd i USA. Många försöker även lämna Kuba illegalt,

bl.a. med hjälp av professionella människosmugglare. De kubaner som den amerikanska kustbevakningen träffar på i Floridasundet återbördas av USA, enligt överenskommelse, till Kuba. Enligt amerikansk lag får de kubaner som bokstavligen når amerikansk mark stanna i USA.

Sverige har aktivt stött EU:s gemensamma ståndpunkt om Kuba och har genom förklaringar, demarcher och andra kontakter med Kubas regering vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att landet respekterar de mänskliga rättigheterna. Även FN:s kommission för mänskliga rättigheter är ett viktigt forum för att verka för respekten för mänskliga rättigheter i Kuba. Utskottet konstaterar att från svensk sida fästs stor vikt vid demokratirörelsen i Kuba. Sverige har kontakt med såväl myndigheter som organisationer och enskilda. Dessa kontakter skall utvecklas vidare på lämpligt sätt, bl.a. genom att främja en dialog om mänskliga fri- och rättigheter liksom yttrande- och pressfrihet med olika delar av det kubanska samhället. Värdefulla erfarenheter från demokrati- och MR-insatser från samarbeten med andra länder kan tas till vara och användas i den mån de är relevanta i den kubanska kontexten. Utskottet menar att denna form av utbyte av erfarenheter bör öka.

Utskottet har vidare inhämtat att EU:s ministerråd år 2003 antog en ny inriktning av politiken gentemot Kuba. Relationerna på hög diplomatisk nivå skall skäras ned, relationerna till representanter för demokratirörelsen utökas och arbetet, skall inledas för att revidera den gemensamma position som styrt relationerna till Kuba sedan 1996. Utskottet menar att detta är en välkommen förändring i EU:s hållning.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U14 yrkande 16.

16. Demokratirörelsen och biståndet till Kuba, punkt 11 (fp, kd)
av Carl B Hamilton (fp), Cecilia Wigström (fp) och Rosita Runegrund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed (inget beslut satt) riksdagen motionerna 2002/03:U266 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:U328 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Under 2002 skördade demokrätirörelsen på Kuba framgångar. Därför satte Fidel Castro brutalt stopp för den genom att i mars 2003 arrestera 90 av rörelsens ledande personer. Det var den mest omfattande arresteringsvågen på två decennier och ett oerhört bakslag för demokrätirörelsen och en försämring av situationen för de mänskliga rättigheterna.

I april 2003 dömdes 75 av de arresterade till fängelse i sammanlagt 1 456 år. Ett fyrtiotal av dessa var aktiva i Varela-projektet. Rättegångarna uppfyllde på intet sätt internationella standarder. Kuba har nu 335 politiska fångar varav 89 samvetsfångar. Det gör Kuba till det land i världen som har högst antal samvetsfångar per capita. Situationen i fångelserna är extra allvarlig för dem som fängslats för politiska handlingar. Dissidenter stängs in på psykiatriska kliniker och blir ofta föremål för våld och trakasserier.

Kuba använde dödsstraffet flitigt under 1990-talet, men sedan april 2000 verkade det som att regeringen hade instiftat ett moratorium, även om domstolarna fortsatte att utdöma dödsstraff. I början av 2003 avrättades dock tre båtkapare brutalt och det tillfälliga moratoriet har därmed upphört.

Demokrätirörelsen i Kuba har under det senaste året ställts inför allvarliga problem. De som inte är fängslade smutskastas i officiella medier, trakasseras och hotas. Allt arbetsmaterial har försvunnit i samband med tillslagen, och 22 av de fria biblioteken har blivit av med samtliga böcker, faxar och pedagogiskt material. Rörelsen är dock inte bruten utan fortsätter sitt arbete. Effekten av varje fängslad person blir att åtminstone ett antal familjemedlemmar blir aktiverade i arbetet för ett demokratiskt Kuba.

Samtidigt befinner sig det svenska biståndet till Kuba i ett helt nytt läge. Regeringen har tidigare inte velat bidra öppet med stöd till de organisationer och personer på Kuba som faktiskt arbetar för demokrati. Men i samband med arresteringsvågen våren 2003 gjordes flera mycket skarpa uttalanden som förklarade bl.a. att det borde vara lika motiverat att stötta demokrätirörelsen på Kuba som det en gång var att stötta ANC i Sydafrika. En strategi för att genomföra detta saknas dock fortfarande.

Även EU:s ministerråd antog år 2003 en ny inriktning beträffande Kuba. Man förklarade bl.a. att relationerna på hög diplomatisk nivå skall skäras ned, kulturutbytet minska, relationerna till representanter för demokrätirörelsen utökas – bl.a. skall demokratiaktivister bjudas in till EU-ambassaderna på medlemsländernas nationaldagar – och arbetet med att revidera den gemensamma position som styrte relationerna till Kuba sedan 1996 inledas.

När Sverige och EU nu antagit en inriktning som utgår från att samarbeta med demokrätirörelsen på Kuba, borde samma öppna attityd förstås visas gentemot kubanska demokratiaktivister som bor i Sverige och i resten av Europa. Det finns inga som har större engagemang för ett demokratiskt Kuba, och de nödvändiga kunskaperna och kontakterna, än kubanerna själva.

Regeringen bör med utgångspunkt i erfarenheterna från Vitrysslandsprogrammet och stödet till ANC på 1980-talet utarbeta ett Kubaprogram. I såväl förberedelserna som genomförandet av programmet bör regeringen skapa en form för samarbete med de organisationer av kubaner i Sverige som arbetar för demokrati på Kuba. Programmet bör ha som främsta mål att stärka demokrati rörelsen på Kuba för att möjliggöra en demokratisering i framtiden. Regeringen bör även arbeta utifrån dessa principer i framtagandet av EU:s nya gemensamma position gentemot Kuba.

Vi anser att brotten mot medborgarnas politiska rättigheter på Kuba på intet sätt kan ursäktas med att jämställdhet och hälso- och sjukvård är relativt bra på Kuba. När utskottet tar upp det sistnämnda i betänkandet skickar det signaler om motsatsen. Syftet med hela betänkandet är ju att kritisera ett antal länder, inte att dela ut diplom.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs.

Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2003/04:U328 yrkandena 1–3.

17. Turkiet, punkt 12 (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U286 yrkandena 4 och 5 och avslår motionerna 2002/03:U213, 2002/03:U214, 2002/03:U215, 2002/03:U216, 2002/03:U217 yrkande 1, 2002/03:U227 yrkandena 1–5, 2002/03:U241 yrkandena 1–7, 2002/03:U253 yrkandena 1–6, 2003/04:U14 yrkande 4, 2003/04:U222 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U242 yrkande 1, 2003/04:U273, 2003/04:U279 yrkandena 1–6, 2003/04:U281, 2003/04:U323 och 2003/04:U346 yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Turkiet är ett kandidatland som är förutbestämt att ansluta sig till unionen på grundval av samma kriterier som tillämpas på de övriga kandidatländerna. För att hjälpa Turkiet i denna process inrättades redan 1998 en strategi för anslutning. Denna omfattade en önskan från EU:s sida om att fördjupa samarbetet med Turkiet till bl.a. områden som mänskliga rättigheter, forsknings- och utvecklingssamarbete, jordbruk samt tjänstehandel.

Turkiet bör slå vakt om den kulturella mångfalden och garantera alla medborgare, oavsett ursprung, sina kulturella rättigheter. För minoritetsfolk är det ytterst viktigt att de har tillgång till såväl radio- som tv-program på sitt språk.

De bör även ha rätt till undervisning på sitt språk. För att minoriteternas rättigheter skall kunna garanteras bör Sverige driva på att EU tillsammans med Turkiet utarbetar konkreta planer för respektive minoritet som lever i Turkiet.

Turkiet har undertecknat en rad internationella avtal som rör mänskliga rättigheter, och landet bör agera i enlighet med andan i europeiska stadgan om regionala språk eller minoritetsspråk, ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och Europeiska unionens stadga om grundläggande rättigheter. Det är även viktigt att Turkiet vidtar ytterligare åtgärder för att inom ramen för sitt lands territoriella suveränitet tillgodose minoritetsgruppernas legitima intressen i Turkiet och se till att de kan medverka i det demokratiska arbetet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U286 yrkandena 4 och 5.

18. Turkiet, punkt 12 (mp)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:U346 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:U213, 2002/03:U214, 2002/03:U215, 2002/03:U216, 2002/03:U217 yrkande 1, 2002/03:U227 yrkandena 1–5, 2002/03:U241 yrkandena 1–7, 2002/03:U253 yrkandena 1–6, 2003/04:U14 yrkande 4, 2003/04:U222 yrkandena 1 och 2, 2003/04:U242 yrkande 1, 2003/04:U273, 2003/04:U279 yrkandena 1–6, 2003/04:U281, 2003/04:U286 yrkandena 4 och 5, 2003/04:U323 och 2003/04:U346 yrkandena 1 och 3–5.

Ställningstagande

Under de senaste decennierna har såväl folkrätten, de mänskliga rättigheternas tillämpning som den nationella demokratin i alla jordens länder alltmer uppmärksamats. I många delar av världen råder det fortfarande förtryck och ockupation, som i Palestina, Kurdistan och Västsahara. I dag borde det inte råda någon tvekan om att även kurderna, detta i fem nationalstater utspridda folk, har samma rätt till demokrati, mänskliga rättigheter och självbestämmande som andra. Den självklara rätten till självbestämmande och kränks och Sverige skall verka för att en FN-sanktionerad folkomröstning anordnas i den turkiska delen av Kurdistan, i syfte att få veta hur det kurdiska folket vill utforma sin framtid.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförs. Förslaget lämnas med anledning av motion 2003/04:U346 yrkande 2.

Särskilt yttrande

Konflikten i Mellanöstern, punkt 5 (mp)

Lotta N Hedström (mp) anför:

Genèveinitiativet framställs som en positiv ansats i utskottets betänkande och det kan det också vara, men vissa svagheter bör påpekas och påtalas, nämligen att initiativet:

- inte ligger i linje med de resolutioner som FN tagit om Israel-Palestinakonflikten genom åren,
- inte säkerställer de palestinska flyktingarnas status och hemvändande,
- inte garanterar en palestinsk stat eftersom land och lufterum inte kan upprätthållas på ett autonomt sätt, och israelisk militär kommer enligt förslaget att finnas kvar på palestinskt territorium.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2003/04:20 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.

Följdmotioner

2003/04:U14 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige som enskilt land har ett särskilt ansvar för att främja och påverka utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i de länder som Sverige sedan länge har ett omfattande utvecklingsamarbete med.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen årligen och i god tid före, eller senast i samband med, budgetbehandlingen skall ge riksdagen en utförlig rapport om situationen och utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Turkiet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Europarådets centrala roll i värnandet om mänskliga rättigheter och demokrati i Ryssland.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att OSSE och Europarådet bör spela en central roll i värnandet om mänskliga rättigheter och demokrati i södra Kaukasien och Centralasien.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU aktivt bör verka för att den syriska ockupationen av Libanon upphör.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU är tydligare i sin kritik mot brott mot mänskliga rättigheter som begås av regimen i Iran.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stödja uppbyggnaden av demokrati i Irak.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU bör betona vikten av och bidra till att det skapas regionala strukturer för mänskliga rättigheter och demokrati i Afrika.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU sluter upp bakom USA i en tydlig kritik mot de brott mot mänskliga rättigheter som kommunistregimen i Kina begår.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU är tydlig i sin kritik mot de brott mot mänskliga rättigheter som begås av den kommunistiska regimen på Kuba.

2003/04:U15 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av s.k. early warning-system för att skydda mänskliga rättigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av konkret stöd till uppbyggnad av samhällsinstitutioner för att skydda mänskliga rättigheter.

2003/04:U16 av Lotta N Hedström och Ulf Holm (båda mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN-sammanhang bör verka för att det hålls en världskonferens om diskriminering på grund av sexuell läggning.

2003/04:U17 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är regeringens skyldighet och plikt att reagera när mänskliga rättigheter kränks, varhelst detta sker.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör driva att metodutveckling gällande instrumenten för legitim inblandning på EU-nivå kommer till stånd samt att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur metoderna gällande legitim inblandning kan utvecklas på bilateral nivå.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att regeringen inom ramen för Medelhavsavtalets organ, associeringsrådet och associeringskommittén, driver frågorna om mänskliga rättigheter och Algeriets efterlevnad av internationella MR-konventioner med kraft.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av tydliga rutiner samt att en handbok utarbetas för situationer då svenska medborgares mänskliga rättigheter kränks utomlands.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för att fler dialoger med inriktning på enbart mänskliga rättigheter kommer till stånd med enskilda länder.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att endast länder som inte själva bryter mot principerna de är satta att övervaka skall accepteras som ordförande i FN-kommissionen för mänskliga rättigheter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om fri abort på kvinnans egna villkor bör drivas tydligt av Sverige i internationella forum.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att ILO-konvention nr 169 ratificeras snarast.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall driva frågan om en sanningskommission i Irak.

2003/04:A2 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhet i det internationella utvecklingsarbetet.

Motion från allmänna motionstiden hösten 1999

1999/2000:U903 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stödja ett mer demokratiskt långsiktigt ägaransvar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:L249 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges arbete inom internationella organisationer för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en FN-konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

2002/03:U202 av Sten Tolgfors (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att EU:s inofficiella praxis gällande visumfrågor för vissa personer från Taiwan ändras.

2002/03:U204 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att användningen av dödsstraffet i Folkrepubliken Kina upphör.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att tortyren i Folkrepubliken Kina upphör.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att rättsväsendet i Folkrepubliken Kina avpolitiseraras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att politiska fångar i Folkrepubliken Kina frigges och att förföljelsen av oppositionella samt religiösa personer upphör.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de mänskliga rättigheternas universalitet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försvinnandet av hundratusentals flickor är en oacceptabel konsekvens av "ettbarnspolitiken" i Kina och synen på mäns och kvinnors olika värde.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör markera sitt stöd för Taiwans öppning om att avskaffa dödsstraffet.

2002/03:U205 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Taiwans demokratiseringsprocess som ett gott exempel för demokratisering av Folkrepubliken Kina.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas hot om våld mot Taiwan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas försök att påverka utfallet av fria och demokratiska val i Taiwan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samtal mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en tydlig svensk Kinapolitik.

2002/03:U210 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN bör verka för ett inlemmande av Taiwan i det internationella samarbetet eller verka för Taiwans deltagande i det internationella samarbetet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bereder Taiwans representationskontor i Stockholm villkor som är likvärdiga dem som kommer andra utländska beskickningar till del.

2002/03:U212 av Maud Olofsson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att USA bör framlägga bevis för FN innan beslut fattas i säkerhetsrådet om en eventuell gemensam aktion mot Irak, samt att en attack utanför FN:s regi vore destabiliserande för det internationella systemet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för kvinnors deltagande i FN-insatser, fredsförhandlingar och fredsprocesser.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Rysslands nyckelroll i konflikterna i Kaukasus, Vitrysslands oroande utveckling samt EU:s ansvar att tydligt stödja OSSE:s verksamhet.

2002/03:U213 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en opartisk historisk forskning kring assyriers/syrianers situation 1915–1918.

2002/03:U214 av Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma assyriers/syrianers situation i Mellanöstern.

2002/03:U215 av Yilmaz Kerimo och Carina Hägg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en begäran av Unescos stöd angående bevarande av assyriers/syrianers kulturarv i Turkiet.

2002/03:U216 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser inom EU och FN för internationellt erkännande av folkmordet på assyrier/syrianer 1915–1918.

2002/03:U217 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Turkiet, med anledning av sin EU-kandidatur, uppmanas ta sitt kulturanvar för de assyrisk-syrianska kyrkor och kloster som finns inom landets gränser.

2002/03:U219 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utformningen av palestinska läromedel.

2002/03:U221 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om religionsfriheten i Europa och dess närhet.

2002/03:U222 av Erling Bager (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att uppmärksamma situationen i Iran.

2002/03:U224 av Göran Lenmarker m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i den bilaterala dialogen inom EU verkar för en struktur som främjar och kontrollerar respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i södra Afrika.

2002/03:U225 av Lennart Kollmats (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att ge Taiwans representant i Sverige officiell status.

2002/03:U226 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen inom OSSE aktivt bör verka för att frågan om Nagorno-Karabach löses.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen inom EU aktivt bör verka för att Turkiet och Azerbajdzjan häver blockaden mot Armenien.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU efter att val genomförts i Turkiet intensifierar sina ansträngningar att stimulera den fortsatta dialogen mellan Turkiet och Azerbajdzjan å ena sidan och Armenien å andra sidan när det gäller att lösa frågan Nagorno-Karabach, häva blockaden mot Armenien och normalisera relationerna mellan länderna.

2002/03:U227 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för att förmå Turkiet att respektera dess medborgares demokratiska rättigheter och upphöra med förföljelsen av oliktankande.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för en politik som innebär tolerans mellan olika folkgrupper i Turkiet och ett slut på förtrycket av nationella minoriteter i landet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för att den turkiska staten upphör med trakasserier mot landets minoriteter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för att människor som utvandrat från Turkiet till andra länder skall ha rätt att fritt besöka de områden i landet varifrån de ursprungligen kommer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall arbeta med att förmå Turkiet att uppfylla Köpenhamnskriterierna och att landet lägger särskild vikt vid kvinnornas mänskliga rättigheter.

2002/03:U228 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kränkningar av mänskliga rättigheter alltid måste påtalas, kritiseras och åtgärdas oavsett var de äger rum.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt skall verka för att dödsstraffet och användningen av tortyr avskaffas.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka alla former av etnisk diskriminering.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka våld mot och diskriminering av kvinnor.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka handel med kvinnor och barn.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för en tydligare och mer sammanhållen strategi för EU:s arbete med mänskliga rättigheter i världen.

2002/03:U232 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Kinas ettbarnspolitik och svenskt stöd till UNFPA.

2002/03:U235 av Birgitta Ohlsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i internationella forum som Förenta nationerna aktivt bör verka för att kvinnors rätt till fri abort erkänns som en av de grundläggande mänskliga rättigheterna.

2002/03:U236 av Lennart Hedquist m.fl. (m, kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svenskt bistånd till palestinierna inte får ges på ett sådant sätt att det direkt eller indirekt kan användas för våld mot Israel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenskt bistånd till en palestinsk stat när fredsprocessen givit önskat resultat.

2002/03:U238 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen i den kritiska dialogen med Iran med kraft skall hävda det iranska folkets rätt att fritt organisera sig i partier och fackföreningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen i olika internationella organ skall verka för att omständigheterna kring flera författares samt en rad politiskt och religiöst oliktänkande människors död närmare granskas av en opartisk internationell humanitär organisation.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen skall verka för att FN:s speciella sändebud när det gäller mänskliga rättigheter i Iran måste få möjlighet att besöka landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen bör verka för att ett FN-kontor upprättas i Iran.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i den kritiska dialogen bör lägga stor vikt vid kvinnornas situation när det gäller deras ställning inom rättssystemet, deras rätt till arbete och deras möjligheter att delta i samhällsdebatten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen inom EU skall verka för att politiska, diplomatiska och ekonomiska punktsanktioner skall kunna tas i bruk som en del av den kritiska dialogen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i sina direkta relationer med den iranska regeringen samt i EU- och FN-sammanhang bör verka för yttrandefrihet för alla och att t.ex. alla författare och journalister ges möjlighet att fritt ge ut sina verk, tidskrifter och tidningar.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att alla som fängslats på grund av sin politiska eller religiösa uppfattning försätts på fri fot.

2002/03:U241 av Erling Bager och Karin Pilsäter (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöva påtryckning på Turkiet att erkänna assyrierna/syrianerna/kaldéerna som minoritet i landet och upphöra med diskrimineringen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmana Turkiet att vårda assyriernas/syrianernas/kaldéernas kulturarv och språk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att erkänna assyrierna/syrianerna/kaldéerna som folk.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för ett centrum för forskning om assyriernas/syrianernas/kaldéernas öde och framför allt ”seyfo”, folkmordet, samt att det inbegrips i Levande historia.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att föra upp assyriernas/syrianernas/kaldéernas fråga på FN:s och EU:s dagordning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i diskussioner med USA och FN skall påpeka assyriernas/syrianernas/kaldéernas extrema utsatthet i Irak vid ett förestående krig.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att också assyriernas/syrianernas/kaldéernas medborgerliga rättigheter bör tas i beaktande vid bildandet av en ny regering i Irak.

2002/03:U243 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige verkar för att bistå Sudan i den demokratiska utvecklingen.

2002/03:U247 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för att Taiwan ges möjlighet att ansluta sig till FN och WHO.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige tydligt deklarerar hållningen att Taiwan, liksom andra suveräna, fria och demokratiska stater, fritt och självständigt avgör sitt lands framtid.

2002/03:U248 av Kent Olsson m.fl. (m, fp, kd, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att Tibetfrågan löses med fredliga medel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall verka för att en dialog inleds mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN bör ha en beredskap att stödja och underlätta en dialog mellan Folkrepubliken Kinas ledning och den tibetanska exilregeringen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall följa utvecklingen av mänskliga rättigheter i Kina, särskilt i Tibet, och klart och tydligt i FN och andra internationella forum påtala övergrepp för brott mot mänskliga rättigheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina verkar för att Gedhun Choekyi Nyima, tillsammans med sin familj, samt de övriga som greps vid erkännandet av denne som elfte Panchen lama, omedelbart släpps.

2002/03:U250 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ge sitt kraftfulla stöd till de två fredsprocesser som pågår när det gäller inbördeskriget i Sudan: i första hand till IGAD-processen men eventuellt också till den process som leds av Egypten och Libyen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta initiativ i FN till en resolution angående inbördeskriget i Sudan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU tar upp frågan om att agera för en fredlig lösning i Sudan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utreda möjligheterna att för svenska företag med verksamhet utomlands formulera en bindande uppförandekod förbunden med vissa sanktionsåtgärder för de företag som bryter mot denna kod.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör verka för att kyrkliga organisationer och inhemska frivilligorganisationer som arbetar i Sudan skall ges ökade ekonomiska resurser för biståndsverksamhet i landet.

2002/03:U251 av Gunnar Hökmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mänskliga rättigheter i arabvärlden.

2002/03:U253 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen arbetar för att den etniska diskrimineringen av assyrier i deras hemländer förs upp på FN:s och EU:s dagordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige erkänner assyrierna som ett folk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det assyriska kulturarvet, som också är kristenhetens kulturarv, bevaras i länder som Turkiet och Irak.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föra upp frågan om assyriernas kulturarv till FN:s organ Unesco.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Riksarkivet får uppdraget att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande det assyriska/syrianska folkmordet, seyfo.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett centrum för forskning om Mesopotamiens folkslag, historia och utveckling skapas, och att centrumet även omfattar forskning om invandrare till Sverige från Mesopotamien.

2002/03:U254 av Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fördjupade kontakter med och fortsatt svenskt stöd till Republiken Kongo.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att de utländska ekonomiska intressen som påverkat och påverkar utvecklingen i Republiken Kongo kartläggs.

2002/03:U257 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i sina politiska och ekonomiska relationer med Sudan måste uppmärksamma pågående brott mot mänskliga rättigheter i landet, t.ex. tvångsförflyttningarna, i samband med oljeutvinningen.

2002/03:U258 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Kurdistan – en nation utan gränser.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att en FN-sanktionerad folkomröstning anordnas i olika delar av Kurdistan.

2002/03:U265 av Christer Engelhardt och Hillevi Larsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges stöd till FN:s folkomröstningsprocess i Västsahara.

2002/03:U266 av Cecilia Nilsson Wigström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att främja respekten av mänskliga rättigheter i Kuba.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige öppet bör ställa sig bakom demokratirårelsens arbete och använda svenska biståndsmedel för att stödja de kubanska demokraternas arbete.

2002/03:U267 av Patrik Norinder m.fl. (m, v, kd, mp):

Riksdagen beslutar att Sveriges regering skall verka för att Taiwan skall kunna delta i arbetet inom WHO som observatör.

2002/03:U270 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är av största vikt att Sverige verkar för att de i februari 2002 avslutade fredssamtalen mellan Colombias regering och gerillarörelserna FARC och ELN återupptas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN och i andra internationella sammanhang aktivt uppmärksammar och tar vara på kvinnornas förslag och initiativ för en lyckosam fredsprocess när en sådan åter kommer till stånd i Colombia.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skriftligen bör formulera en strategi för Sveriges arbete för Colombia som inkluderar insatser inom EU och FN till stöd för mänskliga rättigheter, demokrati, social rättvisa och nya fredsförhandlingar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att gerillaorganisationerna FARC och ELN tas bort från EU:s lista över terroristorganisationer.

2002/03:U271 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU bör understödja en demokratisk utveckling, förstärka respekten för mänskliga rättigheter och medverka till uppkomsten av ett rättssamhälle i Eritrea.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige som enskild nation och i internationella forum som EU och FN bör verka för att den rättsvidriga eritreanska specialdomstolen, vilken underminerar respekten för mänskliga rättigheter, avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att de tidningar som stängts av regeringen i Eritrea öppnas och att de journalister som arresterats frigges.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att regeringstjänstemän i den eritreanska administrationen f.d. regeringsmedlemmar som arresterades den 18 september 2001 och andra politiska fångar omedelbart frigges.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att de studenter som arresterades i samband med studentdemonstrationerna snarast frigges.

2002/03:U272 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN måste göra sitt yttersta för att förhindra ett krig i Irak.

2002/03:U273 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnors mänskliga rättigheter i norra Irak/irakiska Kurdistan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minoriteternas ställning i norra Irak/irakiska Kurdistan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ge stöd och bistånd till norra Irak/irakiska Kurdistan när det gäller regionens demokratiska utvecklingsarbete.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN och EU skall verka för att norra Iraks/irakiska Kurdistans självbestämmande i folkrättsligt avseende stärks och skyddas genom att de kurdiska delarna i Irak ingår i en federation med övriga Irak.

2002/03:U275 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta initiativ till att FN-trupper sänds till området för att förhindra de grova brott mot de mänskliga rättigheterna som ständigt pågår.

2002/03:U276 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen på alla nivåer skall verka för att Unmovic snarast möjligt återtar sitt arbete i Irak i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolutioner, i synnerhet resolution 1284 (1999).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen på alla nivåer skall uppmärksamma vilka konsekvenser ett krig mot Irak får, nämligen hundratusentals civila offer, regional destabilisering, nya krigshot, nya terroristhot, underminering av FN samt nya risker för global spridning av biologiska och kemiska vapen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen på alla nivåer bör verka för en FN-ledd, fredsfrämjande nedrustnings- och vapenkontrollverksamhet i Irak som respekteras av alla medlemsstater.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om USA och andra länders bakomliggande syfte med ett krig mot Irak, nämligen att tillförsäkra sig kontroll över världens näst största oljereserv.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör engagera sig för en fredlig demokratisering av Irak.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen på alla nivåer skall verka för att sanktionerna mot Irak upphävs, eftersom de främst drabbar det irakiska folket och orsakar humanitärt lidande.

2002/03:U279 av Annelie Enochson m.fl. (kd, s, m, fp, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka de mänskliga rättigheterna i Xinjiang.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen följer utvecklingen i Xinjiang och protesterar mot Kinas brott mot de mänskliga rättigheterna där.

2002/03:U283 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att parterna i Mellanösternkonflikten uppmanas uppfylla sina åtaganden enligt FN:s resolutioner och i enlighet med tidigare ingångna avtal.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för försoning och ökad respekt mellan israeler och araber.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att främja ett utökat utbyte mellan israeliska och arabiska historiker för att arbeta fram gemensamma riktlinjer för historiebeteckningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att främja den judiska, muslimska och kristna dialogen för att utveckla det som är gemensamt av värderingar inom de tre världsreligionerna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU bör uppmana Syrien att inleda sin del av fredsförhandlingarna med Israel utan dröjsmål.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU bör uppmana Egypten och Jordanien att fortsätta att bidra till regional fred och stabilitet genom diplomatiskt stöd och stimulans till en fortsatt fredsprocess.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att EU skulle bidra till en lösning av konflikten som en s.k. facilitator.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det politiska och ekonomiska stödet från Sverige och EU måste vara kopplat till en respekt för mänskliga rättigheter och relateras till en vilja att uppnå fred i regionen.

2002/03:U287 av Ulf Holm m.fl. (mp, s, fp, v, c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att främja attitydförändring i länder med en negativ värdegrund gentemot homo-, bisexuella och transpersoner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU bör driva att fastställelse av nytt juridiskt kön skall erkännas i samtliga EU-länder.

2002/03:U289 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kina måste förmås anta hela det internationella regelverket gällande mänskliga fri- och rättigheter liksom att införliva det i sin dagliga rättstillämpning.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU kraftfullt måste fördöma utdömanden och verkställanden av dödsstraff i Kina.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU har ett stort ansvar för att FN:s auktoritet hävdas när det gäller tillsynen av respekten för de mänskliga rättigheterna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Beijing bör uppmuntras att ge Tibet och Xinjiang långtgående självbestämmande, upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter samt skapa förutsättningar att vårda och utveckla kulturella och religiösa särdrag utan att riskera hot och förföljelser.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU gentemot den kinesiska maktledningen entydigt måste fördöma all kinesisk maktpolitik mot Taiwan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige på olika sätt bör utveckla sina förbindelser med Taiwan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att taiwanesiska medborgare i ledande ställning bör beviljas besöksvisum till både hela EU och Sverige.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik bör verka för att det demokratiska Taiwan ges plats i FN och dess underorgan vid sidan av Folkrepubliken Kina till dess att folken i Kina och på Taiwan i demokratiska val kan ta ställning till sin eventuella gemensamma framtid.

2002/03:U290 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att FN, IGAD, IPF och AU ser till att det fredsavtal som skrivits mellan Sudan och SPLA efterföljs.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen genom FN och AU bör arbeta för att vapenstilleståndet i Angola blir till en varaktig fred.

2002/03:U292 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige verkar för att bistå Kina i den demokratiska utvecklingen.

2002/03:U295 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN nu skall fokusera på fred i Afrika.

2002/03:U304 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att den svenska regeringen håller fast vid sin inställning att stödja västsahariernas rätt till självbestämmande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige tydliggör sina ståndpunkter när det gäller Västsaharas framtid och markerar sin vilja att förverkliga tidigare åtaganden genom att förklara att Sverige är villigt att i samband med folkomröstningen sända observatörer.

2002/03:U309 av Christer Engelhardt och Lilian Virgin (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Tibet.

2002/03:U312 av Börje Vestlund (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående en världskonferens om homo- och bisexuell situation i världen.

2002/03:U313 av Agne Hansson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige måste verka för att våld mot kvinnor blir en straffbar handling i hela världen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör verka för att ekonomiska reformprogram, program för jordbruksutveckling och utbildning inte missgynnar kvinnor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att aktivt involvera fattiga kvinnor i arbetet med åtgärder för att bekämpa fattigdom och hunger.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att vid toppmöten lyfta fram frågan om kvinnors och barns situation.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om dödsstraffets avskaffande.

2002/03:U318 av Marie Granlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om människohandel.

2002/03:U321 av Anders Ygeman (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige genom EU och FN skall verka för att militärregimen i Burma erkänner de demokratiska valen från 1990.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige genom EU och FN skall verka för att den burmesiska regeringen släpper alla politiska fångar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genom EU och FN verka för att omvärlden riktar hårdare sanktioner mot Burma.

2002/03:U323 av Bo Lundgren m.fl. (m):

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringens kritik av kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter inte skall vara mildare än den som framförs från Europarådet och OSSE.

2002/03:U325 av Lars Ångström (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige inom EU och FN verkar för att liknande uppförandekoder tas fram för utlandsarbetande personal.

2002/03:U328 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föra upp hedersmorden högt på FN:s dagordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att hedersmord skall ingå i EU:s förhandlingar om Turkiets medlemskap i Europeiska unionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att det dokument som FN antagit om trafficking snarast implementeras i medlemsländernas lagstiftning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att sambandet mellan drog-handel och trafficking följs upp och åtgärder vidtas på europeisk nivå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU och i andra internationella sammanhang skall verka för att prostitution förbjuds.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges regering bör verka för att UNHCR ges extra resurser för att skydda flickor och kvinnor på flykt.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stödja organisationer som i olika u-länder arbetar mot kvinnlig könsstympning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att via biståndet verka för utbildning av inhemska ”barn-morskor” så att de inser skadligheten med könsstympning och upphör med denna verksamhet.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU skall verka för att kvinnlig könsstympning erkänns som ett brott mot mänskliga rättigheter.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stöd bör ges till allmän utbildning och upplysningskampanjer för att ändra attityder till flickors/kvinnors människovärde och mänskliga rättigheter.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i olika bilaterala och multilaterala sammanhang för upp den afrikanska flickans skolsituation för att få afrikanska myndigheter att ta tag i problemet med sexuella trakasserier och våld riktat mot flickor i skolorna.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen internationellt skall arbeta mot att flickor/kvinnor används som handelsvaror och slavar.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen verkar för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor skall avskaffas.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:K418 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om homosexuellas, bis sexuellas och transpersoners rättigheter i EU:s ansökarländer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges arbete i Europarådet och OSSE.

2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att få internationella organisationer och fler länder att bekämpa människohandel mer aktivt.

2003/04:Ju478 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta initiativ i FN att hålla en världskonferens om mansrollen.

2003/04:L350 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett tydligt HBT-perspektiv i Sveriges utrikespolitik.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om HBT-perspektivet i Sveriges arbete i EU.

2003/04:U202 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Nordkoreas kärnvapenprogram.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Nordkoreas hot mot sina grannar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att FN:s säkerhetsråd tar sitt utpekade ansvar för internationell fred och säkerhet i fallet med Nordkoreas aggression och kärnvapenprogram.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Sverige och EU ger sitt stöd för demokratin Sydkorea.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten för Nordkoreas folk att leva i demokrati och med åtnjutande av respekt för mänskliga fri- och rättigheter.

2003/04:U203 av Maud Olofsson m.fl. (c):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stödet till FN:s arbete för en ökad införlivning av genusperspektivet i missioner.

2003/04:U204 av Carl-Axel Roslund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall erkänna Taiwan och kraftfullt verka internationellt för att landet åter släpps in i FN-gemenskapen.

2003/04:U205 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en aktiv svensk Vitrysslandspolitik med inriktning på stöd för demokrati och mänskliga rättigheter.

2003/04:U207 av Lena Ek och Annika Qarlsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kränkning av kvinnor och respekten för mänskliga rättigheter i Nigeria.

2003/04:U209 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten till visum för besök i Sverige för Taiwans demokratiskt valda ledare, när de reser hit i egenskap av privatpersoner.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen bör verka för en förändring av EU-ländernas visumpraxis, i syfte att avveckla hindren för Taiwans demokratiskt valda ledare att besöka EU-länderna i privat kapacitet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige alltid skall driva värdet av demokrati och mänskliga rättigheter i internationella relationer.

2003/04:U210 av Sten Tolgfors (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att Taiwan skall få observatörsstatus i WHO för att stärka det internationella samarbetet mot smittspridning.

2003/04:U211 av Ana Maria Narti (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en handlingsplan för förstärkning av den demokratiska dialogen i samhället.

2003/04:U214 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på en oberoende internationell undersökningskommission med uppgift att utreda de s.k. kedjemorden bör kompletteras med uppgiften att undersöka vad som skedde med de tusentals oppositionella som massavrättades eller försvann 1988.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN, EU och andra internationella organisationer bör verka för kurdernas rättigheter i Iran att använda sitt eget språk i tal och skrift och egna medier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN, EU och andra internationella organisationer bör verka för att kurdernas mänskliga rättigheter i Iran respekteras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN, EU och andra internationella organisationer bör verka för att kurderna i Iran får rätt till lokalt självstyre.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella sammanhang bör verka för att Iran undertecknar tilläggsprotokollet till icke-spridningsavtalet.

2003/04:U216 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den bör göra sitt yttersta för att få den svenske journalisten och svenske medborgaren Dawit Issac frigiven.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den ger Migrationsverket och Utlänningsnämnden i uppdrag att informera sig om den allvarliga bristen på respekt för mänskliga rättigheter i Eritrea och situationens allvar för asylsökande eritreaner.

2003/04:U217 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör skaffa sig en god beredskap att bistå FN med övervakningspersonal under en flerårsperiod i Västsahara.

2003/04:U218 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utformningen av palestinska skolböcker.

2003/04:U220 av Agne Hansson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fungerande rättssystem och fasta spelregler i samhället.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samarbete med Vitryssland, Ukraina, Moldavien, samarbetspartner i EU, OSSE och FN driva demokratiseringens betydelse för utveckling.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om dialogen med Ryssland.

2003/04:U222 av Nils Oskar Nilsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att assyrier/syrianer betraktas och erkänns som ett folk internationellt och nationellt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förintelserna 1846, 1915 och 1933 betecknas som folk-mord.

2003/04:U224 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna religionsfriheten i Europa och dess närhet.

2003/04:U225 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige i sina utrikespolitiska bedömningar väger in risken för nya väpnade konflikter i Västsahara, något som måste uppmärksammas och motverkas i internationella forum.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige verkar för att FN:s och OAU:s fredsplan följs och Marockos illegitima ockupation fördöms.
4. Riksdagen begär att regeringen i FN verkar för att folkomröstningen kan genomföras för att bilda utgångspunkt för en stabil statsbildning i Västsahara.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att skyddet för de mänskliga rättigheterna bevakas med större intensitet och att Marocko uppmanas att tolerera opinionsyttringar från västsaharier och upphöra med tortyr och diskriminering av västsaharier.

2003/04:U226 av Margareta Andersson och Lena Ek (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förnyade åtgärder för att lösa konflikten mellan Indien och Pakistan om Kashmirområdet.

2003/04:U230 av Kalle Larsson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige snarast möjligt bör säga upp sitt medlemskap och lämna IOM.

2003/04:U231 av Patrik Norinder (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Taiwans tillträde som observatör inom WHO och andra världsorganisationer.

2003/04:U233 av Lars Ohly m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att vad i motionen anförs om Sverige verkar för att EU i ökande grad engagerar sig i fredsprocessen, den s.k. IGAD-processen, i Sudan i förhandlingarna inte bara med SPLA/SPLM utan även med de rörelser som är verksamma i östra och västra Sudan.

2003/04:U234 av Kerstin Andersson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intensifiera insatserna mot barnarbete.

2003/04:U235 av Annelie Enochson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att alla medlemsländer i OSSE skyndsamt inför ett system för att specifikt registrera alla antisemitiska incidenter som sker i respektive hemländer.

2003/04:U236 av Hillevi Larsson och Anders Bengtsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör driva kravet på att sexualrådgivning, preventivmedel och abort skall ingå i FN:s katalog över mänskliga rättigheter.

2003/04:U237 av Rezene Tesfazion m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka Sveriges stöd till demokrati rörelsen i Eritrea.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att flytta den eritreanska frågan högre upp på den politiska dagordningen inom EU och FN.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja den demokratiska processen i Eritrea.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de politiska fångarna i Eritrea omedelbart friges.

2003/04:U239 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN bör verka för Taiwans deltagande i det internationella samarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bereder Taiwans representationskontor i Stockholm villkor som är likvärdiga dem som kommer andra utländska beskickningar till del.

2003/04:U242 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Turkiet, med anledning av sin EU-kandidatur, uppmanas ta sitt kulturansvar för de assyrisk/syrianska kyrkor och kloster som finns inom landets gränser.

2003/04:U244 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den öppet bör deklarerat på vilket sätt Sverige samarbetar med Colombia när det gäller narkotikabekämpning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige verkar för att de internationellt överenskomna avtal gällande skydd av personer i utsatt situation respekteras även när det gäller Colombia.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en oberoende kommission tillsätts för att utreda om militärer i den colombianska armén opererar och begår brott mot mänskliga rättigheter i paramilitära organisationer.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i den händelse anklagelserna är riktiga om att den reguljära colombianska armén deltar och samarbetar med de paramilitära styrkornas brutala hantering bör den svenska regeringen frysa sina förbindelser med Colombia.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen lämnar en officiell protest till USA mot den av USA:s senat öppet deklarerade avsikten att godkänna förändringen i Plan Colombia som innebär att de resurser som planen avser används för militär inblandning i ett annat lands interna konflikter.

2003/04:U245 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för ökad respekt för mänskliga rättigheter och stärkande av kvinnors roll i Afrika.

2003/04:U246 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU skall kräva att en ländervis översikt över brott mot mänskliga rättigheter och demokrati redovisas inför och debatteras i FN:s generalförsamling varje år.

2003/04:U249 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige tar initiativet till att det utökade Nordiska rådet främjar respekt för mänskliga rättigheter och utveckling av demokrati i Vitryssland.

2003/04:U250 av Luciano Astudillo och Leif Jakobsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ytterligare svenskt initiativ för att EU skall intensifiera sitt arbete för en förbättring av situationen för de palestinska flyktingarna i allmänhet och barnen i synnerhet.

2003/04:U252 av Kent Olsson m.fl. (m, fp, kd, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja principen om icke-våld och verka för att seriösa förhandlingar kommer till stånd mellan Kinas regering och den tibetanska exilregeringen för en snar lösning på den långvariga Tibetfrågan i enlighet med vad som föreslagits i Dalai lamas Strasbourgfördrag.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina verkar för att Gedhun Chökyi Nyima, tillsammans med sin familj, samt de övriga som greps vid erkännandet av denne som den elfte Panchen lama, omedelbart släpps.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i sina kontakter med Folkrepubliken Kina ställer krav på att dödsdomen mot den buddistiske läraren Tenzin Delek Rinpoche upphävs och att hans fall omprövas i en rättvis och offentlig rättegång.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall följa utvecklingen av mänskliga rättigheter i Kina, särskilt i Tibet, och klart och tydligt i FN och andra internationella forum påtala övergrepp för brott mot mänskliga rättigheter.

2003/04:U255 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i bilaterala och multilaterala kontakter med andra länder skall verka för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor avskaffas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en uppföljningsmekanism för resolution 1325 enligt mönster från CEDAW-konventionen upprättas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett ökat samarbete mellan regeringar, FN-systemet och det civila samhället för en ökad global jämlikhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnors utsatta situation i krig kräver ökad uppmärksamhet av FN och andra internationella organ samt att kvinnor på flykt skall få särskilt skydd mot sexuella övergrepp och våld i flyktinglägren.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en global ökning av antalet deltagande kvinnor på högsta politiska nivå.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör öka trycket på utvecklingsländerna att höja andelen kvinnors deltagande i beslutande församlingar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att det internationella samfundet intensifierar arbetet med att stoppa det könsrelaterade våldet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att ”hedersmord” sätts upp som ett prioriterat ämne på den politiska dagordningen i Sverige och inom EU.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bekämpningen av trafficking bör prioriteras.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU och internationellt skall verka för ett förbud av prostitution.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom ramen för biståndspolitiken bör rikta stöd till kampen mot kvinnlig könsstympning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rikta utbildningsinsatser gällande kvinnlig könsstympning till invandrarkvinnor och svensk hälso- och sjukvårdspersonal.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att EU erkänner kvinnlig könsstympning som brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ställa ökade krav på bl.a. Kina och Indien vad gäller kvinnoförtrycket i länderna och förekomsten av s.k. prenatal könsdiskriminering.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör uppmana Sydafrika att presentera en nationell handlingsplan för att motverka mäns våld mot kvinnor bl.a. i landets skolor.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta krav från Sverige och EU i förhandlingar med kandidater till Europeiska unionen för att förhindra barnäktenskap.

2003/04:U257 av Joe Frans och Maria Hassan (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till genomförandet av en folkomröstning i irakiska Kurdistan beträffande området framtida federala styrelseskick samt graden av regionalt självstyre.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs genomförandet av FN:s resolution 986.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till demokratiseringsprocessen i irakiska Kurdistan genom satsningar på jämställdhet, utbildning och pedagogik samt modernisering av polisväsendet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till minröjning och återuppbyggnad.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att regeringen arbetar för en samstämmig politik för irakiska Kurdistan inom ramen för EU-samarbetet.

2003/04:U259 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Israels utomrättsliga avrättningar måste stoppas.

2003/04:U261 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör sätta hård press på konflikthärjade stater i Afrika så att barn skyddas från tvångsrekrytering till egna eller andra väpnade trupper.

2003/04:U264 av Lotta N Hedström m.fl. (mp, fp, v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för ett omedelbart stopp på Indonesiens militära övergrepp i Aceh.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för en fredlig lösning av konflikten i Aceh.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för att Indonesien skall respektera de mänskliga rättigheterna överallt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för att Indonesien skall ställa de ansvariga för övergreppen inför rätta.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för att Indonesien skall ansluta sig till den internationella brottmålsdomstolen.

2003/04:U265 av Lotta N Hedström och Lars Ohly (mp, v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall agera för att FN tar initiativ till en oberoende granskning av FN:s roll i Papua under 1960-talet.

2003/04:U267 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att FN:s senaste resolution angående Västsahara måste genomföras utan dröjsmål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör verka för att journalister och internationella observatörer snarast möjligt släpps in i Västsahara.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att FN i samarbete med västsaharierna bör bestämma vilka som skall ha rösträtt i den planerade folkomröstningen om Västsaharas framtid.

2003/04:U269 av Lotta N Hedström m.fl. (mp, fp, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i samarbete med FN och inom EU kraftfullt skall verka för kurdernas mänskliga fri- och rättigheter i Iran.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i samarbete med FN och andra internationella organisationer skall verka för att kurderna i Iran fritt skall få utöva sin kultur utan att någon på grund av det straffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i samarbete med FN och andra internationella organisationer verkar för att kurderna i Iran skall få använda det kurdiska språket i tal och skrift och att det kurdiska språket undervisas i skolorna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i samarbete med FN och inom EU skall verka för att mänskliga rättigheter i Iran respekteras och att kurderna i Iran får lokal självständighet.

2003/04:U272 av Mikael Damberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges och EU:s ansvar för framtiden för irakiska Kurdistan.

2003/04:U273 av Mikael Damberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kurdernas situation i Turkiet.

2003/04:U275 av Annelie Enochson m.fl. (kd, fp, c, v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige fortsättningsvis verkar för, både i dialogen mellan Sverige och Kina samt i EU:s dialog med Kina, att de mänskliga rättigheterna i Kina respekteras fullt ut.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige i alla sina utrikespolitiska kontakter kräver att Kinas många miljoner troende får möjlighet att samlas fritt.

2003/04:U276 av Birgitta Ohlsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella forum som Förenta nationerna aktivt bör verka för att kvinnors rätt till fri abort erkänns som en av de grundläggande mänskliga rättigheterna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att kvinnors rätt till fri abort och god sexuell och reproduktiv hälsa blir ett prioriterat politiskt mål i svensk utrikespolitik.

2003/04:U277 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om HBT-rättigheter i världen.

2003/04:U278 av Eva Flyborg m.fl. (fp, m, c, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall arbeta för att alla FN:s medlemsländer skall anta och uppfylla resolution 1325.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör arbeta för att systematiskt våldtagna kvinnor skall kunna kräva skadestånd av den stat som beordrat eller underlåtit att avstyra sådana övergrepp.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i alla internationella insatser bör erbjuda stöd och rehabilitering på plats åt våldtagna kvinnor.

2003/04:U279 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör arbeta för att den etniska diskrimineringen av assyrier i deras hemländer förs upp på FN:s och EU:s dagordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige erkänner assyrierna som ett folk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det assyriska kulturarvet, som också är kristenhetens kulturarv, bevaras i länder som Turkiet och Irak.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föra upp frågan om assyriernas kulturarv till FN:s organ Unesco.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Riksarkivet får i uppdrag att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande det assyriska/syrianska folkmordet, Seyfo.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett centrum för forskning om Mesopotamiens folkslag, historia och utveckling skapas och att centret även omfattar forskning om invandrare till Sverige från Mesopotamien.

2003/04:U280 av Tuve Skånberg och Johnny Gylling (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att av praktiska skäl bevilja Taipei Mission in Sweden diplomatiska ID-kort.

2003/04:U281 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att assyrier-syrianer bör erkännas som etnisk folkgrupp i Sverige och andra länder.

2003/04:U282 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kränkningar av mänskliga rättigheter alltid måste påtalas, kritiseras och åtgärdas oavsett var de äger rum.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sambandet mellan demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör intensifiera sitt arbete med att både försvara och förbättra skyddet för de mänskliga rättigheterna dels genom de internationella organisationer där Sverige bereds möjlighet att påverka, såsom exempelvis FN, EU, Europarådet och Världsbanken, dels genom Sveriges bilaterala samarbete med andra länder.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att skilja mellan civila och politiska rättigheter, vilka är absoluta, och sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt skall verka för att dödsstraffet och användningen av tortyr avskaffas.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka alla former av etnisk diskriminering.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka våld mot och diskriminering av kvinnor.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att motverka handel med kvinnor och barn.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka och förbättra barns rättigheter.

2003/04:U285 av Viviann Gerdin m.fl. (c, m, fp, kd, v, mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att ett datum skall fastställas för när generalsekreterarens rapport angående resolution 1325 skall presenteras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att undersökningsdelegationer till krigsområden skall ha kvinnliga deltagare, att checklistor angående

kvinnors erfarenheter och behov skall upprättas, att delegationerna skall träffa kvinnoorganisationer på fältet och att program för nedrustning, demobilisering och återuppbyggnad också måste innehålla kvinnors behov och ta vara på kvinnors kunskaper.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att genderperspektivet blir en obligatorisk del i alla landrapporter och temarapporter till FN:s säkerhetsråd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att en uppföljningsmekanism angående resolution 1325 enligt mönster från CEDAW-konventionen skall inrättas.

2003/04:U286 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den turkiska regeringen måste ta till krafttag för att lagen om barnäktenskap skall följas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Turkiet bör ge garantier för att kroppsvisitering av kvinnliga fångar utförs av kvinnlig personal och att övergrepp kommer att straffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU tillsammans med Turkiet bör utarbeta konkreta planer för respektive minoritet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgodoseendet av minoritetsgruppers legitima intressen och möjlighet till medverkan i det demokratiska arbetet.

2003/04:U289 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den demokratiska utvecklingen i Irak skall stödjas av Sverige, EU och FN.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU bör etablera samarbete med Arabförbundet för att fokusera på värdet av integration.

2003/04:U290 av Gunnar Axén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige skall verka för att Taiwan skall kunna delta i arbetet inom WHO som observatör i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:U298 av Christin Nilsson och Michael Hagberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen i sin utrikespolitik bör verka för att minska religiösa organisationers inflytande över internationell politik i syfte att främja ett världssamfund byggt på förvärldsligade principer, mänskliga rättigheter och religionsfrihet.

2003/04:U299 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den bristande respekten för mänskliga fri- och rättigheter i Folkrepubliken Kina måste vara en central fråga på Sveriges utrikespolitiska agenda.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att användningen av dödsstraffet i Folkrepubliken Kina upphör.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att tortyren i Folkrepubliken Kina upphör.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att rättsväsendet i Folkrepubliken Kina avpolitiserar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU måste verka för att politiska fångar i Folkrepubliken Kina frigges och att förföljelsen av oppositionella samt religiösa personer upphör.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de mänskliga rättigheternas universalitet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försvinnandet av hundratusentals flickor är en oacceptabel konsekvens av ”ettbarnspolitiken” i Kina och synen på mäns och kvinnors olika värde.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör markera sitt stöd för Taiwans öppning om att avskaffa dödsstraffet.

2003/04:U301 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör understödja kravet på att norra Irak/irakiska Kurdistan bör ingå i en federation med övriga Irak.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stödja kravet på en folkomröstning i norra Irak/irakiska Kurdistan när det gäller områdets framtida federala styrelseskick och graden av regionalt självstyre.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stödja demokratiseringsprocessen i norra Irak/irakiska Kurdistan genom bistånd till utbildning, olika jämställdhetsprojekt, pedagogisk verksamhet och modernisering av polisväsendet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN och andra internationella organisationer bör verka för att grannländerna respekterar norra Irak/irakiska Kurdistans integritet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör medverka till att röja minerade områden i norra Irak/irakiska Kurdistan.

2003/04:U302 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av stark kritik mot det israeliska våldet mot internationella fredsaktivister.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av att skydda de svenska fredsaktivister som agerar icke-våldsligt i Mellanöstern.

2003/04:U303 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör tillvarata varje tillfälle att påtala Kinas övertramp mot de mänskliga fri- och rättigheterna i Tibet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att FN:s miljöorgan UNEP får i uppdrag att inventera miljökonsekvenser av Kinas militära verksamheter i Tibet till följd av ockupationen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att förhandlingar mellan den tibetanska exilregeringen och den kinesiska ledningen kommer till stånd under FN:s överinseende.

2003/04:U304 av Karin Thorborg och Sven-Erik Sjöstrand (båda v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör påtala, i de internationella forum Sverige är representerat i, de brott mot de mänskliga fri- och rättigheterna som Kina gör sig skyldigt till.

2003/04:U312 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen kraftfullt skall verka för att stoppa all form av handel med barnarbetare inom ramen för EU och ILO.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom landet och i övriga världen fortsätter att arbeta för att stärka flickors ställning och motverka diskriminering.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige, inom EU och FN, mer kraftfullt bör agera mot brott mot mänskliga rättigheter, övergrepp och tortyr och för förbud av kvinnlig könsstympning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom det internationella samfundet skall sätta tryck på stater att ratificera och implementera konventionen om barnens rättigheter och därmed sätta 18 år som minimigräns för rekrytering av soldater.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av införandet av genomarbetade program för att hjälpa barnsoldater att bearbeta sina traumatiska händelser och reintegrera dem i samhället.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör vara pådrivande för att nationell suveränitet inte får hindra skyldiga från att straffas för brott mot barn.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnen bör få en mer central roll på den politiska dagordningen för fred och säkerhet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rapporteringen om kränkningar av barns rättigheter måste förbättras.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka de riktade insatserna för att förbättra kvinnors och barns situation i det konfliktförebyggande och fredsupbyggande arbetet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i ökad utsträckning låta ungdomar vara föremål för utbildningar och nationella återuppbyggnadsprogram.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka Unicefs resurser och möjligheter att förbättra analys, statistik och undersökningar för att tydliggöra barns utsatthet vid konflikter och krig.
17. Riksdagen begär att regeringen verkar för ett komplement till FN:s barnkonvention och tillsätter en representant för barns utsatthet i miljöproblematiska områden.

2003/04:U314 av Lotta N Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att med kraft i alla verksamma internationella forum ta avstånd från USA:s behandling av de traditionella dineh/navajo- och hopiindianerna på Big Mountain, Black Mesa i Arizona.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stoppa gruvverksamheten i det i yrkande 1 omnämnda området.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skyndsamt få stopp på industriell exploatering av indianernas dricksvatten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medverka till och arbeta för att den av Europaparlamentet antagna resolutionen den 17 februari 2000 följs upp och implementeras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om internationellt ifrågasättande av de amerikanska lagarna Public Law 935-31: Relocation Act och Public Law 104-301: the Accommodation Agreement.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rekommendera FN att följa upp och kritisera USA:s agerande utifrån ett folkrätts- och människorättsperspektiv.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att världssamfundet skyndsamt föranstaltar miljökonsekvensanalyser och sociala konsekvensanalyser vad exploateringen av kolfyndigheterna och tvångsförflyttningarna av indianer anbelangar samt upprättar nödvändiga rehabiliteringsprogram.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undersöka möjligheten om humanitärt bistånd med bl.a. akuta vattenleveranser kan ges till människor och djur på Black Mesa.

2003/04:U317 av Lotta N Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utredning av förekomsten av privata militära företag, PMF, i svenskt affärliv och militärt samarbete.

2003/04:U323 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kristna kulturarvet i sydöstra Turkiet.

2003/04:U325 av Gunnar Hökmark (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mänskliga rättigheter i arabvärlden.

2003/04:U327 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en sammanställning av internationella resolutioner om kvinnor samt deras efterlevnad.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige i internationella sammanhang aktivt bör arbeta för att alla länder som ratificerat konventioner och resolutioner om kvinnor också lever upp till dem.

2003/04:U328 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att främja respekten för mänskliga rättigheter i Kuba.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utarbeta ett Kubaprogram och samarbeta med de organisationer av kubaner i Sverige som arbetar för demokrati på Kuba.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s position gentemot Kuba.

2003/04:U331 av Luciano Astudillo (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige självt, och tillsammans med EU, verkar för att fredssamtalen i Colombia återupptas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige riktar kritik mot Colombias militärdomstolar eftersom allt tyder på att de i dag formar ett led i en medveten strategi för straffrihet hos colombianska militärer och paramilitärer.

2003/04:U332 av Kristina Zakrisson och Carina Ohlsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnorepresentation.

2003/04:U333 av Erling Bager (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att uppmärksamma situationen vad gäller mänskliga rättigheter i Iran.

2003/04:U334 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om våldtäkt och sexuella övergrepp i väpnade konflikter.

2003/04:U335 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN skall vara den enda part som Sverige ger suverän rätt till globalt våldsmonopol och det organ som samordnar svensk medverkan i fredsbevarande styrkor eller vid grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

2003/04:U337 av Anders Bengtsson m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om attityden till homosexuella, bisexuella och transpersoner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om EU och frågan om ett nytt juridiskt kön.

2003/04:U338 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om risken för en upprustningsspiral i Asien.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Kinas politiska och ekonomiska betydelse i världen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Taiwans demokratiseringsprocess.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas kärnvapenupprustning samt missilprogram.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas hot om våld mot Taiwan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas försök att påverka utfallet av fria och demokratiska val i Taiwan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av dialog mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för en tydlig svensk Kinapolitik.

2003/04:U340 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att världssamfundets politiska stöd förutsätter att ”vägkartan” för fred respekteras av parterna.

2003/04:U341 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bjuda in representanter från folkrörelser, näringsliv och universitet för att granska och diskutera Sveriges utrikespolitiska åtaganden gentemot FN:s konventioner och konferenser.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen aktivt driver krav på förbättrad administrativ effektivitet och beslutseffektivitet i samverkande internationella organisationer.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen tar initiativ till utarbetandet av gemensamma arbetsmodeller vars syfte är att förnya och utveckla arbetsformerna för internationella organisationer.

2003/04:U343 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att taiwanesiska medborgare i ledande ställning bör beviljas besöksvisum till både hela EU och Sverige och att hänsyn till Pekingregimen inte får stå i vägen för detta.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Kina måste förmås tillämpa hela det internationella regelverket gällande mänskliga fri- och rättigheter liksom att införliva det i sin dagliga rättstillämpning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige och EU kraftfullt måste fördöma utdömanden och verkställanden av dödsstraff i Kina.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige och EU har ett stort ansvar för att FN:s auktoritet hävdas när det gäller tillsynen av respekten för de mänskliga rättigheterna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Beijing bör uppmanas att ge Tibet och Xinjiang långtgående självbestämmande, upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter där samt skapa förutsättningar att vårda och utveckla kulturella och religiösa särdrag utan hot och förföljelser.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige och EU gentemot den kinesiska maktledningen entydigt måste fördöma all kinesisk maktpolitik mot Taiwan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige på olika sätt bör utveckla sina politiska förbindelser med Taiwan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik bör verka för att det demokratiska Taiwan ges plats i FN och dess underorgan vid sidan av Folkrepubliken Kina till dess att folken i Kina och på Taiwan i demokratiska val kan ta ställning till sin eventuella gemensamma framtid.

2003/04:U346 av Lotta N Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att Turkiet skall redogöra för en nöjaktig lösning av den kurdiska frågan innan EU-medlemskap kan bli aktuellt.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall verka internationellt för att en FN-sanktionerad folkomröstning anordnas i turkiska delen av Kurdistan i syfte att få veta hur det kurdiska folket vill utforma sin framtid.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall verka internationellt för att alla rättsliga bestämmelser som förhindrar bildandet av politiska partier på etnisk och kulturell grund i Turkiet bör avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall verka internationellt för att lagstiftningen i Turkiet skall garantera rätten till användning av det kurdiska språket som utbildningsspråk, samt rätten till fri användning av det i opinionsbildande syfte i alla medier.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall verka internationellt för att befolkningen i de kurdiska byar i Turkiet som förstörts och där befolkningen tvångsförflyttats skall återupprättas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör visa sitt stöd för det irak-kurdiska folkets önskemål om federala lösningar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör inleda ett EU-biståndprogram riktat till irakiska Kurdistan för återuppbyggnad, mänskliga rättigheter och demokrati.

2003/04:U347 av Börje Vestlund m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en världskonferens om homosexuellas och bisexuellas situation i världen.

2003/04:U348 av Alf Svensson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samarbete med partnerländer arbeta fram nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter, översyn av nationell lagstiftning i dessa frågor i förhållande till internationella avtal samt allianser för support och handling.

2003/04:U349 av Sonja Fransson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i EU och i allt bilateralt och multilateralt samarbete arbetar för att resolution 1325 skall implementeras i allt FN-arbete och i de enskilda länderna.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att genusfrågor blir en stående punkt på säkerhetsrådets agenda.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att ett datum skall fastställas för när generalsekreterarens rapport angående resolution 1325 skall presenteras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att undersökningsdelegationer till krigsområden skall ha kvinnliga deltagare, att checklistor angående kvinnors erfarenheter och behov skall upprättas, att delegationerna skall träffa kvinnoorganisationer på fältet och att program för nedrustning, demobilisering och återuppbyggnad också måste innehålla kvinnors behov och ta vara på kvinnors kunskaper.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige skall arbeta för att genusperspektivet blir en obligatorisk del i alla landrapporter och temarapporter till FN:s säkerhetsråd.

2003/04:U350 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grunden vid svenskt ställningstagande till part i konflikt och kris skall vara huruvida grundläggande värden såsom mänskliga rättigheter, demokrati, öppenhet och rättssäkerhet respekteras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i alla relevanta utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska kontakter och sammanhang skall betona att världens stater och nationer måste leva upp till FN:s säkerhetsråds resolution 1325.

2003/04:U352 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om initiativ till FN-konferens för ökad förståelse mellan konfliktområdets olika kulturer och religioner.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringens arbete bör få ökad fokusering på de internationella övervaknings- och kontrollmekanismerna för efterlevnaden av mänskliga rättigheter.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grundläggande rättigheter för barn också skall omfatta rätten att tillhöra en familj.

2003/04:So242 av Ingrid Burman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt inom EU skall verka för kvinnors rätt till abort.

2003/04:So568 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Sveriges möjlighet att agera påtryckare internationellt gällande HBT-frågor.
25. Riksdagen begär att regeringen i FN driver frågan om en världskonferens med temat sexuell läggning.

2003/04:Kr388 av Birgitta Ohlsson (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige som nation skall uppmärksamma och aktivt agera mot antisemitism när den uppstår i andra länder.

BILAGA 2

Förkortningar

CAT Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*)

CDDH Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter (*Steering Committee for Human Rights*)

CEDAW FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*)

CERD Internationell konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*)

COHOM EU:s rådsarbetsgrupp för mänskliga rättigheter (*Council Working Group on Human Rights*)

CPT Europarådets antitortyrkommitté (*The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*)

CRC Konvention om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*)

CSP EU-kommissionens ramverk för utvecklingssamarbete (*Country Strategy Paper*)

DAW FN:s avdelning för främjande av kvinnors utveckling (*The Division for the Advancement of Women*)

ECHA FN:s exekutivkommitté för humanitära frågor (*Executive Committee on Humanitarian Affairs*)

Ecosoc Ekonomiska och sociala rådet (*Economic and Social Council*)

Ecowas Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap (*Economic Community of West African States*)

ECRI Europarådets kommission mot rasism och intolerans (*European Commission against Racism and Intolerance*)

EG Europeiska gemenskaperna (*European Community*)

ESCAP FN:s ekonomiska och sociala kommission för Asien och Stillahavsområdet (*United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific*)

ESK Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa

EU Europeiska unionen (*European Union*)

- EUMC** Europeiska övervakningscentret mot rasism och främlingsfientlighet
(European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia)
- ExCom** FN:s flyktingkommissariats exekutivkommitté *(Executive Committee of the United Nations High Commissioner for Refugees)*
- FAO** FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation *(Food and Agriculture Organization of the United Nations)*
- FN** Förenta nationerna *(United Nations)*
- GUSP** EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
- HCMN** Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter *(High Commissioner on National Minorities)*
- HLWG** EU:s pelaröverskridande högnivågrupp för asyl och migration *(High Level Working Group on Asylum and Migration)*
- HomO** Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning
- HURIST** UNDPs Human Rights Strengthening Programme
- ICC** Internationella brottmålsdomstolen *(International Criminal Court)*
- ICCPR** Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter
(International Covenant on Civil and Political Rights)
- ICESCR** Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
(International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
- ICRC** Internationella rödakorskommittén *(International Committee of the Red Cross)*
- IHL** Internationell humanitär rätt *(International Humanitarian Law)*
- ILO** Internationella arbetsorganisationen *(International Labour Organization)*
- International IDEA** Internationella institutet för demokrati och fria val
(International Institute for Democracy and Electoral Assistance)
- IOM** Internationella organisationen för migration *(International Organisation for Migration)*
- NEPAD** Nytt partnerskap för Afrikas utveckling *(New Partnership for Africa's Development)*
- NKP** Nationella kontaktpunkten
- ODIHR** Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter
(Office for Democratic Institutions and Human Rights)
- OECD** Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling *(Organization for Economic co-operation and Development)*
- OSSE** Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa *(Organization for Security and Co-operation in Europe)*
- PRSP** FN:s fattigdomsstrategier *(Poverty Reductions Strategy Papers)*

Sida Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (*Swedish International Development Cooperation Agency*)

UNDG FN:s utvecklingsgrupp (*United Nations Development Group*)

UNDP FN:s utvecklingsprogram (*United Nations Development Programme*)

Unesco FN:s organisation för undervisning, vetenskap och kultur (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*)

UNFPA FN:s befolkningsfond (*The United Nations Population Fund*)

UNHCHR FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (*United Nations High Commissioner for Human Rights*)

UNHCR FN:s högkommissarie för flyktingar (*United Nations High Commissioner for Refugees*)

Unicef FN:s barnfond (*United Nations Children's Fund*)

WTO Världshandelsorganisationen (*World Trade Organization*)